

ปัญหาของการจำกัดสิทธิอิทธิธรรม ฎีกา ในคดีแห่ง

1. การจำกัดสิทธิอิทธิธรรม ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง

1.1 ความหมายของคำว่า "ปัญหาข้อเท็จจริง"

คำว่า "ปัญหาข้อเท็จจริง" นั้น ได้มีนักนิติศาสตร์ให้ความหมายไว้พอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ ให้คำอธิบายว่า

ปัญหาข้อเท็จจริง ได้แก่ข้อ เถียงที่เป็นมูลกรณีหรือมูล เหตุซึ่งให้บังเกิดขึ้น เช่น เป็นความกัน เรื่องกู้ยืมเงิน ข้อเถียงที่ว่าได้ยืมเงิน เขามาจริงหรือไม่¹

ท่านอาจารย์ธานีทร กฤษฎิเชียร ให้อธิบายเกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงไว้ดังนี้

ปัญหาข้อเท็จจริง ได้แก่ :-

(1) ปัญหาที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในคดี ตัวอย่างเช่น การแปล เอกสารปัญหาโดยหึงคำพยานบุคคลประกอบใน เรื่อง เจตนาของคู่สัญญาว่าเป็นประการใด เพราะถ้อยคำในสัญญาขัดกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 197/2478) ภรรยาทำนิติกรรมโดยได้รับความยินยอมจากสามีหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 230/2478) การกระทำใดสุจริตหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 378/2478) เป็นต้น

(1) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพิจารณาคำพยานหลักฐาน, (พระนคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณินดี), หน้า 9.

(2) ปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลตามรูปคดี ตัวอย่างเช่น ปัญหาที่ว่า การซื้อขาย เป็นไปโดยสุจริตหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 284/2483) ฎีกาที่เถียงว่า โจทก์ประพฤติดัดสัญญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 727/2483) ฎีกาที่เถียงว่า โจทก์ประพฤติดัดสัญญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 272/2483)²

ในปัจจุบันนี้มีแนวทางในการวินิจฉัยว่าปัญหาใดเป็นปัญหาข้อเท็จจริง โดยอาศัยแนวทางปฏิบัติของคำสั่งศาลฎีกาเป็นแนวทาง³ ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าปัญหาข้อเท็จจริงนั้นหมายถึง

(1) ฎีกาที่ได้เกี่ยวข้อเท็จจริงโดยตรง ได้แก่ :-

- ก. ฎีกาที่ได้เถียงข้อเท็จจริงต่างจากที่ศาลอุทธรณ์ฟังมา (คำสั่งศาลฎีกาที่ 255/2522)
- ข. ฎีกาที่ได้เถียงว่ามีข้อเท็จจริงอยู่เช่นนั้นหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 1118/2528, คำสั่งศาลฎีกาที่ 710/2522)
- ค. ฎีกาเพื่อให้ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่น (คำสั่งศาลฎีกาที่ 792/2518)
- ง. ฎีกาเพื่อให้ศาลฟังข้อเท็จจริงใหม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 660/2518)
- จ. ฎีกาที่ได้เถียงข้อเท็จจริงว่าได้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาอันใดแล้วหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 1118/2528)
- ฉ. ฎีกาที่ได้เถียงข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย (คำสั่งศาลฎีกาที่ 1414/2527)
- ช. ฎีกาที่ได้เถียงข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย (คำสั่งศาลฎีกาที่ 1414/2527)

² ธานินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2521), หน้า 93.

³ คู่มือการสั่งศาลฎีกาของศาลอุทธรณ์

(2) ฎีกาที่ได้เพียงดุลพินิจของศาล ได้แก่ :-

- ก. ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหาย (คำสั่งศาลฎีกาที่ 470/271/2520)
 - ข. ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล (คำสั่งศาลฎีกาที่ 245/2527)
 - ค. ดุลพินิจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล (คำสั่งศาลฎีกาที่ 236/2522, คำสั่งศาลฎีกาที่ 814/2521)
 - ง. ปัญหาว่าเป็นเวลาอันสมควรหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 1003/2518)
- (3) โจทก์นำสืบนอกประเด็นหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 22/2523)
- (4) ศาลฟังพยานนอกประเด็นหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 863/2523)

ในประเทศอังกฤษนั้น ปัญหาข้อเท็จจริง (Question of Fact) ได้แก่ ปัญหาข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป (The Question of Actual Knowledge) ปัญหาเกี่ยวกับการแสดงเจตนาอย่างแท้จริง (Real Intention) ปัญหาเกี่ยวกับหลักสุจริตหรือการแสดงเจตนาร้ายเล็งเห็นผลอย่างชัดแจ้ง (Bona Fides of Express Malice) ปัญหาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของตัวแทนว่าอยู่ในขอบอำนาจหรือไม่ ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยว่าการกระทำของบุคคลนั้นซื่อสัตย์หรือไม่ เป็นต้น⁴

กฎหมายลักษณะพยานของประเทศอินเดีย ค.ศ. 1872 มาตรา 3 อธิบายหลักเกณฑ์แห่งปัญหาข้อเท็จจริงและให้ตัวอย่างไว้ด้วย พอเป็นแนวทางศึกษาได้ ดังนี้

⁴ Richard May and M.N. Howard, Phipson on Evidence, 13 th. ed., (London : Sweet & Maxwell, 1982), para 1-30.

ข้อเท็จจริงหมายความถึงและรวมทั้ง

(1) สิ่งอันใด ความเป็นอย่างของสิ่งอันใด หรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสามารถอาจทราบได้ด้วยความรู้สึกทั้งหลาย

(2) สภาพแห่งความคิด เห็น ซึ่งบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดมีอยู่

ตัวอย่าง เช่น :-

- ก. อันว่ามีของบางอย่างวางอยู่เป็นลำดับอย่างใดอย่างหนึ่ง ในที่แห่งหนึ่ง เป็นปัญหาข้อเท็จจริง
- ข. อันว่ามีบุคคลผู้หนึ่งได้บินหรือได้เห็นของอย่างหนึ่ง เป็นปัญหาข้อเท็จจริง
- ค. อันว่าบุคคลผู้หนึ่งได้กล่าวด้วยคำอย่างหนึ่ง เป็นปัญหาข้อเท็จจริง
- ง. อันว่าบุคคลผู้หนึ่งมีความคิดเห็นอย่างหนึ่ง มีเจตนาอย่างหนึ่ง กระทำโดยสุจริตหรือโดยเจตนาฉ้อโกง ใช้ด้วยคำอย่างหนึ่งโดยมีความหมายอย่างหนึ่ง หรือในเวลาหนึ่ง มีความรู้สึกอย่างหนึ่ง เหล่านี้ เป็นปัญหาข้อเท็จจริง
- จ. อันว่าบุคคลผู้หนึ่งมีชื่อเสียงอย่างหนึ่ง เป็นปัญหาข้อเท็จจริง⁵

1.2 เหตุผลในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง

เหตุผลในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงนี้ สืบเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก เพื่อมิให้คดีที่พิพาทกันด้วยทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อยขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามากเกินไป อันเป็นเหตุทำให้คดีค้างพิจารณาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ศาลยุติธรรม

⁵ พระยาอิศรภักดีธรรมวิเทศ, คำอธิบายปัญหาข้อกฎหมาย ปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้ออุทธรณ์คดี (พระนคร : โรงพิมพ์กรุงเทพบรรณาการ, 2480), หน้า 3-4.

จะได้มีโอกาสประสิทธิประสาทความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างเหมาะสม
เด็ดขาด และรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์⁶

ประการที่สอง เพื่อมิให้ข้อเท็จจริงในประเด็นเดียวกันนั้น ต้องถูกตัดสิน
หลายครั้ง จนเกิดความไม่แน่นอน อันทำให้คู่ความเกิดความลังเลสงสัย⁷

ประการที่สาม เหตุผลอันสืบเนื่องมาจากแนวความคิดที่ว่า ศาลชั้นต้นเท่านั้น
ที่รับฟังข้อเท็จจริงได้ดีที่สุด เพราะใกล้ชิดกับพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้เห็นการสืบพยานหลักฐาน
ต่าง ๆ ด้วยตา ได้ยินด้วยหู และได้สังเกตอาการปฏิกิริยาต่าง ๆ ของพยานด้วยตนเอง⁸

และประการที่สี่ เป็นเหตุผลสำคัญอันสืบเนื่อง ระบบลูกขุนซึ่งให้ลูกขุน
(Jury) เป็นผู้พิจารณาและวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในศาลชั้นต้น (First Instance)
อันเป็นรากฐานของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา⁹

ประการสุดท้าย สืบเนื่องมาจากความต้องการที่จะแบ่งแยกให้เห็นหน้าที่
และบทบาทของศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาอย่างชัดเจน¹⁰

⁶ พิศนัย จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง,
(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ แสงสุทธิการพิมพ์, 2526), หน้า 22.

⁷ Peter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., p. 45.

⁸ นพพร โพธิ์ริงลิยากร, "การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ." (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า
83-84.

⁹ Peter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., p. 47.

¹⁰ Ibid.

1.3 ปัญหาของการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายปัจจุบัน

จากการที่ได้ศึกษาถึงแนวความคิดพื้นฐาน ระบบของการอุทธรณ์ ฎีกา เหตุผลและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้และการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในคดีแพ่ง อีกทั้งหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่าง ๆ ของการใช้และการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในคดีแพ่ง มาทั้งหมดแล้วนั้น เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาถึงบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3 ในเรื่อง อุทธรณ์ และฎีกา ก็จะพบว่า บทบัญญัติที่ใช้อยู่นี้มีบางส่วนที่ขัดต่อหลักเหตุผล ไม่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อหลักในทางปฏิบัติ เท่าที่ควรอันทำให้การดำเนินคดีแพ่งต้องล่าช้า และไม่อาจตอบสนอง ความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วได้ อันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่มุ่งถึงความประหยัด สะดวก รวดเร็ว และเรียบง่าย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้แก่ :-

1.3.1 ปัญหาในเรื่องการกำหนดจำนวนทุนทรัพย์

จำนวนทุนทรัพย์ เป็นตัวกำหนดเงื่อนไขของการให้สิทธิและการ จำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใช้อยู่ จำนวนทุนทรัพย์ก็คือจำนวน เงินหรือ ราคาทรัพย์สินที่ฟ้องร้องกัน แม้ในที่สุด เมื่อชนะคดีอาจได้มากกว่านี้ แต่ก็คงถือเอาจำนวนหรือราคา ทรัพย์สินที่ฟ้องกัน ในเบื้องต้นนั้น เป็นทุนทรัพย์¹¹ เพราะเหตุว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งนั้นไม่มีถ้อยคำใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าต้องถือเอาจำนวนทุนทรัพย์หรือราคา ทรัพย์สินที่ฟ้องร้องกันในศาลชั้นต้น แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยวางหลักแน่นอนตลอดมาว่า หมายถึง ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้น หากพิจารณาจากจำนวนทุนทรัพย์ในตอนที่ยื่น อุทธรณ์ไม่ แม้ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์จะไม่ถึงกำหนด แต่ในศาลชั้นต้นไม่ต้อง ห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงแล้ว ก็อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงได้¹²

¹¹ พิศนัย จักรางกูร "ทุนทรัพย์ที่ห้ามอุทธรณ์ ฎีกาในข้อเท็จจริง". ตุลาการ 27

(มีนาคม-เมษายน, 2523) 2 : 19-20.

¹² คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 91/2487, 79/2490, 221/2498, 726/2502.

216/2506, 622/2524 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1122/2507, 2086/2518 ประชุมใหญ่, 1948/2520.

ตัวอย่างราคาทรัพย์สินที่พิพาท เช่น พิพาทด้วยรถยนต์คันหนึ่งว่าเป็นของโจทก์หรือของจำเลย รถยนต์จึงเป็นทรัพย์สินที่พิพาท การพิจารณาว่าจะถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์หรือไม่ก็ต้องดูราคารถยนต์มีราคาเท่าไร ถ้าราคาไม่เกิน 20,000 บาท ก็อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงไม่ได้

ตัวอย่างจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิด ขับรถยนต์ชนโจทก์ ทำให้โจทก์ได้รับอันตรายแก่กาย ขอให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวนเงินที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ ก็คือ จำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท การพิจารณาว่าจะถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์หรือไม่ ก็ต้องดูว่าจำนวนทุนทรัพย์ดังกล่าว ถ้าจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกิน 20,000 บาท ก็อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงไม่ได้¹³

เมื่อคดีที่จะอุทธรณ์ ฎีกา ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับจำนวนทุนทรัพย์ที่ฟ้องร้องซึ่งคู่ความ เป็นผู้กำหนดเองในศาลชั้นต้น จึงทำให้คู่ความส่วนใหญ่จะตั้งจำนวนทุนทรัพย์ให้สูงพอที่จะอยู่ในเกณฑ์ที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ แต่พอนำสืบในศาลชั้นต้นแล้วค่าเสียหายหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่ฟ้องร้องกันจริง ๆ นั้น มีจำนวนไม่มากหรืออยู่ในเกณฑ์ที่จะอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ เมื่อศาลชั้นต้นตัดสินคดีให้แล้ว คู่ความก็ยังสามรถอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ จึงเป็นช่องทางให้คู่ความพยายามที่จะกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้นไว้สูง เพื่อที่จะได้สิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกา ซึ่งในความเป็นจริงนั้นจำนวนทุนทรัพย์อาจมีจำนวนน้อยไม่สามารถจะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ เพราะไม่มีมาตรการใด ๆ ในการตรวจสอบจำนวนทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้น¹⁴

1.3.2 ปัญหาในเรื่องจำนวนทุนทรัพย์ที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกาได้

ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 224 และมาตรา 248 นั้น จะเห็นว่าใช้

¹³ พิศมัย จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยอุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 33-34.

¹⁴ กระทรวงยุติธรรม, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา, ครั้งที่ 2/2530, 11 มีนาคม 2530.

จำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาทรัพย์สินซึ่งกำหนดเป็นจำนวนเงิน เป็นเงื่อนไขสำคัญ จึงมีปัญหามาก เพราะค่าของเงินมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่กำหนดจำนวนเงินนี้ให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ¹⁵ แต่ในขณะที่เดียวกันความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทมีอยู่มาก การเน้นจำนวนทุนทรัพย์เป็นเกณฑ์สำคัญในการจำกัดสิทธิอิทธิธรรม หรือฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงจึงไม่น่าจะเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมเท่าใดนัก เพราะค่าของเงินก่อให้เกิดภาพลวงตาได้ (Illusory)¹⁶ แต่อย่างไรก็ตามคดีแห่งนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ผลประโยชน์ของเอกชน ไม่ว่าจะคำนวณออกมาเป็นมูลค่าที่แน่นอนได้หรือไม่ก็ตาม จึงจำเป็นต้องอาศัยจำนวนทุนทรัพย์เป็นเกณฑ์ในการให้สิทธิอิทธิธรรม ฎีกา ในคดีด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาว่าจะกำหนดจำนวนทุนทรัพย์เท่าใด จึงจะเหมาะสมและเป็นธรรมต่อการให้สิทธิอิทธิธรรม ฎีกา ในท่ามกลางความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท

1.3.3 ปัญหาเกี่ยวกับการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธิธรรม ฎีกา ในข้อเท็จจริง

(ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 และมาตรา 248)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 วรรคแรก

บัญญัติว่า

"ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท

ไม่เกินสองหมื่นบาทห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลชั้นต้นได้ทำความเห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรอง เช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธิธรรมเป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นหรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกาผู้มีอำนาจแล้วแต่กรณี

... ฯลฯ"

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 224 และมาตรา 248 นี้

ได้มีการแก้ไขราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทมาแล้ว เมื่อ พ.ศ. 2499 และครั้งสุดท้ายแก้ไขในปี พ.ศ. 2510 ในมาตรา 224 แก้ไขจากจำนวนเงิน 2,000 บาท และในมาตรา 248 แก้ไขจากจำนวนเดิม 5,000 บาท

¹⁶ Peter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., p. 27.

จากบทบัญญัติ มาตรา 224 วรรคแรกนี้ ทำให้คดีแห่งที่จำนวน
ทุนทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท ห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง แต่อย่างไรก็ตามได้มีข้อยกเว้น
ให้มืออนุญาตหรือรับรองให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 248 วรรคแรก
บัญญัติว่า

"ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าหมื่นบาท
และศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย
ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็น
แย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลา
ตรวจฎีกาว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้ง หรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับ
อนุญาตให้ฎีกา เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์... ฯลฯ"

บทบัญญัติของกฎหมายที่ให้มีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 และมาตรา 248 นี้ เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครอง
ส่วนได้เสียและสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยแท้จริง การให้ผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสเสนอข้อ
เท็จจริงสู่ศาลสูงได้ โดยวิธีการดังกล่าวนี้จึง เป็นการให้โอกาสสุดท้ายแก่ประชาชนซึ่งควรกระทำ
และคงไว้ในประเทศไทย ¹⁷

หลักการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 224 และมาตรา 248 เป็นหลักการ
ที่ดีแต่กฎหมายบัญญัติไว้เพียงหลักการกว้าง ๆ เท่านั้น แต่ไม่ได้วางหลักเกณฑ์ว่าวิธีอนุญาต หรือ
รับรองนั้นต้องทำอย่างไรจึงทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาหลายประการ ได้แก่ :-

¹⁷ ผลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา, "ปัญหาการอนุญาตหรือรับรองให้อุทธรณ์ข้อเท็จจริง
คดีอาญาในศาลแขวง," บทบัญญัติ, 45 (กันยายน, 2532) 3: 33-34.

1.3.3.1 ปัญหาว่าการรับรองอุทธรณ์ไว้แล้วนั้นต้องมีฟ้อง
อุทธรณ์ให้รับรองตัวเท็จจริงด้วยหรือไม่¹⁸ เช่น ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นจตุ
 รายงานกระบวนการพิจารณาว่า ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีเห็นว่าครั้งนั้นมีปัญหาข้อเท็จจริงที่ควรได้
 รับการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ จึงขอรับรองว่า หากจะมีการอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงก็ขอรับรอง
 ให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงได้ ดังนี้ เป็นกรณียังไม่มีการยื่นอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง การกระทำเช่นนั้น
 ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่

ในปัญหานี้มีความเห็น เป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า
 การรับรองให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริง น่าจะหมายถึงการรับรองอุทธรณ์ เมื่อยังไม่มีอุทธรณ์จะรับรอง
 อุทธรณ์ได้อย่างไร เจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อให้ผู้พิพากษาได้ดูว่า อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงนั้นสมควร
 รับให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงหรือไม่ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ตามกฎหมายเขียนเพียงว่า "ได้รับรองไว้"
 เท่านั้น ฉะนั้น จึงรับรองไว้ที่ไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีอุทธรณ์¹⁹

ปัญหานี้มีคำสั่งศาลฎีกาที่ 478/2513 วินิจฉัย
 โดยมติที่ประชุมใหญ่ว่า ผู้พิพากษาซึ่งทำความเห็นแย้ง ได้รับรองล่วงหน้าให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้
 ถือว่าเป็นการอนุญาตให้ฎีกาแล้ว

¹⁸ การรับรองอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
 มาตรา 230 วรรคสอง มี 2 กรณีคือ

- ก) รับรองไว้แล้ว มี 2 กรณีคือ
- (1) ผู้พิพากษาที่ฟังพิจารณาคดีนั้นในศาลชั้นต้นได้รับรองไว้ในสำนวน
 - (2) คู่ความผู้อุทธรณ์ไปขอให้ผู้พิพากษาผู้ฟังพิจารณา คดีนั้นในศาลชั้นต้น
 รับรองไว้ก่อนแล้วต่อมา ผู้อุทธรณ์นำอุทธรณ์มายื่นต่อศาลชั้นต้นภายในอายุอุทธรณ์

ข) รับรองในเวลาตรวจอุทธรณ์ ถ้าไม่ได้มีการรับรองไว้ก่อนดังกล่าว
 ผู้พิพากษาที่ได้ฟังพิจารณาคดีจะรับรองในเวลาตรวจอุทธรณ์ คือ ตอนยื่นอุทธรณ์ให้ตรวจ

¹⁹ ประพนธ์ ศาตะมาน, "การอุทธรณ์ ฎีกา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่.6) พ.ศ. 2518," วารสารทนายความ 17
 (สิงหาคม, 2518) 2: 27.

จากคำสั่งคำร้องฉบับดังกล่าวนี้ เป็นคดีที่วินิจฉัยตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ก็มีผู้ให้ความเห็นว่า²⁰ แม่คดีนี้ถือเป็นบรรทัดฐานใน
คดีแพ่งได้ จึงเห็นว่าการรับรองให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงไม่ต้องมีฟ้องอุทธรณ์ก็ได้

1.3.3.2 ปัญหาที่ว่า การรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา นั้น
ต้องมีถ้อยคำอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา อย่างถูกต้องใช้ได้

กรณีตามปัญหาดังกล่าวนี้ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมาย
วางหลักเกณฑ์ไว้ แต่พอจะเทียบเคียงได้กับแนวคำพิพากษาฎีกา หรือคำสั่งคำร้องศาลฎีกาต่าง ๆ
ซึ่งวินิจฉัยวางแนวทางให้หลักในเรื่องนี้ไว้พอจะสรุปได้ว่า ต้องมีถ้อยคำรับรอง กล่าวไว้ให้
แจ่มชัดว่าเป็นปัญหาสำคัญ เห็นสมควรอนุญาตให้อุทธรณ์ หรือฎีกาได้²¹ การสั่งรับเฉย ๆ ไม่ถือว่าเป็น
เป็นการรับรอง²²

1.3.3.3 วิธีการอนุญาตทำอย่างไร ต้องอนุญาตไว้ที่ไหน
ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง

ปัญหากรณีนี้เกิดขึ้นมากในทางปฏิบัติทั้งผู้พิพากษาผู้มี
อำนาจและผู้มีส่วนได้เสียหรือตัวความ เช่น อนุญาตไปแล้ว แต่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ ส่วนผู้อุทธรณ์ก็ไม่
ทราบว่ามีวิธีทางปฏิบัติในการขอให้ผู้พิพากษาอนุญาตนั้นจะต้องทำอย่างไร

²⁰ ความเห็นของท่าน อาจารย์พิพัฒน์ จักรางกูร ใน พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบาย
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย อุทธรณ์และฎีกา, หน้า 43.

²¹ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 17/2518

²² ฎีกาที่ 1041/2508

ในการปฏิบัติ เมื่อผู้อุทธรณ์เห็นว่าคดีของตนต้องห้าม
อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงก็จะต้องทำคำร้องพร้อมกับแนบอุทธรณ์ไปด้วย โดยในคำร้องต้องแสดง
เหตุผลด้วยว่า เหตุใดตนจึงจำต้องอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น และควรใช้เวลาแก่ผู้พิพากษา
นั้นด้วยเพื่อตรวจดูอุทธรณ์นั้นว่าควรจะอนุญาตหรือไม่ ซึ่งเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษานั้น ศาลสูงไม่มี
อำนาจก้าวล่วงไปตี เคารวะข้ออื่นหนึ่ง²³ เพราะ เป็นอำนาจ เฉพาะตัวของผู้พิพากษานั้น²⁴

1.3.3.4 ปัญหาเกี่ยวกับการยื่นอุทธรณ์ไม่ทันภายในกำหนด

ระยะเวลาอุทธรณ์

ปัญหานี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำคือ กรณีผู้พิพากษา
มีอำนาจอนุญาตให้อุทธรณ์โยกย้ายไปศาลอื่นตามวาระ ทำให้ผู้อุทธรณ์ที่ประสงค์จะร้องขอให้มีการสั่ง
อนุญาตให้อุทธรณ์จะต้องทำอย่างไร เพราะการปฏิบัติผู้อุทธรณ์จะต้อง เดินทางไปยังศาลที่ผู้พิพากษา
นั้นไปรับราชการอยู่ และยื่นคำร้องขอให้ผู้พิพากษานั้นพิจารณาอนุญาต อย่างไรก็ตามผู้อุทธรณ์อาจ
ยื่นคำร้องขอให้ศาลที่พิจารณานั้นดำเนินการให้ก็ได้ แต่ศาลนั้นจะไม่ดำเนินการให้ก็ย่อมได้ เพราะ
ถือว่ากรณีเช่นนี้ เป็น เรื่องที่ผู้อุทธรณ์จะต้องดำเนินการเอง²⁵ ประการสำคัญคือ หากไม่ดำเนินการ
เองแล้วอาจทำให้เสียเวลา เป็นเหตุให้ยื่นอุทธรณ์ไม่ทัน

ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ผู้อุทธรณ์ที่ไม่ทราบหลักในทาง
ปฏิบัติต้องประสบปัญหา ทำให้เสียเวลาและ เป็นเหตุให้ยื่นอุทธรณ์ไม่ทันภายในกำหนดระยะเวลา
อุทธรณ์ หรือยื่นคำร้องขออนุญาตให้ฎีกาไปแล้วต่อศาลอุทธรณ์ เพื่อให้ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ซึ่งพิจารณา
คดีนั้นรับรองและอนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไว้แล้วภายในกำหนดอายุฎีกา แต่ผู้พิพากษาศาล
อุทธรณ์ที่ทำกรรับรองหรืออนุญาตนั้นได้รับรองภายหลังกำหนดอายุฎีกา ซึ่งกรณีนี้ก่อให้เกิดปัญหาและ
ความลำบากใจแก่คู่ความผู้อุทธรณ์หรือฎีกาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในปัญหานี้ก็ยังไม่มีความเห็นจากพิพากษาหรือ
คำสั่งคำร้องศาลฎีกาเป็นหลักเป็นแนวทางที่แน่นอน กล่าวคือยังมีความเห็นแบ่งแยกออกเป็น 2 ฝ่ายคือ

²³ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 134/2523

²⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1648/2516

²⁵ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 227/2518 และ 847/2517

ฝ่ายแรกเห็นว่า แม้กรณีไต่ยื่นคำร้องขออนุญาตให้ฎีกาภายในกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์แล้ว แต่ได้มีการรับรองหรืออนุญาตหลังกำหนดอายุฎีกา เช่นนี้ถือว่าไม่ได้มีการฎีกาภายในกำหนด คู่ความฎีกาไม่ได้ เพราะเหตุว่าคดีที่กฎหมายห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ต้องถือว่าคู่ความในคดีดังกล่าวถูกตัดสิทธิหรือไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้อยู่แล้ว การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้มีวิธีที่คู่ความอาจจะ เสนอหนทางให้คดีของตนได้รับการพิจารณาจากศาลสูง จึงเป็นกรณีที่คู่ความต้องชวนชววย หึงระวังรักษาลิทธิหรือผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่ ดังนี้เมื่อคู่ความไม่สามารถจัดให้มีการให้มีการรับรอง หรืออนุญาตให้อุทธรณ์ หรือฎีกาได้ภายในกำหนดอายุอุทธรณ์ หรือฎีกา ก็ เป็นสิ่งที่คู่ความต้องยอมรับในผลของการนั้น ²⁶

ฝ่ายที่สองเห็นว่า กรณีดังกล่าวนี้เห็นว่า เมื่อคู่ความไต่ยื่นให้ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ซึ่งพิจารณาคดีนี้ตรวจโดยละเอียดว่าสมควรจะรับรองและอนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไว้แล้ว ถือได้ว่าโจทก์ไต่ยื่นฎีกาภายในกำหนดอายุฎีกาแล้ว เพราะการรับรองและอนุญาตนั้น เป็นการดำเนินการในขั้นตอนของศาลอุทธรณ์ เมื่อปรากฏว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่พิจารณาคดี เห็นว่าข้อความที่ตัดสิน เป็นปัญหาสำคัญ อันควรสู่ศาลสูงที่สุดและอนุญาตให้ฎีกาก็ควรจะให้รับฎีกาของโจทก์ไว้และให้ศาลชั้นต้นดำเนินการต่อไป แม้จะได้มีการรับรองและอนุญาตภายหลังกำหนดอายุฎีกาก็ตาม ²⁷

จากปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า บ่อเกิดของปัญหาก็คือการที่กฎหมายมิได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจนในเรื่องนี้ แต่โดยเจตนารมณ์ของเรื่องการรับรอง หรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงนี้ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และส่วนได้เสียของประชาชน ดังนั้นหาก รัฐต้องการจะให้สมเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริงแล้ว

²⁶ ความเห็นของท่าน ศรตราจารย์บัญญัติ สุธีวะ, สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์บัญญัติ สุธีวะ, อดีตประธานศาลฎีกา, เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2533.

²⁷ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 677/2529

ควรจะมีบทบัญญัติของกฎหมายวางแนวทางหลัก เกณฑ์และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ไว้ให้ชัดเจน ซึ่งการออกกฎหมายแก้ไขกฎหมายแม่บทคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะเป็นสิ่งที่ทำได้ยากหนทางที่อาจทำได้ก็คือ ให้ประธานศาลฎีกาวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลทั้งหลาย อันเป็นไปตามที่กฎหมายให้อำนาจที่จะกระทำได้ ตามบทบัญญัติของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1

1.3.4 ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นสาระ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 และ 249

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 บัญญัติว่า

"ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่นอุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้แจ้งชัดในอุทธรณ์และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย... ฯลฯ"

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 บัญญัติว่า

"ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดเจนในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย... ฯลฯ"

จากถ้อยคำในบทบัญญัติทั้ง 2 มาตรานี้ที่ว่า "ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดี อันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย" จะเห็นว่ากล่าวถึงแต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ว่าจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย แต่ไม่กล่าวถึงปัญหาข้อเท็จจริงด้วย เหตุนี้เมื่อแปลความหมายจากบทบัญญัติของทั้งสองมาตรานี้ ก็จะได้ความว่า ถ้าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงแล้ว แม้เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยก็อุทธรณ์ฎีกา ได้ทั้งสิ้น

ด้วยช่องว่างของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้ จะโดยความจงใจของผู้ร่างกฎหมายที่จะเปิดกว้างให้อุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดหรือไม่ก็ตาม ทำให้เกิดผลคือ คู่ความอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงได้เสมอ

หากคดีนั้นจำนวนทุนทรัพย์ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ ฎีกา ในทางกลับกันหากเป็นการอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย แม้คดีนั้นจำนวนทุนทรัพย์ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ ฎีกา แต่เมื่อเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดี ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 247 ก็มีอำนาจยกอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายเสียได้

ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้คู่ความอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นสู่ศาลสูงมาก อันก่อให้เกิดผลคือ ปัญหาคดีความล้มศาล (Caseloads) ทำให้การพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาต้องเสียเวลานาน

1.3.5 ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ฎีกา

เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีสิ้นคดี คู่ความที่ไม่พอใจในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ก็มีสิทธิอุทธรณ์เพื่อให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยใหม่ ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ ซึ่งมีบทบังคับบางประการแตกต่างกับการฟ้องหรือร้องขอในศาลชั้นต้น ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 229 ซึ่งนำไปใช้ในลักษณะฎีกาด้วยตามมาตรา 247

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 229 ก็ได้แก่

- (1) ฟ้องอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือ
- (2) ฟ้องอุทธรณ์ต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนดหนึ่งเดือน

นับแต่วันที่อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งพร้อมด้วยเงินค่าธรรมเนียม ซึ่งต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

- (2) ผู้อุทธรณ์ต้องยื่นสำเนาอุทธรณ์ต่อศาลเพื่อส่งให้จำเลยอุทธรณ์

การให้ศาลชั้นต้น เป็นผู้รับฟ้องอุทธรณ์หรือฟ้องฎีกา ก็เพื่อความสะดวกแก่คู่ความ เพราะศาลชั้นต้นได้เกี่ยวข้องกับคดีนั้นมาแต่ต้น จึงสะดวกในการติดต่อมากกว่าที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เพราะศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีสำนักงานอยู่ที่กรุงเทพฯ เป็นการยุ่งยากลำบากแก่คู่ความที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ²⁸

²⁸ พืพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยอุทธรณ์

ศาลชั้นต้นจึงมีอำนาจตรวจอุทธรณ์ และสั่งฟ้องอุทธรณ์นั้นว่ารับหรือไม่แทนศาลอุทธรณ์ ตามมาตรา 272 ฉะนั้น กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับฟ้องอุทธรณ์นับตั้งแต่ยื่นและสั่งรับ เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นดำเนินการแทนศาลอุทธรณ์ทั้งสิ้น หากคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของศาลชั้นต้น จะอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นในกรณีนี้หาได้ไม่ เนื่องจากศาลชั้นต้นกระทำการแทนศาลอุทธรณ์ ย่อมจะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ไม่ได้ ส่วนมาตรา 234 เป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ในกรณีที่ศาลชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์นั้น เป็นบทบัญญัติพิเศษ²⁹ ซึ่งกรณีนี้ต้องทำเป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลอุทธรณ์ภายในกำหนด 10 วัน ตามมาตรา 234^{30, 31}

การตรวจอุทธรณ์ เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ตรวจอุทธรณ์ คือ มีหน้าที่ตามมาตรา 224, 230, และ 232

ในการตรวจอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นต้องใช้อำนาจตามมาตรา 18 ซึ่งว่าด้วยการตรวจคำคู่ความ เพราะฟ้องอุทธรณ์เป็นคำคู่ความ ถ้าฟ้องอุทธรณ์ไม่ลงลายมือชื่อไม่เสียค่าฤชาธรรมเนียมให้ถูกต้อง ศาลย่อมสั่งให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในเวลาที่เห็นสมควร ถ้าหากผู้อุทธรณ์ไม่ยอมปฏิบัติตามภายในเวลาที่กำหนด ศาลชั้นต้นมีอำนาจมีคำสั่งไม่รับฟ้องอุทธรณ์ได้

การที่ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์โดยนัยแห่งมาตรา 18 ดังกล่าว จึงเกิดปัญหาว่า ถ้าศาลชั้นต้นสั่งไม่รับฟ้องอุทธรณ์ เนื่องจากฟ้องอุทธรณ์ไม่ถูกต้องตามมาตรา 18 ผู้อุทธรณ์ได้อุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยืนตามศาลชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์ คำสั่งของศาลอุทธรณ์จะถึงที่สุดตามมาตรา 236 หรือไม่

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 182.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 188.

³¹ มาตรา 234 เป็นเรื่องศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์โดยไม่ชอบ ผู้อุทธรณ์ขอต่อศาลอุทธรณ์ให้สั่งรับแตกต่างจากมาตรา 230 ซึ่งเป็นเรื่องที่แก้ให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ใน เมื่อคดีนั้นตามปกติอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้

ทัศนะหนึ่งเห็นว่า ถึงที่สุดโดยมาตรา 236 อีกทัศนะหนึ่งว่าไม่ถึงที่สุด ถือว่ากรณีเช่นนี้ยอมอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ โดยอ้างมาตรา 18 วรรคสุดท้ายที่บัญญัติว่า "คำสั่งของศาลที่ไม่รับหรือให้คืนคำคู่ความตามมาตรา 232 ให้อุทธรณ์และฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 227, 228 และ 247"

ท่านอาจารย์ประพนธ์ ศาตะมาน ให้ความเห็นว่า ในการพิจารณาปัญหานี้ให้สังเกตมาตรา 230 ถ้อยคำที่ว่าให้ศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์ และมีคำสั่งให้ส่งหรือปฏิเสธไม่ส่งอุทธรณ์นั้น ไปยังศาลอุทธรณ์ "ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้" นั้น เป็นถ้อยคำที่กว้างมาก น่าจะรวมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นมาตรา 224, 226 และ 230 หรือมาตรา 18 เพราะมาตราดังกล่าว เป็นเรื่องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เข้าตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 232

มีผู้โต้แย้งว่า มาตรา 232 ใช้คำขึ้นต้นว่า "เมื่อได้รับอุทธรณ์แล้ว" แสดงว่าน่าจะเป็นเรื่องผ่านมาตรา 18 มาแล้ว จึงจะมาถึงมาตรา 232 ฉะนั้น หากไม่รับอุทธรณ์ตามมาตรา 18 แม้ศาลอุทธรณ์ยื่นตามคำสั่งนั้น ก็น่าจะฎีกาต่อไปได้

แม้ข้อโต้แย้งนี้มีเหตุผลน่ารับฟัง แต่ถ้อยคำของมาตรา 232 ที่ว่า "เมื่อได้รับอุทธรณ์" นั้นภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Upon Receipt of an appeal" น่าจะหมายถึงเมื่อยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้น ไม่ได้หมายความว่า ศาลยอมรับอุทธรณ์ เพราะศาลยอมรับอุทธรณ์เช่นในมาตรา 233 ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "If the appeal is accepted"³²

ท่านอาจารย์ประพนธ์ ศาตะมาน ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ไม่น่าจะเป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์ เพราะไม่ถูกต้องตามมาตรา 18 หรือต้องห้ามอุทธรณ์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 224 หรือไม่รับอุทธรณ์โดยเหตุใด ๆ เช่น ผู้ยื่นไม่ใช่คู่ความ หรือผู้รับมอบอำนาจ ต้องถือว่าเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์ตามมาตรา 232 ถ้ามีการอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ตามมาตรา 234 แล้ว คำสั่งของศาลอุทธรณ์จะเป็นที่สุดตามมาตรา 236

³² ประพนธ์ ศาตะมาน, "อุทธรณ์ (กติแห่ง)", อุทธรณ์ 17 (กรกฎาคม, 2513)

ฎีกาที่ 657-660/2510 ศาลชั้นต้นตรวจฟ้องอุทธรณ์แล้ว สั่งคืนฟ้องอุทธรณ์ให้ผู้อุทธรณ์เสียค่าธรรมเนียมให้ครบถ้วน คำสั่งศาลชั้นต้น เช่นนี้ เป็นคำสั่งที่ปฏิเสธไม่ส่งอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ ผู้ยื่นอุทธรณ์ต้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นตามมาตรา 234 เมื่อศาลอุทธรณ์สั่งอย่างใดแล้ว ย่อมเป็นที่สุดตามมาตรา 236

ข้อสังเกต (1) ฎีกาฉบับนี้ย่อมเห็นได้ว่า ที่ศาลชั้นต้นซึ่งตรวจอุทธรณ์ให้คืนอุทธรณ์ไป เสียค่าธรรมเนียม เข้ามมาให้ครบถ้วน ก็คงอาศัยมาตรา 18 ซึ่งอยู่ในขอบเขตของมาตรา 232 นั้นเอง

(2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก้ไขหลักการ เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 โดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2517 มาตรา 5 เพิ่มเป็นมาตรา 198 ทวิ ซึ่งมีความว่า

"มาตรา 198 ทวิ เมื่อศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์ คู่ความย่อมอุทธรณ์เป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ คำร้องเช่นนี้ให้ยื่นที่ศาลชั้นต้นภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่ง แล้วให้ศาลนั้นรับส่งคำร้องมายังศาลอุทธรณ์ พร้อมด้วยอุทธรณ์และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น

เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นสมควรตรวจสอบสำนวน เพื่อสั่งคำร้องเรียนนั้น ก็ให้ส่งศาลชั้นต้นส่งมาให้

ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคำร้องนั้นแล้วมีคำสั่งยื่นตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้น หรือมีคำสั่งให้รับอุทธรณ์ คำสั่งนี้ให้เป็นที่สุดแล้วส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่าน "

(3) มีผู้เสนอแนะว่า มาตรา 232 น่าจะแก้เป็นว่า "เมื่อใดยื่นอุทธรณ์แล้วให้ศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์ และมีคำสั่งให้รับอุทธรณ์หรือปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์นั้นส่งไปยังศาลอุทธรณ์" โดยเทียบถ้อยคำในมาตรา 236

จะเห็นว่าการให้อุทธรณ์ หรือฎีกา คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ฎีกาได้อีกชั้นหนึ่ง
เช่นนี้ เป็นการก่อให้เกิดปัญหาอุทธรณ์ ฎีกา ซ้ำซ้อนกันหลายครั้ง เป็น ๑ ศาล ทำให้การพิจารณา
ในศาลล่าช้า ³³

1.4 แนวความคิดของการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามแนวทาง
ของกระทรวงยุติธรรม

1.4.1 ความเป็นมา

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย และ
ปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว
พร้อมกับการเพิ่มขึ้นของประชากรในชาติจึงทำให้ระบบอุทธรณ์ ฎีกาที่วางรากฐานมาแต่ดั้งเดิม
โดยตั้งอยู่บนระบบสิทธิ (Appeal as of Rights) หากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามมิให้
อุทธรณ์ ฎีกา แล้ว คู่ความย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ได้เสมอ ³⁴ โดยเฉพาะการอุทธรณ์ในปัญหา
ข้อกฎหมายซึ่งแทบจะไม่มีข้อจำกัดเลยนั้น ทำให้คู่ความมีโอกาสอุทธรณ์ ฎีกา ทั้ง ๆ ที่บางกรณี
นั้นไม่จำเป็นต้องอุทธรณ์ หรือฎีกาขึ้นไป แต่คู่ความก็หาทางให้คดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา
จนได้ เช่น ตามตัวอย่างของอาจารย์หลวงจ่ารัฐนิติศาสตร์ โจทก์ต้องเรียกเงินกู้ จำเลยต่อสู้
ว่าไม่ได้กู้ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเงิน เพราะกู้โจทก์แล้วยังไม่ได้ชำระ จำเลย
อุทธรณ์ว่า ตามที่ศาลชั้นต้นว่าจำเลยกู้เงินไปจริงแล้วยังไม่ได้ชำระ ดังนี้แม้จะฟังตามที่ศาลชั้นต้น
กล่าว จำเลยก็ไม่ต้องชำระหนี้เห็นว่าเป็นข้อกฎหมายไม่เป็นสาระแก่คดีเลย ถ้าหากยอมให้
อุทธรณ์ได้ก็เป็นทางหนึ่งที่จะ เป็นการประวิงคดี ทำให้คดีค้างศาลสูงโดยไร้ประโยชน์ ³⁵

³³ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา. "รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร". ครั้งที่
2/2532 (สมัยสามัญ) เป็นพิเศษ, 10 พฤษภาคม 2532, หน้า 138.

³⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1215/2492

³⁵ พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยอุทธรณ์
ฎีกา, หน้า 83.

ในระยะหลังปัญหาคติความค้ำงศาลสูงอยู่ในชั้นวิกฤติ จึงส่งผลให้กระทรวงยุติธรรมผู้รับผิดชอบกับปัญหานี้ได้จัดคณะทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาความล่าช้าของคดีในชั้นศาลเมื่อ ปี พ.ศ. 2529³⁶ และระดมนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิศึกษาปัญหาและหาทางแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เพื่อหาทางให้การดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์ และฎีกา เป็นไปได้โดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความ เพื่อให้กระทรวงยุติธรรมและศาลสามารถแก้ปัญหาคดีค้างในศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาและปัญหาการพิจารณาคดีล่าช้าได้ไว้ครึ่งหนึ่งแล้ว คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2526 ให้รับหลักการร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าว และสั่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้ว ได้ตั้งข้อสังเกตบางประการไว้ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงได้ส่งเรื่องกลับให้กระทรวงยุติธรรมพิจารณาใหม่ระหว่างนั้นใน พ.ศ. 2529 มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเลือกตั้งทั่วไป และตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ กระทรวงยุติธรรมจึงได้นำเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้คณะกรรมการประสานงานกรรณการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ซึ่งตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการประสานงานกรรณการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ เห็นควรให้มีการปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติฯ ทั้งสองฉบับนี้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งในจุดที่มีการตั้งข้อสังเกตและในจุดอื่น ๆ ที่จะช่วยให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรมยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยให้แยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ ออกต่างหากจากร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น คณะกรรมการประสานงานกรรณการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ ขึ้นใหม่ พร้อมทั้งได้ยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรมฯ เพื่ออำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งของผู้พิพากษาคณบดีจากทุนทรัพย์ไม่เกิน 10,000 บาท เป็นไม่เกิน

³⁶ พร.เพ็ชร วิชิตชลชัย, ปัญหาความล่าช้าของคดีในชั้นศาล, เอกสารวิจัย, (กรุงเทพฯ :

40,000 บาทด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มทุนทรัพย์ในคดีมโนสาเร่ และคดีห้ามอุทธรณ์ ปัญหาข้อเท็จจริงตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ กระทรวงยุติธรรม เห็นว่าร่างกฎหมายทั้งสองฉบับที่คณะกรรมการประสานงาน กระทรวงการยุติธรรมยกร่างขึ้นนี้ จะช่วยแก้ปัญหาความคั่งค้างในศาล โดยเฉพาะในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้นำเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการ ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2530 รับหลักการร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ โดยแก้ไขปรับปรุงเล็กน้อย แล้วให้เสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรได้ ในปัจจุบันร่างกฎหมายทั้งสองฉบับนี้อยู่ในการพิจารณาของรัฐบาล

1.4.2 หลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติฯ

หลักการในการจัดระบบศาล เป็นสามชั้นโดยให้มีการอุทธรณ์.

ฎีกาได้นั้น ก็เพื่อที่จะให้ศาลสูงได้กลั่นกรองการพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้น ในระบบการศาลยุติธรรมส่วนใหญ่อันพอถือได้ว่าเป็นหลักสากลนั้น การอุทธรณ์ฎีกาจะแบ่งออกเป็น การอุทธรณ์ฎีกาในข้อเท็จจริง และการอุทธรณ์ฎีกาในข้อกฎหมาย สำหรับในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยทั่วไปนั้นในหลายประเทศเห็นกันว่าน่าจะยุติลงในชั้นศาลอุทธรณ์ไม่มีความจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ฎีกากันต่อไป ส่วนศาลฎีกานั้นคงมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะพิจารณาในข้อกฎหมายที่นอกจากจะเป็นสาระในคดีนั้น ๆ แล้ว ยังต้องเป็นเรื่องที่ควรจะได้รับ การวินิจฉัยโดยศาลฎีกาอีกด้วย ทั้งนี้ผู้ที่กำหนดว่าอะไรสมควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่ ปกติก็จะได้แก่ศาลฎีกานั้นเอง ในบางประเทศจะฎีกาได้ต้องขออนุญาตจากศาลฎีกาเสียก่อน การฎีกาจึงไม่ใช่เป็นไปโดยสิทธิแต่ขึ้นอยู่กับว่าจะได้รับอนุญาตจากศาลหรือไม่

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น แม้จะมีหลักการที่ยืนอยู่บนพื้นฐานของระบบการศาลยุติธรรมอันเป็นสากลก็ตาม แต่เนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างสังคม เมืองกับสังคมชนบทมีอยู่มาก บรรทัดฐานที่พัฒนามาจากแนวทางวินิจฉัยปัญหาของศาลจึงเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ฎีกาได้อย่างกว้างขวาง การเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ฎีกากันอย่างกว้างขวางมีผลเสียในแง่ของการบริหารงานของศาลยุติธรรม กล่าวคือ มีคดีคั่งค้างกันมาก เมื่ออุทธรณ์ฎีกาต่อผู้พิพากษาหนึ่งคนแล้ว จะเห็นได้ว่าคดีความมีจำนวนมาก พลเมืองประเทศไทยประมาณ 50 ล้านคนเศษ แต่มีผู้พิพากษาอยู่เพียง 1,100 กว่าคน เท่านั้น

สถิติปี 2528 ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น 1 คน จะต้องทำคดีประมาณ 230 เรื่องต่อเดือน ศาลอุทธรณ์ ประมาณ 43 เรื่องต่อเดือน และศาลฎีกาประมาณ 32 เรื่องต่อเดือน ยิ่งปี 2529 นี้ คดีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จำนวนผู้พิพากษาที่เกษียณอายุและที่รับเข้าใหม่กล่าวได้ว่าเท่าเดิม ปัญหาที่ยังคงมีอยู่และจะหนักขึ้นเรื่อย ๆ คงทราบกันดีแล้วว่าคดีชั้นใหม่ในศาล ชั้นต้นขณะนี้ปีหนึ่งประมาณ 400,000 กว่าเรื่อง ศาลอุทธรณ์ประมาณ 20,000 เรื่อง และศาลฎีกาประมาณ 4,500 เรื่อง เช่นนี้แล้ว เหตุสำคัญของความคับคั่งเหตุหนึ่งก็คือการเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ฎีกากันเกือบทุกเรื่อง เมื่อกฎหมายเปิดช่อง เช่นนี้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีก็จะใช้เงื่อนงำของกฎหมายในการอุทธรณ์ฎีกาเพื่อประวิงคดี³⁷ ซึ่งผลเสียที่ตามมาตกอยู่กับประชาชนผู้สุจริตนั้นเองไม่ใช่ใครอื่น

1.4.3 การแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา

ในปัญหาข้อเท็จจริง

1.4.3.1 การแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์

ในปัญหาข้อเท็จจริง

(1) การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแพ่ง มาตรา 224

เหตุผล

การเพิ่มจำนวนทุนทรัพย์ในคดีแพ่งที่คู่ความถูกจำกัดไม่ให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงนั้น เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากค่าของเงินตราที่ตกต่ำลงตามภาวะทางเศรษฐกิจ ซึ่งค่าของเงิน 20,000 บาท ในปี พ.ศ. 2518 เมื่อมีการแก้ไขทุนทรัพย์ที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาครั้งสุดท้ายจะ

³⁷ จิรนิติ ทะวานนท์, "เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง แนะนำกฎหมายร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ศาลกำหนด คดีในสาเร่คดีไม่มีข้ออยู่ยาก และการอุทธรณ์ ฎีกา) (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมตุลาการ, กระทรวงยุติธรรม 2530), หน้า 17.

เท่ากับ 41,181,92 บาท ในปี พ.ศ. 2529 ทุนทรัพย์นี้ให้คิดคำนวณในชั้นอุทธรณ์เพื่อสกัดกั้น การอุทธรณ์โดยไม่จำเป็น ส่วนที่จัดให้คดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์เป็นคดีมีทุนทรัพย์ธรรมดา ประเภทหนึ่งนั้น เป็นเพราะสภาพสังคมและ เศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไป อสังหาริมทรัพย์แม้จะเป็น ทรัพย์สินที่มีความสำคัญ แต่ก็สมควรที่จะแยกออกมาเป็นกรณีพิเศษ

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับปัจจุบัน

มาตรา 224 ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสองหมื่นบาท ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลชั้นต้นได้ทำความ เห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้ง หรือคำรับรอง เช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นหรืออธิบดีผู้พิพากษา ภาคผู้มีอำนาจแล้วแต่กรณี

บทบัญญัติในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในคดีฟ้องขอให้ปลดปล่อยทุกข์ อันไม่อาจคำนวณ เป็นราคาเงินได้ คดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัวและคดีเกี่ยวกับอสังหา ริมทรัพย์ เว้นแต่ในคดีฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์อันมีทุนทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท หรือคดี ฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกิน เดือนละสองพันบาท หรือคดีฟ้องขับไล่ผู้อาศัยออกจากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะยื่นคำฟ้องอาจให้เช่าได้ไม่เกิน เดือนละ สองพันบาทและจำเลยมิได้กล่าวแก่ เป็นข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือมิได้ยกข้อโต้แย้งในเรื่อง แปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาเช่าหรืออาศัย

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

"มาตรา 224 ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกัน ในชั้นอุทธรณ์ไม่เกิน สี่หมื่นบาท ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณา คดีนั้นในศาล ชั้นต้นได้ทำความเห็นแย้งไว้หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้ง หรือคำรับรอง เช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษา ศาลชั้นต้นหรือ อธิบดีผู้พิพากษาภาคผู้มีอำนาจ แล้วแต่กรณี

บทบัญญัติในวรรคก่อนมิให้ ชำบังคับในคดี เกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิใน
ครอบครัว และคดีฟ้องขอให้ปลดปล่อยทุกชั้นไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เว้นแต่ในคดีฟ้อง
ขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่า เข้าในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกิน เดือนละสี่พันบาท หรือ
คดีฟ้องขับไล่บุคคลในกรณีอื่นออกจากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะยื่นคำฟ้องอาจให้ เข้าได้ไม่เกิน
เดือนละสี่พันบาท

ข้อพิจารณา

ก.) หลักการที่แก้ไขเพิ่มเติม

(1) เพิ่มจำนวนทุนทรัพย์เป็น "ไม่เกินสี่หมื่นบาท" โดยเพิ่มถ้อยคำ "ในชั้นอุทธรณ์
เข้าไว้ด้วย เป็นการเปลี่ยนหลักการจากการถือตามทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้น มาเป็นข้อพิจารณาว่าต้อง
ห้ามอุทธรณ์หรือไม่

(2) ปรับหลักการในการฟ้องขับไล่ผู้เช่าหรือผู้อาศัย และผู้บุกรุกให้เป็นไปใน
หลักการเดียวกัน

(3) ตัดข้อความในวรรคสอง เรื่องการกล่าวแก้ข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือการ
ยกข้อโต้เถียงใน เรื่องการแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาเช่าหรืออาศัยออก

ข.) ตามหลักสากลในอารยะประ เทศผู้ที่จะตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงได้ดีที่สุดคือ
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งนั่งพิจารณาคดีเอง ปัญหาข้อเท็จจริงจึงสมควรยุติในศาลชั้นต้นการเปิด
โอกาสให้อุทธรณ์ฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงสมควรถูกจำกัดไว้เป็นข้อยกเว้น อีกประการหนึ่งปัจจุบันมี
คดีค้างจำนวนมากในศาลสูง โดยเฉพาะศาลอุทธรณ์จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2530 มีคดีค้าง
พิจารณาจำนวนประมาณ 23,000 เรื่อง ทำให้เกิดความล่าช้า สมควรได้รับการแก้ไขให้ศาลสูง
มีโอกาสพิจารณาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญจริง ๆ จึงจะทำให้การบริหารงานยุติธรรมมีประสิทธิภาพสูง

ค.) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. 2518 จากการคำนวณอัตราเปลี่ยนแปลงค่าเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย เงินจำนวน 20,000 บาท ใน พ.ศ. 2518 มีราคาเท่ากับเงินจำนวน 9,713 บาท ใน พ.ศ. 2529 หรือ กล่าวได้ว่าสิ้นค่างราคา 20,000 บาท ใน พ.ศ. 2518 ต้องซื้อด้วยเงินจำนวน 41,181.92 บาท ใน พ.ศ. 2529 การกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกินสี่หมื่นบาท³⁸ จึงน่าจะเหมาะสมแก่สถานะเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน ส่วนการปรับปรุงจำนวนทุนทรัพย์ค่าเช่าตามวรรคสองเป็นเดือนละสี่พันบาท ก็เพื่อให้ สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมในวรรคแรก

ง.) หลักการให้ถือจำนวนทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์ ทำให้คดีที่มีความสำคัญจริง ๆ เท่านั้น สามารถขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริง ตัวอย่างเช่น คดีมีทุนทรัพย์ในศาล ชั้นต้น 100,000 บาท ศาลชั้นต้นพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีโดยให้โจทก์ได้รับเงิน 90,000 บาท ตามกฎหมายปัจจุบัน คู่ความทั้งสองฝ่ายมีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงทั้ง ๆ ที่คดีของโจทก์ชนะแล้ว ถึง 90,000 บาท โจทก์ยังยื่นคำฟ้องอุทธรณ์เพื่อเงินอีกจำนวน 10,000 บาท ตามกฎหมายที่แก้ไข เพิ่มเติม จำเลยเท่านั้นที่มีสิทธิอุทธรณ์ เพราะจำเลยแพ้คดีถึง 90,000 บาท ส่วนโจทก์ไม่มีสิทธิ อุทธรณ์ในทางกลับกัน หากศาลชั้นต้นพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีโดยให้โจทก์ได้รับเงิน 20,000 บาท เท่ากับโจทก์แพ้คดีถึง 80,000 บาท คดีของโจทก์จึงมีความสำคัญสมควรได้รับการพิจารณาจาก ศาลอุทธรณ์ ส่วนจำเลยแพ้คดีเพียง 20,000 บาท จึงไม่ควรจะมีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงต่อไป เห็นได้ว่าหลักการใหม่นี้มิได้ทำให้โจทก์ หรือจำเลยได้เปรียบเสียเปรียบแต่ประการใด โจทก์หรือจำเลยจะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

จ.) การแก้ไขเพิ่มเติมในวรรคสอง ให้ตัดคำว่า "คดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์" ออกไป เนื่องจากคดีมีข้อต่อสู้เรื่องกรรมสิทธิ์ก็สามารถคำนวณจำนวนทุนทรัพย์ได้เช่นกัน แต่ตามกฎหมาย ปัจจุบันคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์แม้ทุนทรัพย์ไม่มากก็เป็นข้อยกเว้นการต้องห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง คดีฟ้องร้องเกี่ยวกับที่ดินเพียง 1 ตารางวา ราคาต่ำ ๆ หากจำเลยต่อสู้กรรมสิทธิ์ น่าจะชี้หลักทั่วไปในการพิจารณาสีทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามจำนวนทุนทรัพย์ชั้นอุทธรณ์หลัก ทั่วไปดังกล่าวไม่สมควรมีข้อจำกัดว่าจะต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือไม่ การแก้ไขเพิ่มเติมนี้จะทำให้ ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญจริง ๆ เท่านั้น

³⁸ ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการของธนาคารแห่งประเทศไทย.

จ.) การเพิ่มคดีบุกรุกเข้าไว้ในมาตรา 224 วรรคสอง เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 248 วรรคสอง ได้บัญญัติครอบคลุมคดีบุกรุก (คดีฟ้องขับไล่บุคคลในกรณีอื่น) ด้วย จึงสมควรปรับหลักการฟ้องขับไล่ผู้เช่าหรือผู้อาศัยและผู้บุกรุกในชั้นอุทธรณ์ไว้อย่างเดียวกัน

ข.) ตามกฎหมายปัจจุบัน การฟ้องขับไล่ผู้อาศัยมีข้อยกเว้นว่า ถ้าจำเลยต่อสู้เรื่องกรรมสิทธิ์หรือยกข้อโต้แย้งในเรื่อง แปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาเช่าหรืออาศัย ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง คดีฟ้องขับไล่ผู้เช่า ผู้อาศัย และผู้บุกรุก มีหลักการอย่างเดียวกัน จึงไม่น่าจะมีผลแตกต่างกันในเรื่องอุทธรณ์ อีกประการหนึ่งคดีมีข้อต่อสู้เรื่องกรรมสิทธิ์ก็เป็นคดีที่สามารถคำนวณจำนวนทุนทรัพย์ได้ จึงน่าจะให้หลักทั่วไปว่าด้วยทุนทรัพย์เช่นกัน

ข้อสังเกตจากร่างพระราชบัญญัติฯ ตามมาตรา 224

(1) การเพิ่มจำนวนทุนทรัพย์ในคดีแห่งที่คู่ความถูกจำกัดไม่ให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงครั้งนี้เพิ่มจำนวนทุนทรัพย์สูงขึ้นถึงหนึ่งเท่าตัวนั้น ผลที่ตามมาคือ ทำให้คดีแห่งอีกจำนวนไม่น้อยถูกห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง จึงเป็นข้อที่อาจจะถูกโต้แย้งได้ว่าทำให้คนจนไม่ได้รับความยุติธรรม เพราะสังคมไทยนั้นมีปัญหาความแตกต่างกันทางด้าน เศรษฐกิจมากระหว่างสังคมชนบทกับสังคม เมือง³⁹

ท่านอาจารย์ประพันธ์ กาตะมาน ก็ได้ให้ความเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มจำนวนทุนทรัพย์ในครั้งนี้อาจถูกรัฐสภาโจมตีว่า เป็นการแก้ไขกฎหมายที่ทำให้คนยากจนไม่ได้รับความลำบาก⁴⁰

(2) การเปลี่ยนหลักการจากการถือทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์ มาเป็นข้อพิจารณาว่าต้องห้ามอุทธรณ์หรือไม่นั้น มีผู้ให้ความเห็นว่า การแก้ไขหลักการในการถือตามจำนวนทุนทรัพย์ ในชั้นอุทธรณ์นั้นจะมีผลทำให้คู่ความไม่มีโอกาสรู้ล่วงหน้าได้เลยว่าคดีของตนจะมีสิทธิอุทธรณ์หรือไม่

³⁹ สัมภาษณ์ มูธา วัฒนะชีวะกุล, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 12 เมษายน 2531.

⁴⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ครั้งที่ 25/2527," 3 มกราคม 2527, หน้า 9.

เพราะขึ้นอยู่กับคำตีความของศาลชั้นต้นที่จะส่งผลให้จำนวนทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่⁴¹

(2) การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225

เหตุผล

กระชั้นให้ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงได้นั้น จะต้องว่ากล่าวกันมาแล้ว โดยชอบในศาลชั้นต้น โดยมีข้อยกเว้นในกรณีจำเป็นและสมควรอยู่บ้างเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้คดีดำเนินไปด้วยความรวดเร็วปิดทางไม่ให้คู่ความฝ่ายที่ไม่สุจริตยกอ้างอิงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายขึ้นมาเพื่อประวิงคดีโดยไม่สมควรได้

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับปัจจุบัน

มาตรา 225 ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่นอุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้แจ้งชัดในอุทธรณ์และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้น ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นอ้างอิงในศาลชั้นต้น หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อใด ๆ ขึ้นอ้างในศาลชั้นต้นเนื่องจากพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือเพราะเหตุเป็น เรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะอ้างอิงในปัญหา เช่นว่านั้นได้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

"มาตรา 225 ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่นอุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์ และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

41

กระทรวงยุติธรรม, รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา, ครั้งที่ 2/2530, 11 มีนาคม 2530, หน้า 9.

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้น เพราะเหตุการณณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือเหตุเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะอ้างอิงในปัญหา เช่นว่านั้นได้"

ข้อพิจารณา

ก.) กฎหมายปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคแรกตอนท้าย ทำให้ตีความได้ว่าห้ามเฉพาะกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ข้อกฎหมายต้องเป็นข้อที่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย หากเป็นกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงนั้นไม่ต้องเป็นข้อที่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยได้ แต่ในหลักการอุทธรณ์ฎีกานั้น ไม่ว่าจะเป็นการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายต่างต้อง เป็นข้อที่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยทั้งสิ้น ดังนั้นจึงปรับปรุงมาตรา 225 ให้มีหลักการดังนี้

- (1) ต้องเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันเป็นสาระแก่คดี และ
- (2) ต้องเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันควรได้รับการวินิจฉัย

ข.) ศาลอุทธรณ์โดยองค์คณะผู้พิพากษาสามคนมีอำนาจใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์นั้น เป็นสาระแก่คดีและควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่ เมื่อศาลอุทธรณ์วินิจฉัยประการใด คู่ความย่อมสามารถฎีกาต่อไปได้

ค.) อย่างไรก็ตามมีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า⁴² เป็นการยากที่จะพิจารณาว่าข้อใดเป็นข้อที่มีสาระแต่ยังไม่สมควรได้รับวินิจฉัย ซึ่งศาลฎีกาจะต้องวางบรรทัดฐานต่อไป นอกจากนี้ คู่ความควรมีสิทธิได้รับการพิจารณาถ้อยแถลงจากศาลอย่างน้อย 2 ศาล ไม่สมควรตรึงตรอนลงโดยอ้างเพียงว่าไม่สำคัญหรือไม่สมควร

42

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา "รายงานการประชุมคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ครั้งที่ 25/2527", 3 มกราคม 2527, หน้า 9.

ข้อสัง เกตจากร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 225

จากร่างพระราชบัญญัติ ในมาตรา 225 ที่แก้ไขใหม่นี้ ข้อที่น่าสนใจและเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ ข้อเท็จจริงที่จะอุทธรณ์ได้นั้นต้องเป็นข้อที่เป็นสาระแก่คดีและสมควรได้รับการวินิจฉัย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่มีแนวคำพิพากษากฎีกาเคยวินิจฉัยในประเด็นนี้มาก่อน ดังนั้นหากร่างพระราชบัญญัตินี้ผ่านกระบวนการทางนิติบัญญัติและประกาศใช้บังคับแล้ว ก็คงจะต้องเกิดปัญหาที่จะต้องวิเคราะห์ตามมาอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตามผู้เขียน เห็นว่าหลักการใหม่ในเรื่องนี้มีการเพิ่มเติมไว้ในมาตรา 249 เช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้เขียนจะขอเข้าไปกล่าวถึงถึงรายละเอียดในหัวข้อต่อไปที่กล่าวถึงมาตรา 249 ในส่วนของการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

1.4.3.2 การแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิฎีกา

ในปัญหาข้อเท็จจริง

1. การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแห่ง มาตรา 248

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่งฉบับปัจจุบัน

มาตรา 248 ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าหมื่นบาทและศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้ง หรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกา เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษ เษ อุทธรณ์

บทบัญญัติในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในคดีฟ้องขอให้ปลดปล่อยทุกชั้นอันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ คดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว และคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่ในคดีฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์อันมีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือคดีฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละห้าพันบาท

หรือคดีฟ้องขับไล่บุคคลในกรณีอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะที่ยื่นคำฟ้องอาจให้เข้าได้ไม่เกิน เดือนละห้าพันบาท และจำเลยมิได้กล่าวแก้เป็นข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือมิได้ยกข้อโต้แย้งในเรื่อง แปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาที่ก่อให้เกิดสิทธิอยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้น

คดีเกี่ยวกับการบังคับวงศญาติทั้งหลายและบริวารของผู้เช่า หรือผู้ที่ถูกฟ้องขับไล่ในกรณีอื่นอันอยู่บนอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งคู่ความในคดีฟ้องขับไล่นั้นต้องห้ามฎีกาข้อเท็จจริงตามวรรคสอง ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ไม่ว่าศาลจะฟังว่าบุคคลดังกล่าวสามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้หรือไม่ ห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่จะจะได้มีความเห็นแย้งหรือคำรับรอง หรือหนังสืออนุญาตให้ฎีกาตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

แก้ไขเพิ่มเติม โดยยกเลิกความในวรรคหนึ่งและวรรคสองของบทบัญญัติฉบับปัจจุบัน และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 248 ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาไม่เกินหนึ่งแสนบาท ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้ง หรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดีได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาเป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

บทบัญญัติในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในคดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว และคดีฟ้องขอให้ปลดปล่อยทุกข์อื่นไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เว้นแต่ในคดีฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าในขณะที่ยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือคดีฟ้องขับไล่บุคคลในกรณีอื่นออกจากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งขณะยื่นคำฟ้องอาจให้เข้าได้ไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท ⁴³

⁴³ จิรนิติ หะวานนท์, "เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนะนำกฎหมายร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่) พ.ศ.

(แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ศาลกำหนด คดีมิโนสาเร่ คดีไม่มีข้อยุ่งยากและการอุทธรณ์ฎีกา)." หน้า 30.

ข้อพิจารณา

ก.) หลักการที่แก้ไขเพิ่มเติม

- (1) แก้ไขจำนวนทุนทรัพย์ฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงจาก "ทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าหมื่นบาท" เป็น "ทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกาไม่เกินหนึ่งแสนบาท"
- (2) ดัดบทบัญญัติที่ว่า "และศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือ เพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย" ออก
- (3) ดัดบทบัญญัติในวรรคสอง เรื่องการกล่าวแก้ข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์หรือการยกข้อโต้แย้งในเรื่องการแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาที่ก่อให้เกิดสิทธิอุทธรณ์นั้น

ข.) การเพิ่มจำนวนทุนทรัพย์ชั้นฎีกาตามมาตรานี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มจำนวนทุนทรัพย์ชั้นอุทธรณ์ ตามมาตรา 224 คือ เป็นสองเท่าของจำนวนทุนทรัพย์เดิม ซึ่งประมาณว่าตรงตามสถานะเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน สำหรับการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ให้ถือเอาทุนทรัพย์ชั้นฎีกา เพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาคำพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญจริง ๆ โดยปกติเมื่อคดีได้รับการพิจารณาจากศาลถึง 2 ชั้นแล้วควรจะเพียงพอ คือ มีการสืบพยานและพิพากษาโดยศาลชั้นต้น และตรวจสอบโดยศาลอุทธรณ์ คงมีแต่เฉพาะคดีที่คู่ความยังโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นจำนวนทุนทรัพย์มาก ๆ เท่านั้นสมควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงเพื่อความมั่นใจในดุลพินิจการรับฟังพยานหลักฐาน

ค.) การดัดบทบัญญัติที่ว่า "และศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือ เพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย" เพื่อให้การฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงไปใช้หลักเกณฑ์ว่าด้วยทุนทรัพย์ชั้นฎีกาเพียงประการเดียว ซึ่งน่าจะเป็นมาตรการคัดเลือกคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพดี

ง.) การดัดบทบัญญัติ เรื่องคดีว่าด้วยอสังหาริมทรัพย์ และการยกข้อต่อสู้เรื่องกรรมสิทธิ์หรือการแปลความสัญญา เพื่อให้ประเด็นเหล่านี้ตกอยู่ในบังคับหลักทั่วไป เรื่องทุนทรัพย์ชั้นฎีกา เพราะข้อพิพาทดังกล่าวสามารถคำนวณจำนวนทุนทรัพย์ได้ ไม่น่าจะเป็นข้อยกเว้นแยกไว้ต่างหาก

2. การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับปัจจุบัน

มาตรา 249 ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้อง เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

แต่ถ้าคู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ยกขึ้นกล่าวไว้ในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ซึ่งปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพราะเหตุการณณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือ เพราะ เกี่ยวด้วยมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมอ้างอิงในปัญหา เช่นว่านี้ได้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ยกเลิกความ เดิมและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา 249 ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่นฎีกานั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ทั้งจะต้อง เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย การวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดีข้อใด มิใช่ข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ให้กระทำโดยมติที่ประชุมของรองประธานศาลฎีกาทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงอำนาจของประธานศาลฎีกาตามมาตรา 140 วรรคสอง

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหากฎหมายข้อใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพราะเหตุการณณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือ เพราะ เหตุ เป็น เรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะอ้างอิงในปัญหา เช่นว่านี้ได้

ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือ เพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อใดที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เว้นแต่

ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้ง หรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาในศาลชั้นต้นก็ได้ ศาลอุทธรณ์ก็ได้ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุผลควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรอง เช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกา เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์⁴⁴

หลักการที่แก้ไขเพิ่มเติม

(1) เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในมาตรา 249 วรรคหนึ่ง ตอนท้ายที่กำหนดให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดี แต่มิใช่เป็นข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกานั้น ให้กระทำโดยมติที่ประชุมของรองประธานศาลฎีกา

(2) เพิ่มมาตรา 249 วรรคสาม โดยเทียบเคียงจากแนวความคิดเรื่องการห้ามฎีกาข้อเท็จจริง⁴⁵

ข้อนำพิจารณาประกอบหลักการและเหตุผล

(1) เนื่องจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 นั้นบัญญัติถึงข้อจำกัดและเงื่อนไขของการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย แต่โดยที่บทบัญญัติเดิมในมาตรา 249 วรรคแรกนั้น มีถ้อยคำในตอนท้ายของวรรคนี้ว่า "...ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย" เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำดังกล่าวมิได้กล่าวถึงปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งทำให้เมื่ออ่านแล้วทำให้เข้าใจได้ว่า ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงแล้ว แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่ใช่เป็นสาระ ก็สามารถจะได้รับการวินิจฉัยได้ด้วย เหตุนี้เองจึงเป็นเหตุผลให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำลงในบทบัญญัติของมาตรา 249 วรรคแรก เพื่อให้ปัญหาข้อเท็จจริงอยู่ในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเดียวกับปัญหาข้อกฎหมายที่ว่า "ต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย"

⁴⁴ จิรนิติ หะวานนท์, "เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนะนำกฎหมายร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ.... (แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ศาลกำหนดคดีในสำเนา คดีไม่มีข้อยุ่งยาก และการอุทธรณ์ ฎีกา," หน้า 32-33.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

การแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ในบทบัญญัติของมาตรา 249 วรรคแรกนี้ ก่อให้เกิดผลสำคัญ คือ เป็นการจำกัดสิทธิฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงมากขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ แต่เดิมนั้นปัญหาข้อเท็จจริง ถ้าได้ยกขึ้นอ้างอิงโดยกล่าวไว้ชัดแจ้งในฎีกา และเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น และ ศาลอุทธรณ์ แม้จะไม่ใช้ข้อเท็จจริงที่เป็นสาระก็ฎีกาได้ แต่ตามกฎหมายของร่างพระราชบัญญัติฯ ที่แก้ไขใหม่นี้ ปัญหาข้อเท็จจริงไม่สามารถยกขึ้นฎีกาได้กว้างขวาง เช่น เดิมเสียแล้ว จะฎีกาได้ก็เฉพาะ ปัญหาข้อเท็จจริงที่เป็นสาระเท่านั้น

(2) ตามบทบัญญัติของมาตรา 249 ที่แก้ไขใหม่นี้วางหลักการอันสำคัญขึ้นใหม่ประการหนึ่ง คือให้อ่านารองประธานศาลฎีกาทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้วินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ข้อใดมิใช่ข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา

หลักการใหม่นี้มีข้อนำพิจารณาและข้อสังเกตที่น่าสนใจอยู่มาก แต่เนื่องจากหลักการดังกล่าวนี้ เป็นวิธีการที่ใช้กับการวินิจฉัยทั้งข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย ผู้เขียนจึงใคร่ขอนำไปกล่าวถึง รายละเอียดในหัวข้อ 2.4.3 คือ แนวความคิดเกี่ยวกับคนจำกัดสิทธิฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายต่อไป

(3) ในการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 249 ตามร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ได้เพิ่มเติม วรรคสามขึ้นอีกวรรคหนึ่ง ซึ่งมีข้อความว่า "ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อใดที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้งหรือ ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจ ฎีกาว่ามีเหตุผลควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรอง เช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาต ให้ฎีกาเป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์"

การเพิ่มเติมข้อความในวรรคสามเช่นนี้ เป็นการห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น อีกทางหนึ่ง เพื่อให้สอดคล้องรับกับการห้ามฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย จึงใช้คำว่า "ปัญหาข้อใดที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน" ซึ่งหมายรวมทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ด้วย

มีผู้ให้ความเห็นว่า⁴⁶ การแก้ไขเพิ่มเติมหลักการห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงว่าศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ยื่นหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย เช่นนี้ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้น้ำหนักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแก่ศาลอุทธรณ์ อันเป็นผลให้คดีมีผลเสร็จเด็ดขาด อันแสดงถึงศักดิ์ศรีของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

โดยความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมหลักการห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามวรรคสามของร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ น่าจะเป็นการสอดคล้องกับการให้ความสำคัญในบทบาทของศาลอุทธรณ์เพิ่มขึ้น อันเป็นไปตามทฤษฎีและแนวความคิดของการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ตามระบบสากลที่เห็นว่าศาลอุทธรณ์นั้น ควรมีบทบาทสำคัญในการประศาสน์ความยุติธรรมให้แก่ประชาชน เช่นเดียวกับศาลฎีกา ซึ่งกรณีระบบอุทธรณ์ฎีกาของเราอาจเปรียบเทียบกับระบบอุทธรณ์ฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือระบบสิทธิ (Appeal by Rights) เป็นหลักและนำเอาระบบอนุญาต (Appeal by Leave or Discretionary Appeal) มาเป็นข้อยกเว้น เพื่อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาหรือห้ามอุทธรณ์ ฎีกา

ในสหรัฐอเมริกา แม้คู่ความจะมีสิทธิฎีกาได้อย่างกว้างขวาง แต่ในขณะที่เดียวกันระบบศาลของสหรัฐอเมริกานั้น เขาก็ให้ความสำคัญกับศาลอุทธรณ์อย่างยิ่ง โดยให้อำนาจศาลอุทธรณ์ในการควบคุมและแก้ไขการพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นอย่างกว้างขวาง โดยที่ศาลฎีกาจะไม่เข้ามาก้าวล่วง ซึ่งก็มีผลทำให้คู่ความเคารพเชื่อถือในการตัดสินคดีของศาลอุทธรณ์ ดังจะเห็นได้จากการที่เมื่อคู่ความอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แล้ว ศาลอุทธรณ์ตัดสินออกมาอย่างไรแล้ว มีเปอร์เซ็นต์น้อยมากที่คู่ความจะฎีกาต่อไปยังศาลฎีกาอีก⁴⁷

⁴⁶ กระทรวงยุติธรรม, รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา, ครั้งที่ 4/2530, 24 มีนาคม 2530, หน้า 12.

⁴⁷ Bernard F. Fataldo Federick G. Kempin Jr., John M. Stockton and Charles M. Weber, Introduction to law and the legal Process, 3 rd. ed., (New York: John Wiley & Sons Inc., 1980), pp. 247-249.

ข้อสังเกตจากร่างพระราชบัญญัติฯ ตามมาตรา 249

(1) จากบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 249 วรรคแรกนี้มีข้อนำสงสัยว่าอย่างไร คือปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระหรือไม่เป็นสาระที่ควรได้รับการวินิจฉัย ซึ่งบทบัญญัติตามร่างพระราชบัญญัติฯ ตามมาตรา 249 นี้ ไม่ได้วางหลักเกณฑ์เพื่อประกอบในการพิจารณาไว้เลย โดยปล่อยให้ เป็นดุลพินิจของรองประธานศาลฎีกาเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการทำความสั่ง ในปัจจุบันก็ยังไม่มียุติภาควินิจฉัยไว้โดยตรง หากบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ในมาตรา 249 นี้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาของรัฐสภาและประกาศใช้บังคับ เป็นกฎหมายต่อไปในอนาคต ก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้น เพราะหาหลัก เกณฑ์แน่นอนในภา-วินิจฉัยไม่ได้

ปัญหาดังกล่าวนี้อาจจะ เทียบได้กับปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญหรือไม่เป็นสาระ ซึ่งมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้พอ เป็นแนวทางใกล้เคียงก็อาจจะเทียบได้กับ ฎีกาที่ 1504/2511 ศาลฎีกาวินิจฉัยวางหลักไว้ว่า "...ศาลอุทธรณ์ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลยทุกข้อ ถ้าอุทธรณ์ข้อใดไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย หรือไม่เป็นข้อเท็จจริง หรือไม่เป็น ประโยชน์แก่คดีของจำเลย ก็ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยอุทธรณ์ทุกข้อ และถ้าเห็นอุทธรณ์ของจำเลย ทุกข้อไม่มีประโยชน์ที่จะวินิจฉัยต่อไปแล้ว ก็มีอำนาจที่จะไม่วินิจฉัยอุทธรณ์นั้นทั้งหมดได้ หาก เป็น การผิดหลักหรือนอกประเด็นไม่... ฯลฯ" ⁴⁸

อย่างไรก็ตามได้มีท่านอาจารย์ซึ่ง เป็นผู้พิพากษาท่านหนึ่งได้กรุณาให้แนวความคิดแก่ ผู้เขียนต่อปัญหาดังกล่าวนี ⁴⁹ ซึ่งผู้เขียนก็เห็นว่าสอดคล้องกับหลักของคำพิพากษาศาลฎีกา และเป็น ข้อที่น่าจะนำมาพิจารณาได้ดังกล่าวคือ

"ปัญหาใดเป็นข้อที่เป็นสาระหรือไม่นั้น ก็หมายถึงข้อเท็จจริงของคดีนั้นเอง ดังนั้นถ้าปัญหา ข้อใดแม้จะวินิจฉัยแล้วก็ไม่มีผลกระทบกระเทือนผลของคดี เช่นนี้ ก็ไม่ใช่ปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหา ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระ"

⁴⁸ พิศนัย จักรร่างฎีกา, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย อุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 86.

⁴⁹ สัมภาษณ์ กนก ถินหริ่มพรรย์, ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา, 20 พฤศจิกายน 2530.

ส่วนความเห็นอีกแนวทางหนึ่งนั้น เห็นว่า ปัญหาใดจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่เป็นสาระหรือไม่ นั้น ก็ดูจากว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์ ได้พิพากษายืนตามศาลชั้นสูงมาแล้วหรือไม่ หากเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นหรือแก้ไขแต่เพียงเล็กน้อย เช่นนี้ ก็คงจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ซึ่งความเห็นในแนวทางนี้ พิจารณาจากเจตนารมณ์ของการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ที่ต้องการมุ่งสกัดกั้นปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ออกจากคดีที่มีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายสำคัญ ๆ เพื่อใช้กระบวนการพิจารณาที่ยกต่างหากจากกัน⁵⁰ เพื่อลดงานเขียนคำพิพากษาของศาลฎีกาซึ่งเป็นปัญหาล่าช้าอยู่ในขณะนี้⁵¹

1.5 ผลดีและผลเสียของการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง

การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียที่ตามมาดังนี้

1.5.1 ผลที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

โดยทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐานที่ว่าระบบการอุทธรณ์ของไทยนั้น ใช้ระบบสิทธิ (Appeal as of Right) เป็นหลัก ให้สิทธิอุทธรณ์ได้ถึงสองครั้ง⁵² และจัดระบบศาลไว้ง่าย ๆ เพื่อความสะดวกกับประชาชนในสังคมของยุคสมัยนั้น อันต่างจากระบบอุทธรณ์ของต่างประเทศที่ใช้ระบบอนุญาต (Discretionary Appeal) เป็นหลัก

⁵⁰ สัมภาษณ์ ไพโรจน์ วายุภาพ, ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์, 7 พฤษภาคม 2533.

⁵¹ รายละเอียดจะได้กล่าวถึงในหัวข้อ 2.4.2 ต่อไป.

⁵² ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาแสดงให้เห็นว่าระบบอุทธรณ์ฎีกาของไทยเราใช้ระบบสิทธิ (Appeal as of Rights) คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1215/2492 วินิจฉัยว่า "คำสั่งใด ๆ ของศาลล่างเมื่อไม่มีบทบัญญัติให้คำสั่งนั้น เป็นที่สุด หรือบัญญัติห้ามให้อุทธรณ์ฎีกาแล้ว คู่ความย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกากัดค้านคำสั่งนั้นต่อศาลสูงได้"

เมื่อกาลเวลาล่วงเลยไป สภาพสังคมสลับซับซ้อน ประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น ๆ ทุกวัน ระบบการอุทธรณ์ที่ใช้ระบบสิทธิของไทยเรา จึงต้องปรับปรุงให้เกิดความคล่องตัวและสมดุลงกับปัญหาของคดีความ คดีศาล โดยการวางข้อจำกัดสิทธิเข้ามาเพิ่มเติม เพื่อให้คดีที่สมควรจะได้รับการพิจารณาในศาลสูงขึ้นไปศาลสูง และได้รับการพิจารณาโดยทั่วถึง การที่รัฐจำต้องปรับปรุงวางข้อจำกัดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นนี้ จึงทำให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งเป็นสิทธิทางการศาลของประชาชนที่ประชาชนเคยมีเสรีภาพที่จะใช้สิทธิของตนได้อย่างกว้างขวางได้ถูกรีดรอนลงในความรู้สึกของประชาชน⁵³ และถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยนักกฎหมายและนักการเมืองที่ไม่เห็นด้วย ซึ่งความคิดเห็นเช่นนี้ ก็สอดคล้องตามหลักทฤษฎีที่ควรจะใช้ระบบอุทธรณ์แบบระบบสิทธิ (Appeal as of Rights) เป็นหลักและเปิดโอกาสให้คู่ความอุทธรณ์ ฎีกากันได้ทุกคดีอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์และความยุติธรรมเต็มที่ อันเปรียบเสมือนกับการปกครองระบบประชาธิปไตยที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนมีเสียงในการปกครองตนเองได้ทุกคนอย่างเสมอภาคทั่วหน้ากัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อสภาพสังคมสลับซับซ้อนมากขึ้น มีคดีขึ้นสู่ศาลสูง เป็นจำนวนมากมายมหาศาล เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนแสวงหาความยุติธรรมโดยให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ได้อย่างกว้างขวาง จนทำให้ศาลสูงซึ่งทำหน้าที่ทบทวนแก้ไข (judicial review) ไม่สามารถรับภาระของคดีความที่ทับถมมากขึ้นทุกปี จนไม่สามารถทำงานให้หมดไปได้ ผลร้ายก็ย่อมจะตกอยู่ที่ประชาชน เพราะคดีความที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาเป็นเวลานานย่อมทำให้ประชาชนได้รับความเสียหายจากความล่าช้า เช่น ถ้าโจทก์เป็นหนี้

⁵³ เกิดจากแนวความคิดที่ว่า อำนาจฟ้องคดีแห่งเป็นสิทธิเสรีภาพอย่างหนึ่งของบุคคลอันพึงแสวงหาได้จากรัฐเพื่อเยียวยาการกระทำอันละเมิดสิทธิของตน (Rights of Action) ดังที่ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 8 บัญญัติว่า "ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติ ต่อการกระทำละเมิดสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมาย" และสิทธิในการอุทธรณ์ก็เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่เนื่องจากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณาที่ประชาชนมีสิทธิที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในคดีของตนได้

ธนาคารและดอกเบี้ยก็เดินทุกวัน⁵⁴

ดังนั้น รัฐจึงต้องสร้างกลไกขึ้นมาช่วย โดยวางข้อจำกัดขึ้นบ้าง เพื่อให้คดีที่ไม่จำเป็นหรือไม่สมควรต้องอุทธรณ์ ฎีกา เพราะเป็นคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ให้ขึ้นมาสู่ศาลสูง เพื่อศาลสูงจะได้ทำงานได้อย่างเต็มที่ คดีที่มีความสำคัญและจำเป็นทั้งหลายจะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว เพราะไม่ได้ถูกสกัดกั้นจากคดีอุทธรณ์หรือคดีที่อุทธรณ์เพื่อประวิงคดีซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องอุทธรณ์ ฎีกาขึ้นมา ประโยชน์หรือผลดีก็คือ ความยุติธรรมที่รวดเร็วก็จะบังเกิดแก่ประชาชน⁵⁵

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ใช้วิธีวางข้อจำกัดหรือเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อสกัดกั้นคดีที่ไม่เป็นสาระเพื่อลดปริมาณคดีสู่ศาลสูงเช่นกัน แม้ว่าการฎีกาต่อศาลฎีกา (The Supreme Court) จะวางรากฐานให้สิทธิฎีกาได้อย่างกว้างขวางไว้เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิ และเสรีภาพให้แก่ประชาชนของตนมาตั้งแต่ต้นก็ตาม⁵⁶ เพราะศาลฎีกาสหรัฐไม่สามารถจะรับคดีทุกคดีไว้พิจารณาได้

1.5.2 ผลที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาล

การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง จะมีผลต่อการใช้ดุลพินิจของศาลอย่างไรนั้น ในเบื้องต้นควรทำความเข้าใจกับคำว่า "ดุลพินิจ" เสียก่อน

⁵⁴ โสภณ รัตนากร, "การวางแผนแก้ไขปัญหาคความล่าช้าของการดำเนินคดีในศาล", บทบัญญัติ, 42 (2517) 1-2: 7.

⁵⁵ สัมภาษณ์ จรัญ ภักดีธนากุล, ผู้อำนวยการกองวิชาการ, สำนักงานส่งเสริมตุลาการ, กระทรวงยุติธรรม, 20 พฤศจิกายน 2530.

⁵⁶ William J. Brennan, Jr. "Somethoughts on the Supreme Court's Workload" Judicature 66 (December-January, 1983) 6: 230-231.

คำว่า "ดุลพินิจ" ความหมายตามความเข้าใจทั่วไป หมายถึง การวินิจฉัยเห็นสมควร⁵⁷ มีลักษณะเป็นคำนาม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Discretion" อันมาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า "Discretio"

สำหรับความหมายในทางกฎหมายนั้น มีความหมายว่าเป็นอำนาจหรือสิทธิพิเศษ (Privilege) ของศาลที่จะพิจารณาตามหลักความยุติธรรม⁵⁸ ซึ่งสิทธิพิเศษหรืออำนาจนี้พิจารณาไปตามภาวะแวดล้อมแห่งเหตุการณ์ (Circumstances) และรวมถึงการใช้วิจรรย์ในการตัดสินใจของตัวผู้พิพากษานั้นเอง โดยไม่ขึ้นกับวิจรรย์หรือการตัดสินใจของบุคคลอื่นใด (Uncontrolled by the judgement or conscience of others)

ความหมายในทางกฎหมายของ "ดุลพินิจ" มีกว้างกว่าที่กำหนดไว้อีกมาก มิได้จำกัดอยู่เพียงเท่านั้น เพราะยังมีความหมายเลยไปถึงการใช้ดุลพินิจในกระบวนการพิจารณาความ วิธิการ รูปการ ความหนักเบาของข้อหาและองค์ประกอบอื่น ๆ อีกมาก⁵⁹ ในบางครั้งการจะพิเคราะห์พิจารณาถึงความหมายของคำว่าดุลพินิจนั้น ยังมีความสลับซับซ้อนอยู่ด้วย เช่น ในการพิจารณาใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณา นอกเหนือจากการพิจารณาซึ่งนำหน้าพนักงานแล้ว ยังต้องคาดคะเนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางอย่างที่ยังไม่แจ่มแจ้ง และทำคำพิพากษาเกี่ยวกับกฎหมายที่เคลือบคลุมด้วย (not only weighing desirability but also guessing about unknown facts and making a judgement about doubtful law)⁶⁰

⁵⁷ หงษ์มานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493, (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2513) หน้า 374.

⁵⁸ Black's law Dictionary, 4 th. ed., (St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1951), p. 553.

⁵⁹ Kenneth Culp Davis, Discretionary Justice, 2 nd. ed., (Louisiana: Edwards Bros, Inc., 1969), p. 4.

⁶⁰ Ibid.

อย่างไรก็ดี ความหมายของดุลพินิจ ไม่ว่าจะทางปฏิบัติจะมีมากมายลึบสนประการใดก็ตาม หากนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาดุลพินิจทั้งหมดมาแยกพิจารณาแล้ว ความหมายของดุลพินิจ คงมีอยู่เพียง 3 ประการเท่านั้น คือ ⁶¹

1. ค้นหาข้อเท็จจริง (Finds Fact)
2. ปรับข้อเท็จจริงเข้ากับหลักกฎหมาย (Applies Law)
3. พิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ภายหลังจากที่ทราบข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้ว (decides what is desirable in the circumstances after the facts and the law are known)

เมื่อได้พิจารณาถึงความหมายของดุลพินิจแล้ว จะเห็นว่า ดุลพินิจนั้นแทรกไปอยู่ในขณะที่ศาลพิจารณาค้นหาถึงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย จึงเป็นการยากที่จะแยกความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และดุลพินิจออกจากกัน ด้วยเหตุนี้เอง การรับฟังข้อเท็จจริงจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญของการใช้ดุลพินิจของศาล ศาลจะใช้ดุลพินิจให้ถูกต้องแม่นยำและเป็นธรรมอย่างไรจึงต้องอาศัยข้อเท็จจริงเป็นพื้นฐานแห่งการนำมาปรับ เข้ากับหลักกฎหมายต่าง ๆ

ดังนั้นเราจึงกำหนดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง อันมีผลทำให้ข้อเท็จจริงถูกห้ามมิให้อุทธรณ์ ฎีกา นั้น ย่อมมีผลต่อการใช้ดุลพินิจของศาลสูง ในการวินิจฉัยคดีด้วย ซึ่งอาจทำให้การใช้ดุลพินิจคลาดเคลื่อนได้ เพราะขาดข้อเท็จจริง บางส่วนที่อาจช่วยในการวินิจฉัยซึ่งนำหนักพยานหลักฐานต่าง ๆ ⁶²

⁶¹ K.C. Davis, op. cit., p. 4.

⁶² นพพร โพธิ์รังษิยากร, "การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ." หน้า 60.

1.5.3 ผลที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีของศาลในปัญหาข้อกฎหมาย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ปัญหาข้อกฎหมายคืออะไรในตอนต้น แต่สิ่งที่น่าสนใจได้แก่ การแยกปัญหาข้อกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อกฎหมายที่แท้จริง (Pure Law) และปัญหาข้อกฎหมายพิเศษที่ผสมผสานกับข้อเท็จจริง (Mixed Question of Law and Fact)⁶³

1.5.3.1 ปัญหาข้อกฎหมายที่แท้จริง (Pure Law)

ปัญหาข้อกฎหมายที่แท้จริง (Pure Law) หมายถึงปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายแท้ ๆ ที่ศาลสามารถวินิจฉัยได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยข้อเท็จจริงมาช่วยในการวินิจฉัย เช่น ปัญหาการตีความบทบัญญัติของกฎหมาย การตีความพระราชบัญญัติต่าง ๆ⁶⁴

1.5.3.2 ปัญหาข้อกฎหมายพิเศษ (Mixed Question of Law and Fact)

ปัญหาข้อกฎหมายพิเศษ (Mixed Question of Law and Fact) หมายถึงปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ก็ตามที่ศาลจะวินิจฉัยได้ก็ต่อเมื่อนำข้อเท็จจริงมาปรับกับตัวบทกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความคำพิพากษา คำคู่ความ การตีความนิติกรรมสัญญา และเอกสารอื่น ๆ พิณยกรรม และเอกสารที่คล้ายกันนี้⁶⁵

⁶³ Peter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., pp. 46-47.

⁶⁴ Ibid, p. 47.

⁶⁵ Ibid, pp. 49-50.

จากลักษณะของปัญหาข้อกฎหมายทั้ง 2 ประเภท

นี้จะเห็นได้ว่า ปัญหาข้อกฎหมายพิเศษ (Mixed Question of Law and Fact) นี้ยังต้องอาศัยข้อเท็จจริงเป็นเครื่องมือช่วยในการวินิจฉัย ผลในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายประเภทนี้จะออกมาในรูปใดจึงขึ้นอยู่กับ การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในคดีให้ได้เสียก่อน ซึ่งศาลจะต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน ดังนั้นหากข้อเท็จจริงถูกจำกัดสิทธิหรือธรรม์ หรือฎีกาเสียแล้ว ผลที่ตามมาย่อมทำให้ศาลขาดเครื่องมือในการช่วยวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายไปหรือไม่ครบถ้วน

1.5.4 ผลที่เกี่ยวกับความถูกต้องของคำพิพากษา

คำพิพากษานั้น เป็นผลของการปรับบทกฎหมายกับข้อเท็จจริงที่ถูกนำมา เสนอต่อศาล และแสดงถึงคำวินิจฉัยตัดสินคดีซึ่งมีผลก่อให้เกิดสิทธิและหนี้อันมีผลผูกพันกันระหว่างคู่ความ

ในคำพิพากษายังแสดงให้เห็นถึงการสรุปข้อกฎหมายที่มีต่อประเด็นในคดี ในรายงานของคดีและการปรับใช้กฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริงในคำคู่ความนั้น ซึ่งได้มาจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี (A more precise definition is that a judgement is the law upon matters contained in the record or the application of the law to the pleadings and to the facts as they appear from evidence in the case.⁶⁶)

⁶⁶ American Jurisprudence, "Judgment," Vol. 47 2 nd. ed., (New York: The Lawyer Co-operative Publishing Co. Rochester, 1969), pp. 313-314.

เมื่อศาลตัดสินคดีได้แล้ว คำพิพากษาย่อมให้ผลสองประการคือ ประการที่หนึ่ง คำพิพากษานั้นใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ และประการที่สองก็คือ คำพิพากษาใช้เป็นบทตัดสินจำนวนได้⁶⁷

1.5.4.1 คำพิพากษาใช้เป็นพยานหลักฐาน

ในการดำเนินคดีเรื่องใด ๆ ถ้าคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาในคดีหลังแล้ว คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมอ้างคำพิพากษานั้นเป็นพยานได้ และยอมรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้เด็ดขาดในเรื่องที่เกี่ยวกับคำพิพากษานั้น เช่น ในเรื่องว่า เคยมีคำพิพากษาในเรื่องนั้นแล้ว ศาลตัดสินอย่างไร เมื่อไร โดยศาลใด และใครเป็นคู่ความ เช่นในความแห่งที่โจทก์ฟ้อง เรียกค่าเสียหายจากจำเลย เนื่องจากจำเลยเคยฟ้องเท็จโจทก์ในคดีอาญา โจทก์ในคดีแพ่งย่อมอ้างคำพิพากษาในคดีอาญาเพื่อเป็นพยานว่า ศาลอาญาได้พิพากษาปล่อยโจทก์ในคดีนั้นแล้ว และเป็นเรื่องจำเลยในคดีหลังฟ้องโจทก์ นอกจากนั้นการอ้างคำพิพากษาเป็นพยานอาจเป็นประโยชน์เพื่อหักล้างคำพยานบางปากที่ปฏิเสธว่าตนไม่เคยต้องโทษ

1.5.4.2 คำพิพากษาใช้เป็นบทตัดสินจำนวน

หลักในเรื่องบทตัดสินจำนวนโดยคำพิพากษาใช้กันมาตั้งแต่สมัยคริสตศตวรรษที่ 16 โดยเหตุผลที่ว่า การพิพากษาในคดีไม่ควรเป็นสิ่งที่ไม่รู้จักจบสิ้น หรือตามสุภาษิตที่ว่ารัฐต้องการให้คดีความรู้จักการจบสิ้น หรือบุคคลไม่ควรต้อง

⁶⁷ โอสถ โกลิน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2529), หน้า 242. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเชย โกลิน).

ลำบากด้วยการเป็นความสองซ้ำใน เรื่องเดียวกัน หรือบุคคลไม่ควรถูกลงโทษสองครั้งใน ความผิดอันเดียวกัน^{68, 69, 70, 71}

นอกจากการที่คำพิพากษาจะก่อให้เกิดผล

สองประการ เช่นนั้นแล้ว คำพิพากษามีผลผูกพันคู่ความ และบางกรณีก็มีผลผูกพันบุคคลภายนอก ด้วย เช่น คำพิพากษาให้บุคคลล้มละลาย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้คำพิพากษาของศาลจึงมีความสำคัญ มากในอันที่เป็นหลักประกันความยุติธรรมให้แก่ประชาชน และความเจริญที่บริสุทธิ์แท้จริงของศาล ก่ออยู่ตรงผลของการตัดสินที่ถูกต้องตรงกับความจริง อันเป็นหลักใหญ่ของความยุติธรรม และแม้

⁶⁸ บทคัดสำนวนหรือกฎหมายปิดปาก คือข้อห้ามซึ่งมิให้บุคคลหนึ่งนำสืบ หรืออ้างถึง ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะว่าเรื่องนั้นเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการที่คู่ความนั้น หรือผู้ซึ่งคู่ความฝ่ายนั้นจะต้องรับผิดชอบแทนได้ เคยกระทำหรือ เคยกล่าวถึงมาก่อนแล้ว (รายละเอียด ดู เรื่องเดียวกัน, หน้า 239.)

⁶⁹ เทียบได้กับหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (ESTOPPEL BY RECORD) ของประเทศคอมมอนลอว์ ซึ่งในการพิจารณาคดีแห่งตามกฎหมายของอังกฤษยังแบ่งหลัก กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาออกเป็น 2 ชนิด คือ

- (1) กฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้องคดี (Cause of Action Estoppel)
- (2) กฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี (Issue Estoppel)

(รายละเอียดดู พงษ์อาจ ตริกิจวัตนากุล, "กฎหมายปิดปาก," หน้า 27-40.)

⁷⁰ ในกฎหมายไทยกรณี ซึ่งเข้าหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา ได้แก่ เรื่อง ฟ้องซ้ำ ที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 148.

⁷¹ หลักในเรื่องบทคัดสำนวนโดยคำพิพากษา หรือหลักกฎหมายปิดปากโดยคำ พิพากษา (Estoppel by Record) นี้ในสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ในลักษณะบทฤษฎี ที่เรียกว่า "Res Judicata"

จะเป็นความถูกต้องชอบธรรมในอันที่จะประสาทความยุติธรรมเพียงใดก็ตาม แต่ความผิดพลาดย่อมอาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนอีกชั้นหนึ่ง จึงมีระบบอุทธรณ์ชั้น เพื่อกลั่นกรองตรวจสอบแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้น⁷²

อย่างไรก็ตามการที่ศาลสูงจะตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดและทำคำวินิจฉัยใหม่ได้ ศาลสูง (ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ตาม) จำต้องอาศัยข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่คู่ความ เสนอมาเป็น เครื่องมือสำคัญในการวินิจฉัยคดีความ การวินิจฉัยคดีด้วย การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงได้ถูกต้องก็จะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในประเด็นได้ชัดเจนและแม่นยำ และสามารถเป็น เครื่องมือช่วยศาลสูงในการใช้ดุลพินิจตัดสินคดีได้อย่างถูกต้องและยุติธรรมที่สุด⁷³ ซึ่งในความเป็นจริงนั้น การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงนั้นยากเสียยิ่งกว่าการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเสียอีก เพราะการวิเคราะห์ปัญหาข้อเท็จจริงต้องอาศัยประสบการณ์และความรอบรู้ความจริงทางโลก ข้อกฎหมายนั้นมีหลักตำราเรียน มีสถานศึกษา เมื่อเข้าใจความหมายของบทบัญญัติแล้ว ก็ใช้ตัดสินได้ แต่ข้อเท็จจริงนั้นยากมากไม่มีหลักเกณฑ์อย่างใดกำหนดไว้ให้ยึดถือได้⁷⁴

ด้วยเหตุนี้เองการที่จำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา

ในปัญหาข้อเท็จจริงมิให้ถูกนำเสนอต่อศาลสูง จึงเป็นผลทำให้ศาลสูงขาด เครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยให้การวินิจฉัยคดีได้ ซึ่งย่อมมีผลต่อความถูกต้องและความยุติธรรมของคำพิพากษาให้คลาดเคลื่อนไปจากความยุติธรรมที่ควรจะเป็นได้

⁷² Deter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., pp. 4-5.

⁷³ นพพร โพธิ์ริงสัยกร, "การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ," หน้า 81.

⁷⁴ หลวงสวัสดิยุทธชำนาญ, วิชาว่าด้วยข้อเท็จจริง, หน้า [3] - [4].

2. การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย

2.1 ความหมายของคำว่า "ปัญหาข้อกฎหมาย"

อย่างไรจะถือว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายนั้น อาจพิจารณาได้ดังต่อไปนี้
เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ ให้คำอธิบายว่า⁷⁵

ปัญหาข้อกฎหมาย คือ ข้อเดียวกันในการแปลกฎหมายอันเป็นจารีตประเพณี หรือประมวลธรรมกัตติ หรือคู่ความต่างกล่าวอ้างว่า อีกฝ่ายหนึ่งทำฝ่าฝืนผิดชกกฎหมายกัตติ หรือกล่าวว่า โจทก์มาฟ้องผิดศาลกระทรวงล่วงอาญากัตติ หรือ เนื่องด้วยการแปลสัญญา กัตติ ดังนี้ จัดเข้าเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เป็นประเด็นหาหรือบท

ท่านอาจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร ให้คำอธิบายว่า⁷⁶

ปัญหาข้อกฎหมายนั้น ได้แก่

1. ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความกฎหมาย ตัวอย่าง เช่น ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ไม่อนุญาตให้โจทก์แก้ฟ้อง อ้างว่าทำให้จำเลยเสียเปรียบ โดยพิจารณาจากตัวบทกฎหมาย มิได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงนั้น โจทก์ฎีกาในเรื่องขอแก้ฟ้องได้ เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 542/2488), คำว่า "เคหะ" ตามพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่าในภาวะคับขัน 3489 มาตรา 5 และพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่าในภาวะคับขัน 2490 (ฉบับที่ 2) มาตรา 3 มีความหมายอย่างไร เป็นปัญหาข้อกฎหมาย (คำสั่งศาลฎีกาที่ 103/2505), ปัญหาว่าเช็คเป็นตั๋วเงินหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย (คำสั่งศาลฎีกาที่ 315/2512)

⁷⁵ พิศนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยอุทธรณ์และฎีกา, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงสทธิการพิมพ์, 2526), หน้า 23.

⁷⁶ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2521), หน้า 94-96.

2. ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความคำพิพากษา คำคู่ความ นิติกรรมสัญญา และ เอกสาร ตัวอย่างเช่น ปัญหาการตีความคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 351/2502). การแปล การกระทำและสัญญาว่าจะเป็นจำนำอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 349 หรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 151/ 2501). การตีความ ข้อตกลงแห่งสัญญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 142/2492). การแปลรายงานกระบวนการพิจารณาของศาล โดยไม่มีพยานหลักฐานอื่นสนับสนุน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 860/2478. การตีความ ในคำฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 953/2482). การวินิจฉัยว่าผลของการพิสูจน์ลายมือชื่อของผู้เชี่ยวชาญตรงหรือไม่ตรงตามคำทำที่ปรากฏในรายงานกระบวนการพิจารณาของศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1122/2511) เป็นต้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับการปรับบทกฎหมายกับข้อเท็จจริงในคดี ตัวอย่างเช่น ประเด็นฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 770/2478). ศาลล่างตัดสินนอกคำขอหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 519/2478). ปัญหาว่าศาลล่างวินิจฉัยนอกประเด็นหรือไม่ คำฟ้องเคลือบคลุมหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 355/2493). ปัญหาว่าคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ที่ว่า อุทธรณ์ของจำเลยต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 225/2512)

ในปัจจุบันมีแนวทางในการวินิจฉัยว่า ปัญหาใดเป็นปัญหาข้อกฎหมาย โดยอาศัยแนวทางปฏิบัติของคำสั่ง คำร้องศาลฎีกา ซึ่งวินิจฉัยไว้เป็นแนวทางได้ว่า ปัญหาข้อกฎหมาย ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับการตีความกฎหมาย (คำสั่งศาลฎีกาที่ 333/2528)
2. ปัญหาเกี่ยวกับการตีความสัญญา (คำสั่งศาลฎีกาที่ 632/2526, 465/2524)
3. ปัญหาเกี่ยวกับการตีความคำร้อง (คำสั่งศาลฎีกาที่ 284/2522)
4. ปัญหาเกี่ยวกับการตีความอุทธรณ์ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 553/2526)

5. ปัญหาเกี่ยวกับการโต้เถียงความหมายข้อความที่ศาลบันทึกไว้ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 229/2520)
6. ปัญหาว่าโจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 644/2525, 910/2523)
7. ปัญหาว่าเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 663/2514)
8. ปัญหาว่าไม่มีอำนาจกระทำได้ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 1513/2527)
9. ปัญหาว่าการนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 587/2528)
10. ปัญหาว่านำสืบนอกประเด็นหรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 341/2526)
11. ปัญหาว่าคดีมีประเด็นข้อพิพาทอย่างไร (คำสั่งศาลฎีกาที่ 902/2522)
12. ปัญหาว่ารับฟังเอกสารที่อ้างได้หรือไม่ (คำสั่งศาลฎีกาที่ 945/2521)
13. ปัญหาว่าข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นมีผลตามกฎหมายอย่างไร (คำสั่งศาลฎีกาที่ 246-283/2516)

ในระหว่างคอมมอนลอว์ เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ได้อธิบายถึงความหมายของคำว่า "ปัญหาข้อกฎหมาย" ไว้ว่า หมายถึงปัญหาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากปัญหาที่คนธรรมดาสามัญสามารถที่จะจัดการได้ โดยต้องใช้ผู้ประกอบอาชีพกฎหมายที่ได้รับการฝึกฝนและมีประสบการณ์⁷⁷

⁷⁷Peter. E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., p. 47.

อย่างไรก็ตามการตีความและใช้กฎหมายต่างประเทศนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสู่การพิจารณาของศาลก็คือ ใครคือผู้ประกาศหลักการทางกฎหมายที่อ้างนี้ ทำอย่างไร เมื่อไร และเคยใช้สิ่งอื่นแทนหรือไม่ และได้เคยถูกแปลความหมายอย่างถูกต้อง ในภาษาท้องถิ่นหรือไม่ การตีความแบบไหนที่ได้รับเอามา เพราะความยุ่งยากที่จะต้องเกี่ยวข้องกับคำถามดังกล่าวเหล่านี้ จึงทำให้การตีความและการใช้กฎหมายต่างประเทศถูกจัด เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ⁷⁸

ส่วนการตีความหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย สัญญาและเอกสารอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์หรือซีวิลลอว์ เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส นั้น ก็จัดว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมาย ⁷⁹

2.2 เหตุผลในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย

โดยปกตินั้นการอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย โดยทั่วไปแล้วมักจะ เปิดกว้างและไม่มีข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย จึงเป็นช่องทางให้คู่ความพยายามหาทางโต้คดีของตนขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย แม้ข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระแก่คดี ทำให้เกิดความยุ่งยากและเสียเวลาแก่ศาลสูงเป็นอันมาก ทั้งเป็นช่องทางที่จะประวิงคดี ทั้ง ๆ ที่คดีบางเรื่องสมควรที่จะยุติเพียงศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์เท่านั้น แต่คู่ความก็หาทางโต้คดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจนได้⁸⁰ จนเป็นผลให้เกิดปัญหาคดีความค้างค้ำงในศาลสูง เพื่อแก้ไขปัญหานี้จึงได้มีการสร้างหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ บางประการเพิ่มขึ้นมาบ้าง เพื่อสกัดกั้นคดีความที่ไม่มีปัญหาทางกฎหมายอันสำคัญหรือมีสาระออกไปบ้าง อันจะทำให้คดีที่มีประเด็นยุ่งยาก ซับซ้อน และมีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญได้รับการพิจารณาโดยเร็ว และอีกประการหนึ่งก็เพื่อให้ปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อ

⁷⁸ Ibid., p. 48.

⁷⁹ Ibid., p. 49.

⁸⁰ ทิพนัน จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยอุทธรณ์และฎีกา, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2526), หน้า 479.

ส่วนรวม (Public Interests) ได้รับการที่นิจพิเคราะห์จากศาลสูงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ในอันที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักเกณฑ์ของกฎหมายให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการต่อไปยิ่งขึ้น⁸¹

2.3 การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมายของต่างประเทศ

2.3.1 ประเทศอังกฤษ

หลักพื้นฐานที่ครอบคลุมถึงสิทธิในการอุทธรณ์ในกฎหมายของ อังกฤษนั้นมีหลักอยู่ว่า ประการแรกอย่างน้อยที่สุดต้องเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ไปยังศาลที่มี ลำดับสูงกว่าได้หนึ่งครั้ง ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย รวมทั้งอุทธรณ์ใน เนื้อหา ของคดีที่ศาลวินิจฉัย (Merits) ด้วย

ประการที่สองได้แก่ การอุทธรณ์ในครั้งแรกถือว่าเป็นสิทธิ ของคู่ความ (One Chance to Appeal as of Right) ส่วนการอุทธรณ์ครั้งที่สอง (Further Appeals) ต้องขึ้นอยู่กับว่าศาลจะอนุญาตให้หรือไม่ (Being Dependent Upon Obtaining Leave)

ประการที่สาม การอุทธรณ์จากศาลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย เพื่อชำระคดีเป็นพิเศษ (Tribunals) หรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจของรัฐ (Public Authorities) จะถูกจำกัดให้อุทธรณ์ได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย (Lend to be Limited to Points of Law)⁸²

⁸¹ Peter E. Herzog and Delmar Kerlen, op. cit., pp. 4-5.

⁸² P.F. Smith and S.H. Bailey, The Modern English Legal system; pp. 704-705.

โดยที่ระบบศาลของอังกฤษค่อนข้างจะสลับซับซ้อน⁸³

ศาลบางศาล เช่น ศาลไซคอร์ท ทำหน้าที่เป็นทั้งศาลชั้นต้นพิจารณาคดีในชั้นแรก (Trial Court) และศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลในระดับต่ำกว่าอันได้แก่ ศาลเคาน์ตี ศาลเคาน์ตีคอร์ท หรือศาลแมจิสเตรทส์คอร์ท ด้วยเป็นต้น ดังนั้นเกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกา จึงต้องแยกพิจารณาว่าเป็นการอุทธรณ์ หรือฎีกา จากศาลใดไปสู่ศาลใด จึงจะสามารถทราบถึงข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายได้

ดังนั้นผู้เขียนจึงขอแยกกล่าวเป็นข้อ ๆ ดังนี้

2.3.1.1 การอุทธรณ์จากศาลแมจิสเตรทส์ไปยังศาลไซคอร์ท

ในคดีเกี่ยวกับครอบครัว (Appeals from Magistrates' Courts to the High Court in Domestic Cases)

คดีเกี่ยวกับครอบครัวอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแมจิสเตรทส์คอร์ทส์และวิธีพิจารณาคดีครอบครัว 1978 (The Domestic Proceedings and Magistrates' Courts Act 1987) เช่น คำสั่งศาลที่ให้ตั้งผู้ปกครองหรือผู้แทนโดยชอบธรรม (Guardianship Orders) คำสั่งศาลเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม (Adoption Orders) เป็นต้น

การอุทธรณ์คำสั่งศาลดังกล่าวนี้ ยกข้ออุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อขอให้ศาลแมจิสเตรทส์คอร์ทส์พิจารณาคดีใหม่ได้ หรือทำคำสั่งใหม่ได้⁸⁴

⁸³ โครงสร้างของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแห่งของอังกฤษเป็นอย่างไรนั้นได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2

⁸⁴ P.F. Smith and S.H. Bailey, op. cit., p. 705.

2.3.1.2 การอุทธรณ์จากศาลเคาน์ตีคอร์ทไปยังศาลอุทธรณ์

แผนกคดีแพ่ง (Appeals from the County Court to the Court of Appeal
(Civil Division))

โดยทั่วไปคู่ความที่ไม่พอใจคำตัดสินของศาลเคาน์ตีคอร์ท
ย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้⁸⁵ เว้นแต่ในคดีล้มละลายซึ่งต้องอุทธรณ์โดยตรงไปยัง
ศาลดิวิชันแนลคอร์ทออฟชานเซอร์ตีดิวิชัน (Divisional Court of the Chancery
Division) แล้วจึงจะอุทธรณ์อีกครั้งมายังศาลอุทธรณ์ โดยการขออนุญาตซึ่งศาลอุทธรณ์จะ
อนุญาตหรือไม่ก็ได้ และคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ในคดีล้มละลายนี้ถือว่าเป็นที่สุด⁸⁶

การอุทธรณ์จากศาลเคาน์ตีคอร์ทไปยังศาลอุทธรณ์
แผนกคดีแพ่งนี้มีข้อจำกัดห้ามมิให้อุทธรณ์ในกรณีดังต่อไปนี้⁸⁷

- การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่เจ้าของ
ที่ดินเป็นโจทก์ในคดีนั้น (question of fact arising in certain action by
a landlord for possession of the premises)
- การอุทธรณ์คำสั่งขยายระยะเวลาอุทธรณ์
(an order extending the time for appealing)
- การอุทธรณ์คำสั่งที่สั่งตามพระราชบัญญัติถือว่าเป็น
เป็นที่สุด (an order expressed by statute to be final)
- กฎฎีกาที่แสดงถึงการหย่าหรือความเป็นโมฆะ
ของการสมรส (a decree absolute of divorce or nullity of marriage)
ซึ่งคู่ความไม่ได้อุทธรณ์กฎฎีกาดังกล่าวภายในกำหนดระยะเวลาที่ตนมีสิทธิ (by a party

⁸⁵ County courts Act 1984, section 77 (1).

⁸⁶ Bankruptcy Act 1914, section 108.

⁸⁷ P.F. Smith and S.H. Bailey, op. cit., p. 722.

who, having had time an opportunity to appeal from the decree nisi, has not done so)

- กรณีที่คู่ความตกลงยินยอมกันเป็นหนังสือว่า

จะให้คำตัดสินของศาล เป็นที่สุด

การอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีแห่งนี้ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาศาลเคาน์ตีคอร์ธ โดยต้องได้รับความยินยอมจากคู่ความ หรือไม่ เช่นนั้นก็ต้อง เป็นคดีแห่งที่มีจำนวนทุนทรัพย์ที่อยู่ในเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้คือ จำนวน ทุนทรัพย์ที่ เรียกร้องต้องไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งที่ศาล เคาน์ตีคอร์ธจำกัดไว้ สำหรับคดีสัญญา ละเมิด คดีที่ใช้ศาล เอคควิตี้ หรือศาล โพรเบท

คดีอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ถือว่าเป็น คดีสามารถอุทธรณ์จากศาล เคาน์ตีคอร์ธไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีแห่งได้โดยถือ เป็นสิทธิ

การอุทธรณ์ในกรณีนี้อุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง ปัญหาเกี่ยวกับดุลพินิจ และปัญหาข้อกฎหมาย

2.3.1.3 การอุทธรณ์จากศาลไฮคอร์ธไปยังศาลอุทธรณ์

แผนกคดีแห่ง (Appeals From the High Court to the Court of Appeal (Civil Division))⁸⁸

การอุทธรณ์จากศาลไฮคอร์ธไปยังศาลอุทธรณ์ แผนกคดีแห่งนี้ในบางกรณีการอุทธรณ์อาจอุทธรณ์ตรงไปยังศาล เฮาส์ออฟลอร์ด (The House of Lord) ได้⁸⁹ แต่โดยทั่วไปแล้วการอุทธรณ์จากศาลไฮคอร์ธไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีแห่งนี้ เป็นสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

⁸⁸ Supreme Court Act 1981, section 16 (1).

⁸⁹ Administration of Justice Act 1969, section 12.

อย่างไรก็ตามก็มีข้อห้ามโดยชัดแจ้งที่บัญญัติไว้ใน

พระราชบัญญัติทั้งหลาย คือ

- กรณีการอุทธรณ์คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ขยาย

ระยะเวลาอุทธรณ์⁹⁰

- กรณีของอุทธรณ์คำวินิจฉัยที่ตัดสินตามพระราชบัญญัติ

ต่าง ๆ ที่บัญญัติว่าเป็นที่สุด⁹¹

- กฎฎีกาแสดงถึงการหย่าหรือความเป็นโมฆะ

ของการสมรส ซึ่งคู่ความมีโอกาสคัดค้านได้ แต่ไม่ได้คัดค้านภายในกำหนดระยะเวลา⁹²

- คำตัดสินของศาลไซคอร์ทในกรณีที่ศาลไซคอร์ท

ทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 1 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตโตตุลาการ 1979 (The Arbitration Act 1979) ในปัญหาข้อกฎหมายซึ่งมีได้ยกขึ้นในขณะที่อนุญาต โดยตุลาการตัดสินให้ หรือภายใต้มาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้ซึ่งได้อ้างอิงขึ้นมานอกเหนือไปจากที่บัญญัติไว้ภายใต้พระราชบัญญัตินี้⁹³

- คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไซคอร์ท

ที่นั่งพิจารณาในฐานะ Prize Court⁹⁴

- กรณีอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตคู่ความที่ทำตัวเป็น

ที่เดือดร้อนในศาลให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป⁹⁵

⁹⁰Supreme Court Act 1981, section 18 (1) (b).

⁹¹Ibid;, section 18 (1) (c).

⁹²Ibid;, section 18 (1) (d).

⁹³Ibid;, section 18 (1) (g).

⁹⁴Superme Court Act 198±, section 16 (2).

⁹⁵Ibid;, section 42 (4).

คดีที่อุทธรณ์ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหา
ข้อกฎหมายซึ่งได้ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น เว้นแต่จะเป็นกรณีที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ถูกผูกพัน
โดยบรรทัดฐานของคำพิพากษาในคดีก่อนแต่ศาลอุทธรณ์มีอิสระที่จะวินิจฉัยได้ และปัญหาที่
เกี่ยวกับการที่ศาลชั้นต้นไม่ได้ดำเนินการสอบสวนพิจารณาให้ถูกต้อง เช่นนี้ศาลอุทธรณ์หยาบยกขึ้น
วินิจฉัยเองได้⁹⁶

2.3.1.4 การอุทธรณ์จากศาลไฮคอร์ทไปยังศาลเฮาส์ออฟลอร์ด

(Appeals from the High Court to the House of Lords)

ในบางสถานการณ์คดีแห่งอาจอุทธรณ์โดยตรง
จากศาลไฮคอร์ทไปยังศาลเฮาส์ออฟลอร์ด โดยข้ามกระโดดศาลอุทธรณ์ ซึ่งวิธีนี้เรียกว่า
การอุทธรณ์แบบกบกระโดด (Leap-Frogging) อันเป็นไปตามเงื่อนไขซึ่งอยู่ในภาค 2
ของบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ เดอะ แอดมินิสเตรชัน ออฟ จัสติส แอ็ค 1969

(The Administration of Justice Act 1969) แต่คู่ความจะใช้วิธีนี้ได้ต่อเมื่อ⁹⁷

1. คู่ความทั้งสองฝ่ายยินยอม และผู้พิพากษา
ที่นั่งพิจารณาคดีในศาลไฮคอร์ทรับรองให้อุทธรณ์โดยวิธีนี้ได้
2. ต้องเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ
อันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของสาธารณชน (A Point of Law of General Public
Importance)

⁹⁶ R.J. Walker and M.G. Walker, The English Legal System,
pp. 339-340.

⁹⁷ P.F. Smith and S.H. Bailey, op. cit., pp. 734-735.

3. ข้อกำหนดนั้นต้องเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับ การตีความกฎหมาย หรือเป็นข้อกำหนดที่ศาลอุทธรณ์ หรือศาลเฮาส์ ออฟลอร์ด เคยวินิจฉัย ไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว ซึ่งผู้อุทธรณ์มีความประสงค์จะให้ศาล เฮาส์ออฟลอร์ด วินิจฉัยกลับ แนววินิจฉัย เดิม

2.3.1.5 การอุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ไปยังศาลเฮาส์

ออฟ ลอร์ด (Appeals from the Court of Appeal to the House of Lords)

การอุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ไปยังศาลเฮาส์ออฟลอร์ด นี้ต้องได้รับอนุญาตจากศาลแต่ละศาล⁹⁸ ผู้อุทธรณ์คำสั่งศาลอุทธรณ์ที่สั่งไม่อนุญาตให้อุทธรณ์นี้ได้ และคำสั่งปฏิเสธไม่อนุญาตให้อุทธรณ์เช่นนี้ ไม่มีผล เป็นคำพิพากษาหรือคำสั่ง⁹⁹ แต่คู่ความ ก็สามารถจะยื่นขออนุญาตต่อศาล เฮาส์ออฟลอร์ดใหม่ได้ โดยยื่นคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษร และแสดง เหตุผลว่าคดีของตนควรถูกตัดสินในศาลสูงสุด

การขออนุญาตอุทธรณ์ไปยังศาล เฮาส์ออฟลอร์ดนี้ หากเป็นการขออนุญาตอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงมักจะถูกปฏิเสธ แม้ว่าการอุทธรณ์ไปยังศาล ศาล เฮาส์ออฟลอร์ดนี้ จะสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจ และปัญหาข้อกำหนด¹⁰⁰ เพราะเหตุว่าในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นมักจะถูกตัดสินโดยคณะลูกขุน ในศาลชั้นต้น แม้ในบางคดีที่ศาลเป็นผู้วินิจฉัยเอาทั้งในข้อเท็จจริงด้วย ศาลก็ยัง ไม่ใคร่จะแตะต้องข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นรับฟังมา เว้นเสียแต่จะเป็นกรณีที่เป็นปัญหา ข้อเท็จจริงที่มีข้อผิดพลาดที่เห็นได้ชัดแจ้ง¹⁰¹

⁹⁸ Appellate Jurisdiction Act 1876, section 3: Administration of Justice Act. 1934, section 1.

⁹⁹ Lane V. Esdaile [1891] A.C. 210; Whitehouse V. The Board of Control [1960] 1 W.L.R. 1093.

¹⁰⁰ P.F. Smith and S.H. Bailey, op. cit., p. 737.

¹⁰¹ A Kerhielm V de Mare [1959] A.C. 787.

หลังจากที่คดีแห่งได้ถูกตัดสินในศาลอุทธรณ์แล้ว ในทันทีที่ได้มีการแถลงคำตัดสินคู่ความก็อาจกล่าวถึงความจำนงที่จะมอบคดีให้เป็นหน้าที่ของศาลเข้าสอ้อฟลอร์ด ศาลอุทธรณ์จะอนุญาตให้หรือปฏิเสธการขอนั้นโดยย่อ จะมีเพียงไม่กี่คดีที่จะได้รับอนุญาต และถ้าการขอนั้นได้ถูกปฏิเสธ ผู้ยื่นความจำนงก็อาจยื่นคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ศาลเข้าสอ้อฟลอร์ดเอง และพยายามที่จะแสดงว่าทำไมคดีนั้นจึงควรถูกตัดสินในศาลระดับสูงสุด และเขาจะมีสิทธิที่จะปรากฏตัวหรือใช้ตัวแทนมาแถลงด้วยวาจา ในการสนับสนุนคำร้องต่อหน้าคณะลูกขุน เฉพาะการสามคนของศาลเข้าสอ้อฟลอร์ด

การดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ นี้ไม่มีบรรทัดฐานใดเป็นตัวกำหนดได้ แต่โดยทั่ว ๆ ไปจะอยู่บนหลักการที่ว่า ศาลเข้าสอ้อฟลอร์ด จะสงวนเวลาและกำลังของตนไว้เพื่อคดีที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ ๆ เท่านั้น¹⁰²

2.3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา เนื่องจากประเทศนี้เป็นประเทศกว้างใหญ่ พลเมืองมาก และมีคดีเกิดขึ้นมากแต่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกามีเพียงศาลเดียว และมีผู้พิพากษาเพียง 9 คน ความจำเป็นในการบริหารงานยุติธรรมทำให้ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาต้องมีอำนาจรับคดีไว้พิจารณาเป็น 2 ประเภท คือ¹⁰³

1. คดีที่กฎหมายบังคับให้ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาต้องรับพิจารณา หรือเป็นสิทธิของคู่ความที่จะฎีกาได้ (Appeal by Rights) เช่น คดีข้อพิพาทระหว่างมลรัฐ คดีที่ศาลสหรัฐอเมริกาหรือศาลสูงสุดของมลรัฐตัดสินว่ากฎหมายของรัฐสขัดต่อรัฐธรรมนูญ คดีที่ศาลสหรัฐอเมริกาตัดสินยกกฎหมายของมลรัฐว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

¹⁰² Peter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., p. 54.

¹⁰³ Alpheus Thomas Mason, William M. Beaney and Donald Grier Stephenson, Jr., American Constitutional Law, 7 th. ed., (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1983), pp. 19-21.

2. คดีที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกามีอำนาจใช้ดุลพินิจรับหรือไม่รับไว้พิจารณา ได้แก่ คดีที่อุทธรณ์จากศาลสหรัฐอเมริกาหรืออุทธรณ์จากศาลสูงสุดของมลรัฐ เป็นต้น

ในคดีที่กฎหมายบังคับให้ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาต้องรับพิจารณาแม้จะมีข้อจำกัดอยู่มาก ก็ยังคงมีคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาจึงมีมาตรการดำเนินคดีโดยรวบรัด (Summary Decisions) สำหรับคดีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อกฎหมายเล็กน้อย หรือปัญหาข้อกฎหมายที่มีแนววินิจฉัยของศาลสูงสุดเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว จากการสำรวจใน ค.ศ. 1971-1973 พบว่า ร้อยละ 70 ของคดีที่กฎหมายบังคับให้ศาลสูงสุดรับพิจารณา ได้ถูกสั่งให้พิจารณาโดยรวบรัด

ส่วนคดีที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกามีอำนาจใช้ดุลพินิจรับไว้วินิจฉัยหรือไม่นั้น "คู่ความที่อุทธรณ์ต้องยื่นคำร้องที่เรียกว่า "Certiorari" บรรยายชัดเจนถึงเหตุผลที่จะชักจูงศาลสูงสุดให้รับคดีไว้ กล่าวกันว่า จำนวนร้อยละ 93 ของจำนวนคดีที่อุทธรณ์สู่ศาลสูงสุดถูกปฏิเสธด้วยวิธีนี้

วิธีการคัดเลือกคดีในปัจจุบัน ประธานศาลสูงสุดจะบรรจุคดีที่คิดว่าควรแก่การพิจารณาเข้าไว้ในบัญชีพิจารณา (Discuss List) คดีใดมิได้รับการบรรจุไว้ก็จะถือว่าถูกปฏิเสธไม่รับไว้พิจารณาโดยปริยาย เว้นแต่จะมีผู้พิพากษาอื่นคัดค้านว่าคดีดังกล่าวควรจะบรรจุไว้ในบัญชีพิจารณาด้วย ในการประชุมลงมติเลือกรับคดี ประธานศาลสูงสุดจะอ่านสรุปสาระย่อของคดีดังกล่าว จากนั้นผู้พิพากษาอื่นจะแสดงความคิดเห็น คดีที่จะได้รับไว้พิจารณาต้องได้รับคะแนนอย่างน้อย 4 เสียง เมื่อรับคดีไว้แล้ว ศาลสูงสุดอาจเลือกใช้วิธีพิจารณาโดยรวบรัดหรือวิธีพิจารณาอย่างเต็มรูปแบบต่อไป ¹⁰⁴

เสมียนกฎหมาย (Law Clerks) มีบทบาทสำคัญในกระบวนการคัดเลือกคดี เพราะเป็นผู้ทำรายงานสรุปสาระย่อแต่ละคดี และทำความเข้าใจเสนอว่าควรเลือกรับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาหรือไม่ ส่วนมากเสมียนกฎหมายต้องปฏิบัติตาม

ความประสงค์ของผู้พิพากษาที่ตนสังกัดอยู่ ผู้พิพากษาจะพิจารณารายงานและความเห็น
แล้วนำเข้าถกเถียงในที่ประชุมคัดเลือกคดีต่อไป¹⁰⁵

3. การรับคดีหรือปฏิเสธคดีศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา
มักจะอธิบายเหตุผลสั้น ๆ หรือไม่ให้อธิบายเลยในกรณีปฏิเสธ อย่างไรก็ตามศาลสูงสุดได้
วางหลักเกณฑ์การเลือกรับคดีไว้กว้าง ๆ ดังนี้

- 1) เป็นปัญหาข้อกฎหมายสำคัญที่ศาลยังมีได้วินิจฉัย
เป็นบรรทัดฐาน
- 2) เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้แตกต่างกัน
- 3) คำวินิจฉัยของศาลล่างขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุด
ที่วางบรรทัดฐานไว้แล้ว
- 4) การปฏิบัติของศาลล่างไม่ตรงกับความยอมรับหรือ
หลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณาความ

นอกจากหลักเกณฑ์ที่วาง เป็นกฎของศาลสูงสุด ยังมีหลักเกณฑ์
ที่เป็นข้อ เสนอแนะจากแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาดังนี้

- 1) ต้อง เป็นคดีที่ เสนอถูกต้องตามวิธีพิจารณาความ
- 2) เป็นปัญหากฎหมายที่ศาลตีความแตกต่างกัน
ทั้งมีขึ้นอยู่กับความสำคัญของปัญหานั้น ๆ ด้วย
- 3) เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องชนหมู่มาก และเกี่ยวกับนโยบาย
สำคัญการสำรวจพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับระบบสหรัฐอเมริกาและ เสรีภาพของ เอกชนมักได้รับ
การพิจารณา

¹⁰⁴ Lawrence Baum, The Supreme Court, 2 rd. ed., (Washington
D.C.: CongressLond Quarterly Inc., 1985), pp. 87-88.

¹⁰⁵ Lawrence Baum, op. cit., pp. 92-93.

4) เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับนโยบายที่ศาลสูงสุดต้องการกำหนด เช่น แนวอนุรักษนิยมกับแนวก้าวหน้า ซึ่งมักจะขัดแย้งกันเสมอ

5) ลักษณะเฉพาะตัวของผู้ขออนุญาตอุทธรณ์ คู่ความที่มีบทบาทสำคัญให้ศาลสูงสุดรับคดีไว้พิจารณามากที่สุด คือรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกานั้นเอง

6) ศาลสูงสุดอาจหลีกเลี่ยงการพิจารณาคดีที่สร้างปัญหาได้ เช่น คดีที่ข้อเท็จจริงเคลือบคลุมเกินไป หรือคดีที่อาจมีผลทางลบแก่ศาล เช่น ศาลสูงสุดเคยไม่รับพิจารณาคดีที่มีประเด็นว่าการสังหารไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่¹⁰⁶

2.3.3 ประเทศเยอรมัน

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของเยอรมัน การอุทธรณ์ครั้งแรกที่เรียกว่า "Berufung" นั้น อุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย¹⁰⁷ ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์ของสหพันธ์รัฐเยอรมันที่เรียกว่า "Oberlandesgericht" แต่การอุทธรณ์ตามการพิจารณาใหม่ทั้งในข้อเท็จจริงและกฎหมาย และรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้ (Fresh Evidence)¹⁰⁸

ส่วนการอุทธรณ์ครั้งที่สองหรือการฎีกาไปยังศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐเยอรมันที่เรียกว่า "The Federal Supreme Court" หรือ "Bundesgerichtshof" นี้จะกระทำได้ง่ายเมื่อเป็นผู้แพคดีในศาลอุทธรณ์เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 40,000 มาร์ค ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์เสียก่อนจึงจะฎีกาต่อไปยังศาลสูงสุดได้ และการจะได้รับอนุญาตหรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขว่าคดีนั้นมีประเด็นที่สำคัญ หรือคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หันเหไปจากเหตุผลที่ศาลสูงสุดของเยอรมันได้เคยตัดสินไว้ในปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของมลรัฐ อย่างไรก็ตามศาลสูงสุดของเยอรมันอาจจะปฏิเสธไม่รับคดีนั้นไว้พิจารณา

¹⁰⁶ นพพร โพธิ์รังสิยากร, "บทบาทของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา: การเลือกรับคดีชั้นพิจารณา," บทบัญญัติ 43 (กันยายน 2530) 3: 86-107.

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน (ZPO), มาตรา 511.

¹⁰⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน (ZPO), มาตรา 529 (1).

ถ้าหากว่าเสียงสองในสามขององค์คณะผู้พิพากษา (Panel) เห็นว่าคดีนั้นไม่มีความสำคัญเพียงพอที่จะเป็นหลักพื้นฐานอันสำคัญได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายก็ไม่ได้ให้อำนาจแก่ศาลสูงสุดที่จะปฏิเสธคดีต่าง ๆ ที่ถูกนำขึ้นมาให้แก้ตนตามคำอนุญาตของศาลอุทธรณ์¹⁰⁹

เนติบัณฑิตยสถานของสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมัน ได้คัดค้าน

พระราชบัญญัติฉบับใหม่และ เป็นผลให้เกิดการโต้แย้งกันอย่างรุนแรง การคล้อยตามรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกคัดค้านโดยศาลแห่งสหพันธ์รัฐที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ (Bundesverfassungsgericht) และองค์คณะผู้พิพากษาในศาล (Panel) 2 คณะที่พิจารณาคำวินิจฉัยเหล่านี้ เห็นพ้องกันว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้สร้างปัญหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญอย่างมาก ในที่สุดประเด็นนี้ก็ได้รับการตัดสินโดยคณะผู้พิพากษาของศาลที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้ตัดสินว่ากฎหมายหลักของการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันที่บรรจุอยู่ในรัฐธรรมนูญห้ามการใช้อำนาจตามดุลพินิจแก่ศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ ที่จะปฏิเสธคดีต่าง ๆ ที่มีความสำคัญน้อยกว่าเพียงเพื่อลดจำนวนคดีจากศาลล่าง เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการไม่คล้อยตามรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนั้นจึงต้องตีความในฐานะเป็นการให้อำนาจปฏิเสธคดีโดยย่อที่เป็นประจักษ์ว่า ไม่พบข้อเท็จจริงตามคำวินิจฉัยของศาล ดังผลของการตีความตามอำนาจทางการของพระราชบัญญัติฉบับนี้¹¹⁰

¹⁰⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน (ZPO), มาตรา 546, 554 (6).

ที่ได้ถูกแก้ไขโดยกฎหมาย ลงวันที่ 8 ก.ค. 1975 มีข้อยกเว้นข้อหนึ่งที่กล่าวว่า "ถ้าศาลอุทธรณ์ที่อยู่ระหว่างกลาง (Oberlandesgericht) ได้ยกคำขออนุญาตอุทธรณ์และสั่งว่าคดีนั้นไม่อาจอุทธรณ์ได้ ปัญหานี้อาจถูกนำเสนอแก่ศาลสูงสุดในเหตุการณ์เช่นนี้ได้ (มาตรา 547) เหตุผลอันเป็นมูลฐานสำหรับกฎเกณฑ์ในข้อนี้ก็ คือ คู่ความที่ถูกกีดกันสิทธิที่จะให้มีการทบทวนในชั้นแรกนั้นควรจะได้รับการเยียวยา ในทางตรงกันข้าม สำหรับคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการกฎหมายในปี 1975 นี้ ได้เน้นบทบาทของศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐเยอรมันในฐานะที่เป็นหน่วยงานสำหรับพัฒนากฎหมาย และสำหรับอนุรักษ์ความเป็นเอกรูปของกฎหมายด้วยบทบาทของตนในฐานะเป็นการประกันในความยุติธรรมในคดีแต่ละคดี

See Peter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., p. 56.

¹¹⁰ Ibid, pp. 56-57.

2.3.4 ประเทศฝรั่งเศส

โดยหลักเกณฑ์ทั่วไปแล้ว การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ไปยังศาลอุทธรณ์นั้น คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้อย่างกว้างขวาง¹¹¹ เพราะระบบการอุทธรณ์ ในฝรั่งเศสเป็นไปตามหลัก "The double degree de juridiction" ซึ่งหมายความว่า การอุทธรณ์คำวินิจฉัยใด ๆ ก็ตาม สามารถกระทำได้หนึ่งครั้ง โดยถือเป็นสิทธิทั้งในปัญหา ข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะเป็นคดีแห่งที่มีจำนวนทุนทรัพย์เล็กน้อยที่ไม่อาจจะ ได้รับสิทธิเช่นว่านี้ได้ เพราะถูกจำกัดสิทธิลงโดยบทบัญญัติของกฎหมาย¹¹²

คดีแห่งที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ดังกล่าวได้ จะต้องเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้คือ อยู่ในระหว่าง 7,000 - 10,000 ฟรังก์¹¹³ ส่วนคดีไม่มี ทุนทรัพย์นั้นอุทธรณ์ได้เสมอ¹¹⁴

ส่วนในการฎีกาไปยังศาลสูงสุดของฝรั่งเศสที่เรียกว่า The Court of Cassation หรือ The Cour de Cassation อุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหา ข้อกฎหมาย (Question of Law)

แต่เดิมมานั้นประเทศฝรั่งเศส เคยเป็นศัตรูต่อความคิดใน การเลือกเฟ้นคดีเพื่อรับไว้พิจารณาว่า เสนอวิธีการที่ใช้กันอยู่ในประเทศคอมมอนลอว์ เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา นั้น แม้วิธีการดังกล่าวจะช่วยลดจำนวนคดีในศาลสูงสุดทางอ้อม ก็ตาม แต่ฝรั่งเศสก็ยังไม่สนับสนุนการใช้วิธีการนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดเหตุการณ์เพิ่มขึ้น

¹¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส, มาตรา 561.

¹¹² Peter E. Herzog and Delmar Karlen, op. cit., p. 9.

¹¹³ Peter E. Herzog, Civil Procedure in France, (Netherlands : Martinus Nijhoff, the Hague, 1967), p. 381.

¹¹⁴ René David, French law, Translated by Michael Kindred (Massachusetts: Colonial Press Inc., 1972), p. 40.

ของจำนวนคดีมีมากขึ้น ก็ได้มีการสนับสนุนทางที่จะนำระบบการเลือกเห็นทางการศาลตามแบบประเทศคอมมอนลอว์มาใช้บ้าง แต่ข้อเสนอแนะวิธีนี้ไม่มีใครจะได้รับการยอมรับตามจารีตประเพณีของฝรั่งเศสเท่าใดนัก ต่อมาในปี 1981 จึงได้มีการวางบทบัญญัติไว้ว่า ถ้าผู้พิพากษาที่เป็นประธานของศาลนั้นหรือขององค์คณะ (Panel) ที่มีผู้พิพากษา 3 นาย รู้สึกว่าการแก้ปัญหาคดีใดโดยปราศจากข้อสงสัย องค์คณะของผู้พิพากษานี้ (Panel) ก็อาจจะเสนอคดีนี้กลับไปสู่องค์คณะเต็ม (Full panel) ตามคำขอของผู้ความคนใดคนหนึ่ง และต้องเสนอกลับไปตามคำขอของสมาชิกคนใดคนหนึ่งขององค์คณะนั้น¹¹⁵

การฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลสูงสุดของฝรั่งเศส ที่เรียกว่า The Cour de Cassation นี้ จะต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายดังต่อไปนี้ คือ ¹¹⁶

- 1) ปัญหาการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของกฎหมายสาระบัญญัติ (violation of rules of substantive law)¹¹⁷
- 2) ปัญหาการฝ่าฝืน เกี่ยวกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เป็นโมฆะ (violation of procedurul rules prescribed "on pain of nullity")
- 3) ปัญหาการขัดกันระหว่างคำตัดสินระหว่างคู่ความ เดียวกัน (inconsistency between decisions between the same parties)
- 4) ปัญหาเกี่ยวกับการทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างที่เกินเลย (exces de pouvoir)

¹¹⁵ French code of Judicial Organization, art. R. 131-6

Zas amended in 1981); French code of Civil Procedure, art. 1013, 1014.

¹¹⁶ Peter E. Herzog, Civil Procedure in France, p. 428.

¹¹⁷ กระบวนวิธีพิจารณาสำหรับการค้นหายกเว้นแก้ไขคำพิพากษาศาลชั้นต้นโดย

ศาลสูงสุดของฝรั่งเศส (The Cour de Cassation) นี้เรียกว่า "pourvoi"

see peter E. Herzog, Civil Procedure in France, p. 421.

ทั้งนี้ เพราะศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาแต่ในปัญหา
ข้อกฎหมายเพียงประการเดียว ไม่มีอำนาจพิจารณาข้อเท็จจริงเลย หากข้อเท็จจริงที่ได้
มาโดยศาลล่างได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ศาลฎีกาก็จะให้ยกคำพิพากษาศาลล่าง และ
ให้หาข้อเท็จจริงใหม่โดยชอบ ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้กล่าวว่าศาลฎีกาฝรั่งเศสเป็นศูนย์แห่งเอกภาพ
ของศาลยุติธรรม เพราะไม่ว่าจะชั้นศาลทั่วไปหรือศาลพิเศษในชั้นต้นหรืออุทธรณ์ก็ตาม
ในปัญหาข้อกฎหมายต้องถือตามที่ศาลฎีกาตัดสิน

2.4 แนวความคิด เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย ของไทย

แต่เดิมกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยนั้น ไม่มีบทบัญญัติจำกัด
สิทธิอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย คู่ความจึงอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมายได้เสมอ
โดยไม่มีข้อจำกัด ครั้นต่อมาสังคมมีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับ
ความเจริญเติบโตทางธุรกิจและการค้า ทำให้คดีความเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ คดีที่ขึ้นสู่
ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจึงมีเพิ่มมากขึ้น การปล่อยให้คู่ความอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย
โดยไม่มีข้อจำกัด เช่นนี้ จึงก่อให้เกิดผลเสียคือ คดีชั้นศาลสูง การพิจารณาคดีในศาลสูงต้อง
ล่าช้า และศาลสูงไม่สามารถที่จะอ่านนายความยุติธรรมให้ได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้น ในชั้นแรกจึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
พ.ศ. 2477 ในบทบัญญัติมาตรา 242 (1) โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2499 มาตรา 22 การแก้ไขดังกล่าวจะทำให้
ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 247 มีอำนาจยกอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหา
ข้อกฎหมายเสียได้ ในเมื่อเห็นว่าข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระแก่คดี

แต่การแก้ไข เช่นนี้ เป็นการให้อำนาจเฉพาะศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา
เท่านั้น เพราะมาตรา 242 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา
ศาลชั้นต้นซึ่งเป็นผู้รับอุทธรณ์หรือฎีกาไม่มีอำนาจวินิจฉัยในชั้นตรวจอุทธรณ์หรือฎีกาว่า ปัญหา
ข้อกฎหมายที่อุทธรณ์หรือฎีกาเป็นสาระแก่คดีหรือไม่ ศาลชั้นต้นจำต้องส่งอุทธรณ์หรือฎีกา
ในลักษณะดังกล่าวขึ้นมาให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีเป็นผู้วินิจฉัย ทำให้มีอุทธรณ์

หรือฎีกาขึ้นมาสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพิ่มจำนวนชั้นโดยไม่จำเป็น จึงได้แก้ไขเพื่อให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาหรือกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีได้ โดยเพิ่มข้อความในตอนท้ายของมาตรา 225 วรรคแรก ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 4

โดยเหตุที่ในลักษณะฎีกามีบทบัญญัติท่านเองเกี่ยวกับมาตรา 225 คือ มาตรา 249 จึงผิดกับกรณีของมาตรา 242 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติในลักษณะฎีกา ย่อมนำไปใช้ในลักษณะฎีกาได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 247 เมื่อแก้ไขมาตรา 225 เพื่อให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งไม่รับอุทธรณ์ในข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดี ก็ต้องแก้ไขมาตรา 249 ด้วย หากไม่บัญญัติไว้เช่นเดียวกับมาตรา 225 อาจเป็นที่สงสัยได้ จึงได้แก้ไขมาตรา 249 โดยเพิ่มข้อความท่านเองเดียวกันในตอนท้ายของมาตรา 249 วรรคแรก

เมื่อได้ทราบถึงความเป็นมาของการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย เป็นลำดับแล้ว ก็จะขอกล่าวถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย โดยสังเขปต่อไป

2.4.1 หลักเกณฑ์ของการอุทธรณ์ ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายในปัจจุบัน

2.4.1.1 การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย

การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 4 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 225 มีหลักเกณฑ์ดังนี้ :-

- 1.) ข้อกฎหมายนั้นต้องกล่าวแจ้งชัดในอุทธรณ์
- 2.) ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น
- 3.) ข้อกฎหมายนั้นจะต้อง เป็นสาระแก่คดีอื่น

ควรได้รับการวินิจฉัย

หลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการนี้มีรายละเอียดอธิบายได้

ดังนี้คือ

1.) ข้อกำหนดที่ยกขึ้นอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์

ต้องกล่าวไว้ชัดแจ้ง หมายความว่า อุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อกำหนดที่ยกขึ้นอ้างอิงโดยละเอียด ต้องตั้งประเด็น และแสดงเหตุผลประกอบว่าไม่พอใจในคำพิพากษาของศาลชั้นต้นตอนไหน... เพราะฉะนั้นฟ้องอุทธรณ์ถือว่าเป็นคำฟ้องอย่างหนึ่ง ฉะนั้นจึงต้องแสดงให้เห็นชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาทำนองเดียวกันคำฟ้องตามมาตรา 172 เป็นต้นแต่เปลี่ยนรูปใหม่เป็นฟ้องอุทธรณ์เท่านั้น¹¹⁸

ตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 965/2475 โจทก์ ยื่นอุทธรณ์ย่อ แม้จำเลยมิได้คัดค้านมาแต่ต้น เหย่งคำขึ้นฎีกา ถือว่าอุทธรณ์เช่นนั้นมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นอุทธรณ์อยู่ในตัว¹¹⁹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1243/2479 ฎีกาว่า เมื่อศาลฟังว่าไม่มีการปลอมหนังสือ ก็ต้องถือว่าการซื้อขายบริษัทนั้น เป็นฎีกาไม่มีเหตุผลใด อ้างอิง ไม่เป็นสาระศาลฎีกาไม่วินิจฉัย¹²⁰

¹¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติ 57 ให้โจทก์เสนอข้อหาของตนโดยทำเป็นคำฟ้อง เป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้น

คำฟ้องต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา เช่นว่านั้น..... ฯลฯ”

¹¹⁹ พิศนัย จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยอุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 78.

¹²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 79.

2.) ข้อกฎหมายที่ยกอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์

ต้องเป็นข้อที่ยกขึ้นมาแล้วในศาลชั้นต้น หมายความว่า ประเด็นที่ดั่งในชั้นอุทธรณ์ต้องเป็น ประเด็นที่ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น คืออยู่ภายในกรอบประเด็นที่ว่ามาในศาลชั้นต้น ในชั้น อุทธรณ์จะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้หากเป็นข้อกฎหมายที่เพิกยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นอุทธรณ์ ถือว่า ไม่ชอบด้วย มาตรา 225 ศาลอุทธรณ์ย่อมไม่รับวินิจฉัย¹²¹

ตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1610/2502

ประเด็นที่ว่า โจทก์ไม่เป็นนิติบุคคลและใบมอบอำนาจไม่ปิดอากรแสตมป์ จำเลยมิได้ยกขึ้น เป็นข้อโต้เถียงคัดค้านในชั้นศาลอุทธรณ์ เพิกยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นฎีกา เป็นการไม่ชอบ และในชั้นอุทธรณ์จำเลยก็ได้กล่าวรับรองว่า โจทก์เป็นนิติบุคคล จำเลยเถียงข้อนี้ไม่ขึ้น¹²²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1958/2511

ศาลชั้นต้นหยิบยกประเด็นที่ไม่มีชั้นวินิจฉัย คู่ความย่อมจะยกประเด็นนั้นอุทธรณ์ฎีกาต่อไปมิได้¹²³

3.) ข้อกฎหมายที่อุทธรณ์ต้องเป็นสาระแก่คดี

การแก้ไขห้ามอุทธรณ์ข้อกฎหมายที่ไม่เป็น

สาระแก่คดีนั้น ให้อำนาจศาลเป็นพิเศษว่าอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ถ้าข้อกฎหมายที่อุทธรณ์ นั้นไม่เป็นสาระแก่คดี ศาลอุทธรณ์ไม่วินิจฉัยได้ เป็นการปลดเปลื้องภาระของศาลสูงไม่ต้อง วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายอันไม่เป็นสาระ¹²⁴

¹²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

¹²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

¹²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

¹²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

อย่างไรจะพิจารณาว่าเป็นข้อกฎหมาย

ไม่เป็นข้อกฎหมายไม่เป็นสาระหรือไม่นั้น ไม่มีบัญญัติไว้เป็นหลักเกณฑ์แจ้งชัด ต้องอาศัยแนวทางตามคำวินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นหลัก แม้คำพิพากษาเหล่านี้จะวินิจฉัยตามมาตรา 242 (1) แต่หลักการตามมาตรา 242 (1) กับมาตรา 225 เป็นอย่างเดียวกัน ย่อมใช้เทียบเคียงเป็นบรรทัดฐานได้¹²⁵

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1464/2500 ฎีกา ข้อกฎหมายว่า ศาลให้ผู้ฎีกาสืบพยานก่อนไม่หุด แต่ไม่ขอให้สืบพยานใหม่ หรือแสดงว่าจะมีผลเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงไปได้อย่างไร ทั้งได้สืบพยาน มาจนไม่ติดใจสืบต่อไปแล้ว ศาลฎีกาไม่วินิจฉัย¹²⁶

คำพิพากษาศาลฎีกา 1504/2511 ศาลฎีกา วินิจฉัยฎีกาข้อแรกว่าศาลอุทธรณ์ไม่จำเป็นที่จะต้องวินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลยทุกข้อ ถ้าอุทธรณ์ข้อใดไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย หรือไม่เป็นข้อแพะชนะ หรือไม่เป็นประโยชน์แก่คดีของจำเลย ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องวินิจฉัยอุทธรณ์ข้อนั้น และถ้าเห็นว่าอุทธรณ์ของจำเลยทุกข้อ ไม่มีประโยชน์ที่จะวินิจฉัยต่อไปแล้ว ก็มีอำนาจที่จะไม่วินิจฉัยนั้นทั้งหมดได้ หากเป็นการผิดหลักหรือนอกประเด็นไม่¹²⁷

¹²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 242 (1) บัญญัติว่า

"ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า อุทธรณ์นั้นต้องห้ามตามกฎหมาย ก็ให้อุทธรณ์นั้นเสีย โดยไม่ต้องวินิจฉัยในประเด็นแห่งอุทธรณ์"

¹²⁶ พิศนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยอุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 84.

¹²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

ฎีกาข้อสอง ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลยได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาและคำบังคับของศาลแล้ว จนกระทั่งโจทก์ไม่ติดใจบังคับคดีต่อไป และหมายจับกักตแล้ว การที่จะวินิจฉัยว่าศาลชั้นต้นมีอำนาจสั่งบังคับคดีหรือไม่ และการออกหมายจับชอบด้วยกฎหมายและเกินคำขอของโจทก์หรือไม่ จึงไม่เป็นประโยชน์แก่คดีเลย เพราะจำเลยได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลชั้นต้นเสร็จสิ้นไปแล้ว และศาลชั้นต้นได้งดหมายจับจำเลยแล้ว ทั้งไม่มีกรณีที่จะต้องบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาและคำบังคับของศาลต่อไปอีก ศาลฎีกาไม่วินิจฉัยข้อฎีกาของจำเลย¹²⁸

คำพิพากษาฎีกาที่ 1746/2511 เมื่อจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบใช้คืนเงินยืมรองจ่าย ปัญหาข้อกฎหมายที่ว่าสิทธิเรียกร้องจ่ายคืนขาดอายุความฟ้องร้องหรือไม่ ย่อมไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย¹²⁹

คำพิพากษาฎีกาที่ 574/580/2516 เมื่อจำเลยหมดสิทธิที่จะเช่าและใช้ประโยชน์ในแผงลอยของโจทก์ที่ 1 ต่อไป และไม่มีสัมพันธภาพใดต่อกันอีก การที่โจทก์ที่ 1 ทำสัญญาให้โจทก์ที่ 2 ซื้อแผงลอยและสร้างอาคารพาณิชย์ขึ้นใหม่ จะเป็นการชอบและมีอำนาจทำได้หรือไม่หาทำให้จำเลยมีสิทธิใช้ประโยชน์ในแผงลอยต่อไปอีกไม่ ฉะนั้นข้อที่จะเลยฎีกาว่าโจทก์ที่ 1 ไม่มีอำนาจทำสัญญากับโจทก์ที่ 2 จึงไม่เป็นสาระแก่คดีที่ควรได้รับการวินิจฉัย¹³⁰

¹²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85-86.

¹²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

¹³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

จากหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวข้างต้น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคแรกนั้น มีข้อยกเว้นอยู่ใน
วรรคสอง คือให้ตั้งประเด็นเพิ่มขึ้นในชั้นอุทธรณ์ได้ แม้ว่าจะไม่ได้ว่ากล่าวมาในศาลชั้นต้นก็ตาม
ก็มีสิทธิอ้างอิงปัญหาข้อกฎหมาย เหล่านั้นในอุทธรณ์ได้

ข้อยกเว้นดังกล่าวมีดังนี้

1.) เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย

ความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ข้อยกเว้นข้อนี้มุ่งถึงมาตรา 142 (5)

ซึ่งบัญญัติว่า "ในคดีที่อาจจะยกข้อกฎหมายอัน เกี่ยวด้วยความสงบ เรียบร้อยของประชาชนขึ้นอ้าง
ได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะยกข้อ เหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาคดีไปก็ได้" คือ
ถ้า เป็นปัญหาข้อกฎหมายอัน เกี่ยวด้วยความสงบ เรียบร้อยของประชาชนแม้ได้มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้น
เป็นประเด็นในศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นก็ยังสามารถยกปัญหาข้อกฎหมายนั้นขึ้นพิพากษาคดีได้ เมื่อ เป็น
ปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งศาลชั้นต้นยกขึ้นพิพากษาคดีได้โดยไม่ต้องมีประเด็นแล้ว ฉะนั้นในชั้นอุทธรณ์
กฎหมายจึงบัญญัติให้ยกขึ้นได้ในชั้นอุทธรณ์ แม้จะมีได้ว่ากล่าวกันมาในศาลชั้นต้น¹³¹

อย่างไรก็ตามกฎหมายมิได้ให้

คำนิยามคำว่า "ความสงบเรียบร้อยของประชาชน" ไว้ แต่ก็พอจะเข้าใจได้ว่า หมายถึง
ประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติและสังคม เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสถาบันการเมือง การปกครอง
สถาบันครอบครัว ปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนรวม เป็น จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในอดีต
พอจะยกตัวอย่างปัญหาที่ศาลฎีกาถือว่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อยของประชาชน
ได้ดังนี้¹³²

¹³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

¹³² เข้มชัย ชูติวงศ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัตถคดี 2, (กรุงเทพ:

บริษัท รุ่งกัลป์การช่าง, 2528), หน้า 178-179.

- ปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อ

รัฐธรรมนูญหรือไม่ (ฎีกาที่ 766/2505)

- ปัญหาว่าโจทก์มีอำนาจ

ฟ้องหรือไม่

ฎีกาที่ 42/2518 โจทก์ฟ้องว่า

สินค้าที่โจทก์นำเข้าได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีการค้า แต่จำเลยได้เรียกเก็บภาษีการค้าจากโจทก์ ซึ่งโจทก์ก็ต้องยอมชำระไปเพราะมิฉะนั้นจำเลยจะไม่ปล่อยของ โจทก์ทำหนังสือขงคืนแต่ก็ไม่ได้รับคืน จึงขอให้บังคับจำเลยคืนเงินดังกล่าว ดังนี้ตามฟ้องของโจทก์แสดงว่าโจทก์มิได้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องศาล ปัญหานี้เป็นเรื่องอำนาจฟ้อง จึงเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ฎีกาที่ 660/2520 การที่

โจทก์ฟ้องขอคืนภาษีส่วนที่โจทก์ต้องชำระเกินไปและศาลพิพากษาให้คืนนั้น เท่ากับตัดสินให้ลดค่าภาษีแก่โจทก์ จำเลยจึงไม่ต้องเสียดอกเบี้ยหากคืนเงินส่วนลดหนี้ให้โจทก์ภายใน ๖ เดือน ตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรียนและที่ใน พ.ศ. 2475 มาตรา 39 วรรคสอง แต่ถ้าไม่คืนในกำหนดดังกล่าวก็ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีแก่โจทก์ และจำเลยยกปัญหานี้ขึ้นว่ากล่าวในชั้นฎีกาเลยก็ได้ เพราะเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

แต่ควรสังเกตว่า ปัญหา

เรื่องคดีโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่ยกขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นก็จะยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นอุทธรณ์ไม่ได้ (ฎีกาที่ 720/2518)

- ปัญหาว่าศาลคำวินิจฉัย

กระบวนพิจารณาถูกกฎหมายหรือไม่หรือศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นหรือไม่

ฎีกาที่ 1127/2493

อำนาจของศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็น เรื่อง เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ฎีกาที่ 602/2497 ปัญหา

ว่าศาลพิพากษาเกินคำฟ้องหรือไม่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

กรณีต่อไปนี้ ศาลฎีกา

เคยวินิจฉัยว่าไม่ใช่ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ฎีกาที่ 914/2503 ในคดีแพ่ง

ปัญหาที่ว่าฟ้องของโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่ ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หากเป็นเรื่องระหว่างโจทก์จำเลยโดยเฉพาะ ไม่กระทบกระเทือนถึงประชาชนหรือบุคคลภายนอกแต่อย่างใด

ฎีกาที่ 1419/2499 ปัญหา

ว่าผู้ให้กู้ก่อนเวลาชำระหนี้ให้แก่ผู้กู้หรือไม่ไม่ใช่ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ถ้าผู้ค้าประกันไม่ได้ยกชั้นต่อสู้ไว้ในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ย่อมไม่วินิจฉัยให้

ฎีกาที่ 448/2518 ในคดี

ร้องชดเชยทรัพย์ ปัญหาว่าทรัพย์ที่ถูกยึด เป็นของผู้ร้องหรือไม่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ฎีกาที่ 867/2520 ปัญหา

ข้อกฎหมายว่า เชื้อคหิทาซึ่งมิได้ลงวันที่ในเชื้อไม่สมบูรณ์ตาม ปพพ. มาตรา 988 (6) หรือไม่นั้น จำเลยไม่ได้ยกขึ้นเป็นประเด็นข้อต่อสู้ในคำให้การและไม่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลอุทธรณ์ไม่วินิจฉัยให้

2.) ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใด

ขึ้นอ้างอิงในศาลชั้นต้น เนื่องจากเหตุการณนอกเหนือไม่อาจบังคับได้

ปัญหาดังกล่าวอาจจะ เป็น เพราะ

เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นอุทธรณ์หรือคู่ความฝ่ายนั้นไม่อาจทราบล่วงหน้าว่าศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งหรือวินิจฉัยชี้ขาดประการใดแต่ถ้าหากคู่ความมีโอกาสยกขึ้นโต้แย้งหรือคัดค้านในศาลชั้นต้นแล้วแต่ไม่กระทำ จะยกขึ้นอ้างอิงในชั้นอุทธรณ์ฎีกาหาได้ไม่

ฎีกาที่ 911/2501 โจทก์คนหนึ่ง

ตายระหว่างอุทธรณ์ ไม่มีผู้รับมรดกความศาลสั่งจำหน่ายคดี พิพากษาให้โจทก์อีกคนชนะคดี
จำเลยฎีกาว่าโจทก์คนหนึ่งตายแล้วไม่ควรให้โจทก์อีกคนหนึ่งชนะคดี ดังนี้เป็นปัญหาที่เกิดใน
ชั้นอุทธรณ์ จำเลยเห็นมีโอกาสโต้แย้งในชั้นฎีกา จึงฎีกาได้

ฎีกาที่ 340/2508 ขณะศาล

ชั้นต้นพิचारคดี จำเลยยังไม่ทราบศาลชั้นต้นจะรับฟังพยานบุคคลของโจทก์หรือไม่ เมื่อ
ศาลชั้นต้นรับฟังพยานบุคคลของโจทก์ปัญหาดังกล่าวจึงเกิดขึ้น แม้จำเลยจะไม่ได้ให้การ
คัดฟ้องหรือตั้งประ เค้นโต้เถียงไว้ก็ย่อมอุทธรณ์ในปัญหาข้อนี้ได้

ฎีกาที่ 244/2509 ปัญหาที่ว่า

เอกสารมิได้ปิดอากรแสตมป์ให้ครบถ้วนตามประมวลรัษฎากรนี้ แม้คู่ความมิได้โต้แย้งไว้ใน
ศาลชั้นต้น ก็อาจโต้แย้งในชั้นอุทธรณ์ฎีกาได้ เพราะเป็นหน้าที่ของศาลจะต้องวินิจฉัย
ให้เป็นไปตามหลักกฎหมาย และคู่ความไม่อาจทราบล่วงหน้าได้ว่า ศาลจะรับฟังเอกสาร
ที่ไม่ปิดอากรแสตมป์นี้ เป็นพยานหรือไม่

3.) เป็น เรื่องที่ศาลชั้นต้น

ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ เช่น
ศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์ที่ต้องห้าม หรือรับอุทธรณ์ที่ยื่นเกินกำหนด หรือไม่วางเงินค่าธรรมเนียม
ที่ต้องใช้ให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง-มาตรา 229

2.4.1.2 การฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย

การฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายนั้นมีกฎหมายบัญญัติ

อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 349 ซึ่งถูกแก้ไขโดยพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 7 คือ
แก้ไขเฉพาะวรรคแรก โดยเพิ่มความตอนท้ายวรรคแรก เป็นว่า "ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหา
ข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย" ซึ่งเป็นการ
แก้ไขเช่นเดียวกับมาตรา 225 วรรคแรก ดังได้กล่าวมาแล้ว

หลักเกณฑ์ของมาตรา 249 จึงมีบทบัญญัติจำกัด

ประเด็นที่จะฎีกาท่านองเดียวกับมาตรา 225 คือ

- 1.) ข้อกฎหมายนั้นต้องกล่าวไว้แจ้งชัดในฎีกา
- 2.) ต้อง เป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาล

ชั้นต้นศาลอุทธรณ์

- 3.) ข้อกฎหมายนั้นจะต้อง เป็นสาระแก่นักดี

อันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

หลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการมีรายละเอียดดังนี้ คือ

- 1.) ข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงในฎีกาต้อง

กล่าวไว้ชัดแจ้ง

ฎีกาทุกฉบับต้องระบุข้อกฎหมายที่ยกขึ้น

อ้างอิงโดยละเอียดในฎีกาเช่นเดียวกับอุทธรณ์ จะกล่าวข้อความลอย ๆ คัดค้านคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์เฉย ๆ หาได้ไม่ ต้องตั้งประเด็นและแสดงผลประกอบว่าไม่พอใจในคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ตอนไหน เพราะอะไร ทั้งนี้เพราะฟ้องฎีกาถือว่าเป็นคำฟ้องอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (3) ฉะนั้น จึงต้องแสดงให้เห็นชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัย เป็นหลักแห่งข้อหาท่านองเดียวกับคำฟ้อง ตามมาตรา 172 และคำฟ้องอุทธรณ์ตามมาตรา 225 เป็นต้นแต่เปลี่ยนรูปใหม่ เป็นฟ้องฎีกา เท่านั้น¹³³

¹³³

พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย

อุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 481.

คำฟ้องในศาลชั้นต้นกล่าวว่า จำเลย
ทำไม่ดี ขอให้ศาลคุ้มครอง ชั้นอุทธรณ์ต้องฟ้องใหม่เป็นว่า ศาลชั้นต้นตัดสินไม่ชอบนั้น
เพราะอะไร โดยตั้งประเด็นในอุทธรณ์ในชั้นฎีกาก็เหมือนกันต้องกลับฟ้องใหม่เป็นว่า
ศาลอุทธรณ์ตัดสินไม่ชอบเพราะอะไร โดยตั้งประเด็นในฎีกา แต่ประเด็นในชั้นอุทธรณ์
หรือฎีกามีข้อจำกัด ประเด็นที่จะตั้งในชั้นอุทธรณ์ต้องเป็นประเด็นที่ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น
คืออยู่ภายในกรอบของประเด็นที่ว่ามาในศาลชั้นต้น จะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้ และใน
ชั้นฎีกา ก็มีข้อจำกัด เช่น เดียวกัน เว้นแต่ในชั้นฎีกามีข้อจำกัดเพิ่มว่า ต้องเป็นประเด็นที่ว่า
กันมาแล้วในศาลอุทธรณ์ด้วย

ฎีกาที่ไม่ระบุข้อกฎหมายโดยชัดแจ้ง
ศาลฎีกาจะไม่รับวินิจฉัยให้ ¹³⁴

ตัวอย่างแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา
ว่าเป็นฎีกาที่ไม่ชัดแจ้ง

ฎีกาที่ 1608/2509 จำเลยฎีกา
คัดค้านใน เรื่องคำสินไหมทดแทน โดยมีโดยกข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายขึ้นอ้างอิงในฎีกา
เพียงแต่ให้ถือเอาคำฟ้องอุทธรณ์ของจำเลยมาเป็นข้อสนับสนุนคำฟ้องในชั้นฎีกา เท่านั้น
จึงไม่ถูกต้องตามมาตรา 249 เพราะมิได้กล่าวไว้ชัดแจ้งในฎีกา จึงไม่มีเหตุที่ศาลฎีกา
จะตัดทอนจำนวนค่าเสียหายให้ ¹³⁵

ฎีกาที่ 1794/2517 โจทก์ฎีกา
เพียงว่า โจทก์ขอถือเอาอุทธรณ์ของโจทก์ในคดีนี้เป็นฟ้องฎีกาของโจทก์ด้วยนั้น เป็นฎีกา
ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม มาตรา 249 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้ ¹³⁶

¹³⁴ พิศนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย
อุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 481-482.

¹³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 482.

¹³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 482.

ตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่

กล่าวไว้ชัดเจน

ฎีกาที่ 497/2480 คดีที่ฎีกาได้แต่

เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายนั้น แม้จะเป็นฎีกาห่มเฟื่อยแต่พอเก็บหัวข้อ เป็นข้อกฎหมายได้ ศาลฎีกาก็รับวินิจฉัยให้¹³⁷

ฎีกาที่ 1364/2497 ฎีกาที่ดั้งต้น

เรื่อง เอาที่การคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ โดยยกข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายขึ้นกล่าว อ้างไว้ชัดเจนแล้ว ย่อมเป็นฎีกาที่สมบูรณ์¹³⁸

2.) ข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงในฎีกา

ต้อง เป็นข้อยกขึ้นว่ามาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์

ในชั้นอุทธรณ์จะตั้งประเด็นใหม่ไม่ได้

โดยกฎหมายที่เพิกยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นอุทธรณ์ถือว่าไม่ชอบด้วยมาตรา 225 ชั้นฎีกาก็เช่นเดียวกัน จะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้ แต่ชั้นฎีกาได้จำกัดเพิ่มชั้นอีกว่า นอกจากต้องเป็นประเด็นที่ว่ากล่าวมาแล้วในศาลชั้นต้น ยังจำกัดว่าต้อง เป็นประเด็นที่ว่ากันมาแล้วในศาลอุทธรณ์ด้วย

หลักการของมาตรา 225 จึงนำมาใช้

มาตรา 249 ซึ่งเป็นเรื่องในชั้นฎีกาได้เพียงแต่มีข้อจำกัดเพิ่มเติมว่าในชั้นฎีกาข้อกฎหมายต้อง เป็นข้อที่ยกขึ้นมาแล้วในศาลอุทธรณ์

แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับมาตรา

249 มีจำนวนมาก เพื่อความสะดวกในการศึกษา ขอแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี¹³⁹

¹³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 484.

¹³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 485.

¹³⁹ อ้างแล้ว.

ก. ข้อกฎหมายที่ไม่ยกขึ้นมาแล้วใน

ศาลชั้นต้น

ฎีกาที่ 1123/2479 คดีที่ฎีกา

ได้เฉพาะข้อกฎหมาย การอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาในฎีกา เพื่อให้วินิจฉัยข้อกฎหมายนั้น ต้อง เป็นข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์ส่งมา มิฉะนั้นศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ฎีกาที่ 939/2503 โจทก์ฟ้อง

เรียกเงินกู้ ขึ้นศาลชั้นต้น จำเลยให้การต่อสู้เพียงว่า จำเลยไม่รู้ โจทก์ไม่มีหลักฐาน เป็นหนังสือ มิได้ต่อสู้ไว้เลยว่า สัตตยาภูมิได้ปิดอาคารแสดมภ์ เพื่อจะยกขึ้นเป็นข้อฎีกาในชั้นฎีกา จึงขัดต่อมาตรา 249 ศาลฎีกาไม่รับพิจารณา

ฎีกาที่ 289/2508 ปัญหาว่า

จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 378 มาใช้บังคับและ เลิกสัญญาเสียโดย มิพักต้องบอกกล่าวนั้น เมื่อคู่ความมิได้ยกขึ้นว่ากันมาในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ และมีใช้ ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ฎีกาที่ว่า การที่โจทก์ไม่ยอม

วางเงินมัดจำหรือไม่ยอมทำสัญญาจะซื้อขายตามที่จำเลยร้องขอ จะมีอายุความบังคับให้ จำเลยชายนานเท่าใด ก็ต้อง เป็นประเด็นที่ไต่พิจารณากันมาตั้งแต่ศาลชั้นต้น

ฎีกาที่ 1519/2517 อายุความ

ที่โจทก์ตั้ง เป็นข้อต่อสู้มาแต่แรก เป็น เรื่องอายุความในมูลสัญญาซื้อขาย ในชั้นฎีกาโจทก์..... จึงต้องมีหักอายุความ เรื่องละเมิดขึ้นต่อสู้ และมีใช้ข้อที่โต้แย้งขึ้นว่ากันมาก่อนแล้วแต่ศาลชั้นต้น

ข. ข้อกฎหมายที่ไม่ได้ยกขึ้นในศาลอุทธรณ์

ฎีกาที่ 348/2491 ฎีกาปัญหา

ข้อกฎหมายว่า ศาลชั้นต้นไม่ให้โจทก์สืบพยานในข้อที่ว่าผู้ขายได้ขายที่ดินเพียงบางส่วนของ เนื้อที่ในโฉนดให้แก่จำเลย เพราะเป็นการสืบแก้ไข เอกสารแล้ว ศาลกลับไปรับฟังการนำสืบ ของโจทก์ในประเด็นข้อนี้ก็เป็น การไม่ชอบนั้น เป็นปัญหาซึ่ง เพิ่งยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นฎีกา ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้

ฎีกาที่ 446-449/2516

แม้จำเลยให้การต่อสู้ว่า ฟ้องของโจทก์เคลือบคลุมและโจทก์ไม่เคยทวงถามให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหาย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง แต่ในชั้นอุทธรณ์จำเลยมิได้ทียบยกปัญหาข้อนี้เป็นอุทธรณ์ จึงเป็นข้อที่มีได้ว่างกล่าวมาแล้วในศาลอุทธรณ์ ต้องห้ามมาตรา 249 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

3.) ข้อกฎหมายนั้นต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมาย

ที่เป็นสาระแก่คดี

ได้กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่า มาตรา 249 วรรคแรกได้แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 7 โดยเพิ่มความตอนท้ายเป็นว่า "ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย" ตามบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่จึงเป็นการห้ามฎีกาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดี

ข้อบังคับฎีกาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีตามมาตรา 249 ที่แก้ไขใหม่นี้มีความเช่นเดียวกับข้อห้ามอุทธรณ์ข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีตามมาตรา 225 ซึ่งทำให้เกิดปัญหาว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นสาระและปัญหาข้อกฎหมายใดที่ศาลฎีกา ถือว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระ

ต่อปัญหาที่ว่าปัญหาใด เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นสาระนั้น จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินวางแนวมาตลอดนั้น ศาลฎีกาวางหลักไว้ว่า ปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นสาระนั้นหมายถึง ปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นข้อเท็จจริงของคดี หรือข้ออันเป็นสาระสำคัญของคดีอันเป็นประโยชน์แก่คดี¹⁴⁰ ตัวอย่างเช่น ปัญหาที่ว่า นายโจทก์เข้ามาดำเนินกระบวนการพิจารณาในสาขาคดี โดยโจทก์มิได้แต่งทนายความ เป็นการขอด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดี¹⁴¹

¹⁴⁰ เทียบเคียงโดยนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1504/2511.

¹⁴¹ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 193/2523

ส่วนในปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระ

แก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยนั้น จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินไว้แล้วนั้น พิจารณาสรุปว่าได้แก่ตัวอย่างของปัญหาข้อกฎหมายดังต่อไปนี้:-

- (1) การที่ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาตให้จำเลยสืบพยานจะเป็นการชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 87, 88 หรือไม่ ย่อมไม่ทำให้โจทก์ชนะคดีที่ศาลยกฟ้องไปแล้วได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 569/2500)
- (2) ฎีกาในข้อกฎหมายว่าศาลให้ผู้สืบพยานก่อนไม่ถูกต้อง แต่ไม่ขอให้สืบพยานใหม่หรือแสดงว่าจะมีผลเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงไปได้อย่างไร (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1464/2500)
- (3) ฎีกาที่สัญญายกให้อสัญกรรมทรัพย์มิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่โจทก์ก็ยังได้สิทธิทางครอบครัวมานานเกินกว่าสิบปี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1583/2500)
- (4) ฎีกาในปัญหาข้อฎีกาว่า โจทก์จะฟ้องจำเลยหลายคนมาในคดีเดียวกันไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 873/2501)
- (5) ปัญหาข้อกฎหมายที่ว่าสิทธิเรียกร้องเงินทดรองจ่ายคืนขาดอายุความหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1746/2511)
- (6) ปัญหาว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามคำพิพากษาหรือไม่ โดยไม่มีปัญหาต้องวินิจฉัยเข้าไปถึงประเด็นอื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 314/2512)
- (7) ข้อแตกต่างในเรื่องหมายเลขทะเบียนรถคันที่ถูกชน ไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ เพราะข้อสำคัญของคดีอยู่ที่ว่า รถของจำเลยชนกับรถของผู้อื่นจริงหรือไม่ และฝ่ายใดประมาทหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 779-780/2515)
- (8) ฎีกาที่ว่าโจทก์ที่ 1 ไม่มีอำนาจทำสัญญากับโจทก์ที่ 2 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 574-580/2516)
- (9) ฎีกาที่โจทก์ยกเป็นข้อขัดแย้งกับคำฟ้องของโจทก์ขัดแย้ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 73/2525)

- (10) นิติกรรมระหว่างโจทก์กับจำเลย
ไม่ตกเป็นโมฆะ ซึ่งไม่มีผลทำให้โจทก์ชนะคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 287/2527)
- (11) อุทธรณ์ข้อที่ว่าการสอบสวน
ความผิดชอบด้วยระเบียบข้อบังคับการทำงานหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 995/2529)
- (12) อายุความฟ้องร้องคดีเช็คหนึ่งปี
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1002 นั้นนับแต่วันเช็คถึงกำหนด คือวันที่ลงในเช็ค
ถ้าใช้วันที่เขียนเช็คดังที่จำเลยฎีกา ดังนั้น ฎีกาของจำเลยที่ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ
จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย (คำสั่งศาลฎีกาที่
106/2530)
- (13) ฎีกาโต้แย้งว่าบันทึกคำรับสารภาพ
ของจำเลยในความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งจำเลยมิได้ลงชื่อ ซึ่งอ้างประกอบคำเบิกความของ
พยานโจทก์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 203/2531)
- (14) ฎีกาว่า โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่ง
ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นได้แม้มิได้โต้แย้งหรือคัดค้านไว้ การที่ศาลอุทธรณ์ไม่รับ
วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาของโจทก์จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่
286/2531)
- (15) ฎีกาที่ว่า "การตั้งตัวแทนเช็ค
หาได้มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้เฉพาะตัวการตัวแทนไม่หากยังใช้รับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกได้
เมื่อจำเลยร่วมตั้งให้จำเลย เป็นตัวแทน เช็คในการ เข้าทรัพย์จากโจทก์จำเลยร่วมก็ต้องรับผิดชอบ
ต่อโจทก์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2016/2531)
- (16) ฎีกาว่า โจทก์และโจทก์
ร่วมวางเงินค่าฤชาธรรมเนียม ซึ่งต้องใช้แก่จำเลยตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นในขณะยื่นอุทธรณ์
ไม่ครอง ในเมื่อศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่บังคับใช้ตามฟ้องแย้งของจำเลย
แล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 3517/2531)
- (17) ฎีกาที่ว่า กิจการของผู้ร้อง
จะยุบเลิกหรือหยุดดำเนินกิจการได้ต่อเมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้ยุบเลิกหรือหยุดดำเนินกิจการออก
ใช้บังคับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 785/2532)

(18) ข้อกฎหมายที่ยกชั้นอุทธรณ์

ไม่มีผลทำให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลจากพยานหลักฐานที่โจทก์จำเลยนำสืบกันมาเปลี่ยนแปลงเป็นประการอื่น (คำพิพากษาฎีกาที่ 944/2532)

มาตรา 249 วรรคแรกนั้นแม้จะบัญญัติว่า

ข้อกฎหมายที่ยกชั้นอ้างอิงในฎีกาต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ แต่ก็มีข้อยกเว้นในวรรคสองให้ตั้งประเด็นเพิ่มขึ้นในชั้นฎีกาได้ แม้มิได้ยกขึ้นว่ากล่าวในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ก็ตาม หากเป็นปัญหาเหล่านี้ คือ

- ก. ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- ข. ปัญหาซึ่งคู่ความไม่อาจจะยกขึ้นมาในศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์เพราะเหตุการณ่มอกเหนือ
- ค. ปัญหาซึ่งคู่ความไม่อาจจะยกขึ้นมาในศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์เพราะไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยการฎีกา¹⁴²

2.4.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย ตามแนวทางของกระทรวงยุติธรรม

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย และปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว พร้อมกับการเพิ่มขึ้นของประชากร ในชาติจึงทำให้ระดับอุทธรณ์ ฎีกาที่วางรากฐานมาแต่ดั้งเดิมโดยตั้งอยู่บนระบบสิทธิ (Appeal as of Rights) ที่ถือว่าหากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายมิให้อุทธรณ์ ฎีกา แล้ว คู่ความย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ได้เสมอ¹⁴³ โดยเฉพาะ

¹⁴² พิศมัย จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยอุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 494.

¹⁴³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1215/2492

การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายซึ่งแทบจะไม่มีข้อจำกัดเลยนั้น ทำให้คู่ความมีโอกาสอุทธรณ์ฎีกา ทั้ง ๆ ที่บางกรณีนั้นไม่จำเป็นจะต้องอุทธรณ์ หรือฎีกาขึ้นไป แต่คู่ความก็หาทางให้คดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจนได้ เช่นตามตัวอย่างของอาจารย์หลวงจำรูญเนติศาสตร์ โจทก์ต้องเรียกเงินกู้ จำเลยต่อสู้ว่าไม่ได้รู้ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเงินเพราะฎีกาทกแล้วยังไม่ได้ชำระ จำเลยอุทธรณ์ว่า ตามที่ศาลชั้นต้นว่าจำเลยจ่ายเงินไปจริงแล้วยังไม่ได้ชำระ ดังนี้แม้จะฟังตามที่ศาลชั้นต้นกล่าว จำเลยก็ไม่ต้องชำระหนี้ นั้นเห็นว่าเป็นข้อกฎหมายไม่เป็นสาระแก่คดีเลย ถ้าหากยอมให้อุทธรณ์ได้ก็เป็นทางหนึ่งที่จะเป็นการประวิงคดี ทำให้คดีค้างศาลสูงโดยไร้ประโยชน์¹⁴⁴ ในระยะหลังปัญหาคดีความค้างศาลสูงอยู่ในชั้นวิฤฤติ จึงส่งผลให้กระทรวงยุติธรรมผู้รับผิดชอบกับปัญหานี้ได้จัดคณะทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาความล่าช้าของคดีในชั้นศาล เมื่อ ปี พ.ศ. 2529¹⁴⁵ และระดมนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิศึกษาปัญหาและหาทางแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา เพื่อหาทางให้การดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์ และฎีกา เป็นไปได้โดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ได้เสนอแก้ไขกฎหมายตามขั้นตอน และผ่านการรับหลักการโดยคณะรัฐมนตรีสั่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ได้ตั้งข้อสังเกตบางประการไว้ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้สั่ง เรื่องกลับไปให้กระทรวงยุติธรรมพิจารณาใหม่ กระทรวงยุติธรรมจึงได้นำ เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้คณะกรรมการประสานงานกรรณการยุติธรรมพิจารณา ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

จากร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้ ส่วนที่แก้ไขเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา มีการเพิ่มเติมจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย ดังต่อไปนี้ :

¹⁴⁴ พิศนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย

อุทธรณ์ ฎีกา, หน้า 83.

¹⁴⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, ปัญหาความล่าช้าของคดีในชั้นศาล, เอกสารวิจัย,

(กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม, 2529), หน้า 1.

1) เพิ่มเติมวิธีการอุทธรณ์ก้าวกระโดดไปยังศาลฎีกา โดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์เพิ่มเติมมาตรา 223 วรรคสองและสาม

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับปัจจุบัน

มาตรา 223 ภายใต้บังคับบทบัญญัติ มาตรา 138, 168, 188 และ 222 และในลักษณะนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นนั้น ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ เว้นแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นได้บัญญัติว่าให้เป็นที่สุด

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสอง และวรรคสาม

"ในกรณีแก้ไขที่มีการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ถ้าผู้อุทธรณ์ยื่นคำขออุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาโดยทำเป็นคำร้องมาพร้อมคำฟ้องอุทธรณ์ และคู่ความฝ่ายอื่นมิได้คัดค้าน เมื่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่งได้รับอุทธรณ์แล้วให้ศาลอนุญาตให้ผู้อุทธรณ์ยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาได้ แต่ต้องมีคู่ความฝ่ายใดคัดค้านภายในกำหนด เวลายื่นคำแก้อุทธรณ์ ให้ถือว่าอุทธรณ์เช่นนั้นได้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ตามความในวรรคหนึ่ง คำสั่งของศาลชั้นต้นที่อนุญาตให้ในกรณีนี้ให้เป็นที่สุด

ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าอุทธรณ์ตามวิธีการในวรรคสอง เป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง และไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ ศาลฎีกาจะรับวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นให้หรือจะส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดก็ได้¹⁴⁶

¹⁴⁶

จิรนิติ หะวานนท์, "เอกสารการสัมมนา เรื่อง แนะนำกฎหมายร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. (แก้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ศาลกำหนด คดีไม่มีข้อยุ่งยากและการอุทธรณ์ฎีกา)", หน้า 18.

หลักการที่สามารถทำให้คดีแห่งที่จะยื่นอุทธรณ์โดยตรง
จากศาลชั้นต้นไปยังศาลฎีกาได้นั้น จึงต้องเกี่ยวไปตามเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น
2. เป็นกรณีที่คู่ความทุกฝ่ายยินยอมตกลงกัน
3. ปัญหาข้อกฎหมายจะต้องไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ ฎีกา
4. ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจอนุญาตให้อุทธรณ์โดยตรง

หรือไม่ก็ได้¹⁴⁷

ข้อนำพิจารณาประกอบหลักการ

1. จากหลักการและเงื่อนไขดังกล่าวนี้ อาจมีปัญหา
ที่น่าพิจารณาว่า เพราะเหตุใดการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223
วรรคสอง จึงถือหลักเกณฑ์ว่าหากไม่มีคู่ความฝ่ายใดคัดค้านแล้วก็ถือว่าทุกฝ่ายยินยอมให้มีการ
อุทธรณ์แบบก้าวกระโดดนี้ ซึ่งอาจเป็นกรณีที่มีผู้สงสัยได้ว่าการที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน
ก็มีได้หมายความว่าคู่ความฝ่ายนั้น เห็นด้วย แต่ที่ไม่คัดค้านอาจจะเนื่องมาจากเหตุขัดข้อง
ประการอื่น

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้อาจคลี่คลายข้อสงสัยไปได้
เมื่อทราบเจตนารมณ์ของผู้อ่างซึ่งได้ชี้แจงแสดงถึงเหตุผลว่า เหตุที่มีได้บัญญัติว่าต้องได้รับ
ความเห็นชอบจากทุกฝ่ายด้วย เนื่องจากหากมีการบัญญัติไว้เช่นนั้นแล้ว โอกาสที่จะมี
การยื่นอุทธรณ์โดยตรงเช่นนี้จะมีน้อยลง ดังนั้นจึงถือว่าการยื่นคำร้องขออุทธรณ์ครั้งต่อไปยัง

147

รายงานการประชุม คณะกรรมการเพื่อการศึกษาแนวทางแก้ไขประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1/2530 เมื่อวันพุธที่
25 กุมภาพันธ์ 2530 ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม, หน้า ๘

ศาลฎีกาโดยไม่ผ่านศาลอุทธรณ์นั้น หากไม่มีผู้ใดคัดค้านแล้วก็ถือว่าทุกฝ่ายยินยอมให้มีการยื่นอุทธรณ์เช่นนั้น

2. อาจมีผู้สงสัยต่อไปอีกว่า แล้วในทางปฏิบัติ

วิธีการยื่นอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาดังกล่าว จะเป็นการยื่นอุทธรณ์เพียงอย่างเดียว หรือจะต้องมีคำร้องประกอบ เพื่อส่งไปยังศาลฎีกาด้วย กรณีนี้ทางปฏิบัติ ผู้ประสงค์จะยื่นอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา จะยื่นอุทธรณ์พร้อมด้วยคำร้องขอให้มีการส่งคดีไปยังศาลฎีกา โดยตรงศาลชั้นต้นจะ เภยณสั่งให้ส่งสำเนาทั้งคำร้องและอุทธรณ์ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อเปิดโอกาสให้คัดค้านภายในกำหนด เวลายื่นอุทธรณ์ ถ้าคู่ความอีกฝ่ายไม่คัดค้านศาลชั้นต้นก็จะพิจารณาว่าสมควรอนุญาตให้อุทธรณ์ก้าวกระโดดไปยังศาลฎีกาหรือไม่ แต่ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านศาลชั้นต้นก็จะส่งสำนวนไปยังศาลฎีกา ศาลชั้นต้นจะไม่สั่งทันทีแต่จะรอดูว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านหรือไม่

3. ตามร่างพระราชบัญญัติ มาตรา 223 วรรคสองนี้

บัญญัติว่าคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อนุญาตให้ยื่นอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกานี้ เป็นที่สุด จึงมีผู้ตั้งข้อสงสัย เกิดว่าอาจจะ เกิดปัญหาในการชี้ขาดว่าปัญหาใด เป็นปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากหากศาลชั้นต้นวินิจฉัยยังไม่ถูกต้องก็อาจจะ เป็นการเพิ่มภาระแก่ศาลฎีกาได้ และการที่ให้ถือว่าคำสั่งของศาลชั้นต้นในกรณีดังกล่าว เป็นที่สุดนั้น เท่ากับคำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าว ไปผูกพันศาลฎีกา ซึ่งศาลฎีกาอาจไม่เห็นด้วยกับความ เห็นศาลชั้นต้น ดังนั้นการมีคำสั่งในกรณีดังกล่าวมีน่าจะ ให้ศาลฎีกาเป็นผู้มีคำสั่ง เสียเอง

ปัญหาทั้งสองกรณีดังกล่าวมานี้ นับว่าเป็นข้อสงสัย เกิด

ที่น่าสงสัยอยู่ไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตามหลักการที่ให้คำสั่งศาลชั้นต้นในกรณีสั่งอนุญาตให้ยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสอง เป็นที่สุดนี้ ก็เพื่อที่จะได้ไม่ต้องมีการอุทธรณ์ฎีกายืด เยื้อไปอีกใน เมื่อศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจแล้ว ว่าให้มีการยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาได้ ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็มีบทบัญญัติในหลายกรณีให้คู่ความ เลือกกระทำการใด ๆ ในทางดี ซึ่ง เมื่อเลือกทางหนึ่งทางใด แล้วย่อมไม่อาจจะย้อนมาดำ เนินการที่กฎหมายบัญญัติ เป็นทาง เลือกอีกทางหนึ่ง ศิริวิภา

พิจารณาใหม่ กรณีการอุทธรณ์ในเมื่อศาลมีคำสั่งให้ยกการอนุญาตให้ฟ้องคดีอย่างอนาถา เป็นต้น¹⁴⁸ สำหรับกรณียื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกานี้ก็เช่นเดียวกัน หากคู่ความมีความประสงค์จะดำเนินการตามวิธีการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสอง และศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้วคู่ความนั้นก็ย่อมต้องรับผลที่จะเกิดหากศาลฎีกาเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวไม่เป็นปัญหากฎหมาย และความหมายของถ้อยคำที่ว่า "คำสั่งของศาลชั้นต้นในกรณีนี้ให้เป็นที่สุด" ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสองที่เสนอเพิ่มเติมนี้เป็นที่สุดในประเด็นที่ว่า ปัญหาที่ชี้ขาดนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริง เท่านั้นแต่ไม่ผูกพันศาลฎีกา ศาลฎีกามีอำนาจอยู่โดยทั่วไปที่จะวินิจฉัยให้ยกคำสั่งศาลชั้นต้นได้หากเห็นว่าศาลชั้นต้นสั่งผิด

4. นำสั่ง เกิดว่า เหตุที่ให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้วินิจฉัยว่าสมควรให้มีการอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา แทนที่จะบัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยเสียเองนี้ก็ เพราะอาจจะเกิดปัญหาที่ว่า หากศาลฎีกาวินิจฉัยว่าปัญหาที่มีการอุทธรณ์โดยตรงเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ก็จะมีผลทำให้เป็นการตัดลีนอุทธรณ์ไปเลย และเป็นการเพิ่มภาระแก่ศาลฎีกาด้วย แต่หากบัญญัติให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้วินิจฉัยแล้ว หากไม่เข้าหลักเกณฑ์คู่ความก็สามารถยื่นอุทธรณ์ตามระบบปกติได้

5. กรณีเมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้อุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาได้แล้วนั้น ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าอุทธรณ์ตามวิธีการดังกล่าวนี้เป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงและไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามหลักในเรื่องอุทธรณ์ ศาลฎีกาจะรับวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นให้หรือจะส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดก็ได้

โปรดสังเกตุว่า กรณีตามที่เสนอเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสามนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลฎีกาใช้ดุลพินิจได้ หากคดีใดศาลฎีกาเห็นสมควรจะให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยเสียก่อน เช่นอาจจะเป็นเรื่องที่ได้โดยปกติต้องห้ามฎีกา ศาลฎีกาก็อาจใช้ดุลพินิจดังกล่าวได้ เรื่องนี้เป็นการเพิ่มอำนาจศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดที่คุมมโนบายอยู่แล้ว จึงไม่น่าจะเป็นการเสียหายแต่ประการใด

¹⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 156.

จากสาระทั้งหลายที่พอจะแสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง และวิธีการต่าง ๆ ของวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวหน้ากระโดดหรือกบกระโดดนี้ จะเห็นว่าเป็น แนวทางที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับวิธีการอุทธรณ์ของคดีแรงงานและคดีภาษีอากร กล่าวคือ เป็นการอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาเหมือนกัน¹⁴⁹ เหตุที่เป็น เช่นนี้อาจเป็น เพราะ เจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย มีจุดมุ่งหมายที่ประสงค์จะมุ่งในความสะดวกรวดเร็ว ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เป็นประการสำคัญเดียวกัน กล่าวคือ การจัดตั้งศาลแรงงานขึ้นมา เป็นต่างหากศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและให้มีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาเป็นพิเศษนั้น ก็โดยความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งที่จะให้คดีแรงงาน เสร็จไปโดยรวดเร็ว เพื่อให้ผู้เดือดร้อน ได้รับการเยียวยาแก้ไขในระยะ เวลาอันเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้บัญญัติ วางวิธีการในเรื่องอุทธรณ์เสียใหม่ดังที่ปรากฏในมาตรา 45 ถึง มาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติ ตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522¹⁵⁰ ส่วนคดีภาษีอากรนั้นแล้ว เป็นคดี ที่เป็นข้อพิจารณาระหว่าง เอกชนกับรัฐอัน เนื่องจากการประเมินหรือการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งหากได้รับการพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็ว โดยวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ เว้นศาลชั้นต้น และวิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบางอย่าง จะทำให้เกิดความคล่องตัวยิ่งขึ้น¹⁵¹ สำหรับวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวหน้ากระโดด ตามแนวทางที่กระทรวง ยุติธรรม เสนอเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสองและสามนี้ เจตนารมณ์ของผู้ร่างก็เช่นเดียวกัน คือ มุ่งที่จะก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนิน

¹⁴⁹ ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522. มาตรา 45 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528. มาตรา 24.

¹⁵⁰ จำรัส เขมะจารุ, ศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2524), หน้า 129.

¹⁵¹ สมบูรณ์ บุญภินันท์, "กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลภาษีอากร" พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด, 2530), หน้า 41.

กระบวนการพิจารณาและ เป็นการประหยัดแก่คู่ความ เป็นประการสำคัญ เพราะหากทำได้จะสามารถ ช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินคดีแห่งในชั้นศาลอุทธรณ์ที่ต้องเสียไปได้อีกชั้นหนึ่ง เนื่องจาก คดีแห่งบางคดีที่พิจารณาในศาลอุทธรณ์นั้น อาจจะต้องใช้เวลาถึงสิบสอง เดือนขึ้นไป¹⁵² นับว่าเป็นผลเสียหายแก่คู่ความในทาง เศรษฐกิจอย่างสูงสำหรับคู่ความที่ใช้สิทธิอุทธรณ์โดยสุจริต

ถึงแม้การอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดจะมีหลักการคล้ายคลึง กับการอุทธรณ์ในคดีแรงงานและคดีภาษีอากรอยู่ ประการหนึ่งในข้อที่ว่า เป็นการอุทธรณ์โดยตรง ไปยังศาลฎีกาได้เลย อย่างไรก็ตามในแง่เงื่อนไขรายละเอียดต่าง ๆ อาจมีข้อแตกต่าง ที่น่าพิจารณาอยู่หลายประการด้วยกัน ดังนี้คือ

ประการแรก การอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดนั้น ต้อง ขออนุญาตโดยตรงไปยังศาลฎีกา ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลชั้นต้นว่าจะสั่งอนุญาตให้อุทธรณ์ โดยตรงไปยังศาลฎีกาได้หรือไม่ อีกทั้ง เป็นเพียงวิธีการ เพื่อ เลือกสำหรับคู่ความที่จะหยิบ ยกขึ้นมาใช้หรือไม่ก็ได้ แต่การอุทธรณ์คดีแรงงานและคดีภาษีนั้น กฎหมายบัญญัติเลยว่าให้ อุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา จึง เป็นเรื่อง ที่กฎหมายบังคับว่าต้องทำตามวิธีการนี้ มิใช่เป็น วิธีการ เพื่อ เลือก

ประการที่สอง การอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกานั้น ในคดีภาษีอากรสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง แต่สำหรับการอุทธรณ์ แบบก้าวกระโดดตามแนวทางที่กระทรวงยุติธรรมได้ เสนอ เพิ่ม เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแห่ง มาตรา 223 วรรคสองและสามขึ้นมาั้น คู่ความสามารถอุทธรณ์โดยตรงไปยัง ศาลฎีกาได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ทั้งนี้เมื่อก้าวไปถึง เจตนารมณ์ของกฎหมายก็จะทราบถึง เหตุผลซึ่งอยู่ เบื้องหลังได้ว่า ที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 24 บัญญัติไว้อย่างกว้างขวางว่าให้อุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงได้ด้วยนั้น เพราะเหตุว่าคดีภาษีอากร เป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษ ต้องการความรวดเร็วในการพิจารณาและ พิพากษา และยิ่งไปกว่านั้นคดีภาษีอากร เป็น เรื่องระหว่างรัฐกับ เอกชน การใช้กฎหมาย

¹⁵² ทร.เพชร วิชิตชลชัย และคณะ. "ปัญหาความล่าช้าของคดีในชั้นศาล"

วิธีพิจารณาความกับกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่เคร่งครัด เช่นเดียวกับคดีธรรมดา จะทำให้การพิจารณาว่าข้อเท็จจริงไม่อ่านว่ประโยชน์แก่วงธุรกิจการค้าได้เพียงพอ อาจสรุปได้ว่าเป็น เพราะคดีภาษีอากรต้องการความรวดเร็ว เป็นพิเศษยิ่งกว่าคดีแห่งสามัญ นั้นเอง จึงบัญญัติกฎหมายให้มีการอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่อาจเกิดจากการดำเนินคดีล่าช้าให้มากที่สุด ดังนั้นจึงเห็นว่าการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดตามแนวทางที่กระทรวงยุติธรรมได้เสนอนี้ ใกล้เคียงกับการอุทธรณ์คดีแรงงานคือ สามารถอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาได้ เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ามีจุดที่แตกต่างจากการอุทธรณ์คดีแรงงาน เป็นกรณีพิเศษ คือ ในการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดด ตรงไปยังศาลฎีกาตามแนวทางของกระทรวงยุติธรรมนั้น หากศาลฎีกาเห็นว่าปัญหาข้อกฎหมาย ที่คู่ความยกขึ้นอ้าง เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ก็ให้เป็นดุลพินิจของศาลฎีกาที่รับไว้วินิจฉัยให้หรือไม่ อย่างไรก็ได้ หรือจะส่งกลับมาให้ศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัยก็ได้

ประการที่สาม คือ ความแตกต่างกันในแง่กำหนดเวลาที่ จะยื่นอุทธรณ์คดีแรงงานนั้น กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 5 ว่าจะต้องยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้อ่าน คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น แต่การอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดตามแนวทางที่กระทรวงยุติธรรม เสนอนั้น คงต้อง เป็นไปตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 กล่าวคือ ต้องยื่นอุทธรณ์ภายในกำหนดหนึ่ง เดือนนับแต่วันที่ได้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

เมื่อได้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของการอุทธรณ์ แบบก้าวกระโดดหรือยกกระโดดทั้งในแง่หลักการและเงื่อนไขต่าง ๆ ในเชิงเปรียบเทียบกับการอุทธรณ์ในคดีแรงงานและคดีภาษีอากรมาพอสมควรแล้ว หากจะลองย้อนกลับมาพิจารณา เปรียบเทียบกับแนวทางของต่างประเทศดูบ้างนั้น วิธีการอุทธรณ์ข้ามชั้นศาล เช่นนี้มีใช้อยู่ใน หลายประเทศด้วยกัน เช่น วิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดของอังกฤษ (Leap Frogging) ซึ่งเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลไฮคอร์ท (The High Court) ตรงไปยังศาลสูงสุด

¹⁵³ สุนัย มโนนัยอุดม, "ระบบศาลอังกฤษ: ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแห่ง",

(The House of Lord)¹⁵⁴ การอุทธรณ์มาจาก Summary Court ไปยังศาลสูงโดยข้าม District Court ซึ่งเรียกว่า Jumping Appeal หรือ Koso Appeal ของญี่ปุ่น^{155, 156} การยื่นอุทธรณ์พิเศษโดยตรงไปถึงศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ก่อนในประเทศเกาหลี¹⁵⁷ และการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้น (Landgericht) ข้ามศาลอุทธรณ์ (Oberlandesgericht) ไปสู่ศาลสูงสุด (Bundesgerichtshof) ของเยอรมัน¹⁵⁸

วิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดตามแนวทางที่กระทรวงยุติธรรมได้เสนอมาก็ พิจารณาแล้วจะเห็นว่าวิธีการนี้ใกล้เคียงกับวิธีการอุทธรณ์แบบกระโดด (Leap-Frogging) ของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลไฮเคอร์ตรงไปยังศาลสูง (The House of Lord) อันเริ่มมีขึ้นโดย The Appellate Jurisdiction Act 1876 ประมาณ 110 ปีล่วงมาแล้ว โดยอนุญาตให้อุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญต่อสาธารณชน¹⁵⁹

¹⁵⁴ สุชัย มโนนัยอุดม, "ระบบศาลอังกฤษ: ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง,"

บทบัญญัติ 42 (มีนาคม, 2529) 1 : 47.

¹⁵⁵ ชัยชาญ วิบูลศิลป์, "ศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี

และสิงคโปร์" บทบัญญัติ 36 (2522) 3 : 399.

¹⁵⁶ The Japanese Code of Civil Procedure Article 360.

¹⁵⁷ ชัยชาญ วิบูลศิลป์, "ศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี

และสิงคโปร์, หน้า 425.

¹⁵⁸ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, "ข้อกีดค้านิ่งเกี่ยวกับสิทธิอุทธรณ์ และฎีกาในคดีแพ่ง,"

บทบัญญัติ, 21 (เมษายน 2506) 2 : 565.

¹⁵⁹ D.B. Casson, I.H. Dennis, Odger's Principle Of Pleading and Practise in Civil Action in the High Court of Justice 22.,

(London : Sweet & Haxwell., 1981), P. 335.

ตามปกตินั้นคดีแห่งที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลไซคอร์ท์ ศาลเคาน์ตี คอร์ทส์ (County Courts) และศาลพิเศษอื่น เช่น ศาลเทศบาลในมหานคร ลอนดอน (Mayor's and City of London Court) จะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ แผนกคดีแห่ง เมื่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีแห่งตัดสินอย่างไรแล้วจึงจะสามารถอุทธรณ์ต่อไปยัง ศาลสูง (The House of Lord) ได้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งโดยหลักแล้วคู่ความไม่มีสิทธิอุทธรณ์ ไปยังศาลสูง (The House of Lord) เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ หรือจากศาลสูงนี้เอง¹⁶¹

ในปัจจุบันตามบทบัญญัติของ The Administration of Justice Act 1969 อนุญาตให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขออนุญาตอุทธรณ์โดยตรง ไปยังศาลสูง (The House of Lord) ได้ ถ้ามีเหตุเหมาะสมพอที่จะให้มีการอุทธรณ์¹⁶¹ โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. คู่ความทุกฝ่ายในคดียินยอม¹⁶²
2. ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลไซคอร์ท์รับรอง ให้อุทธรณ์โดยวิธีนี้ได้¹⁶³
3. ต้องเป็นการอุทธรณ์ในปัญหา ข้อกฎหมายที่สำคัญ อันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของสาธารณชน¹⁶⁴

¹⁶⁰ สุนีย์ มโนมัยอุดม, ระบบศาลอังกฤษ: ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแห่ง, บทบัญญัติ 42, ตอน (มีนาคม 2529) 1 : 47.

¹⁶¹ P. St. J. Langan, Civil Procedure, 3 rd. ed., (London: Sweet & Maxwell, 1983), P. 402.

¹⁶² มาตรา 12 (1).

¹⁶³ มาตรา 12.

¹⁶⁴ มาตรา 12 (3).

4. ข้อกฎหมายนั้น เป็นปัญหากฎหมายโดยตรงเกี่ยวกับการตีความกฎหมาย ซึ่งได้รับการโต้แย้งอย่างเต็มที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและได้รับการพิจารณาอย่างเต็มที่ในคำพิพากษาของผู้พิพากษาในคดีแล้ว หรือ เป็นข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์ หรือศาลสูง (The House of Lord) เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว ซึ่งผู้อุทธรณ์มีความประสงค์จะให้ศาลสูง (The House of Lord) วินิจฉัยกลับแนวเดิม¹⁶⁵

นอกจากจะต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ คู่ความที่ประสงค์จะร้องขออนุญาตอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลสูง (The House of Lord) ได้ จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้คือ คู่ความจะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลไฮคอร์ททันทีภายหลังจากอ่านคำพิพากษา ศาลไฮคอร์ทจะต้องพิจารณาสั่งภายในสิบสี่วันนับแต่วันอ่านคำพิพากษา¹⁶⁶ หากศาลไฮคอร์ทอนุญาตต้องส่งคำร้องไปให้ศาลเฮาส์ ออฟ ลอร์ด พิจารณาอีกครั้ง ซึ่งศาลเฮาส์ ออฟ ลอร์ด ต้องหาคำสั่งภายในหนึ่ง เดือนนับแต่วันที่ศาลไฮคอร์ทมีคำสั่งอนุญาต¹⁶⁷ การพิจารณาของศาลเฮาส์ ออฟ ลอร์ด นี้จะกระทำโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา Lord of Appeal ไม่น้อยกว่าสามคน และคำสั่งดังกล่าวจะออกในนามของ ศาลเฮาส์ ออฟ ลอร์ด¹⁶⁸

ที่กล่าวมาวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดตามแนวทางที่กระทรวงยุติธรรมได้ เสนอ เพิ่ม เต็ม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสองและสามนั้น มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับวิธีการอุทธรณ์แบบ Leap-Frogging ของอังกฤษ ก็เพราะว่า การอุทธรณ์ข้ามชั้นศาลนี้ต้องขออนุญาตเหมือนกัน กล่าวคือ ไม่ใช่สิทธิของคู่ความที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้กระทำได้โดยลำพัง หากแต่ต้องเป็นการที่คู่ความ

¹⁶⁵ มาตรา 12 (3).

¹⁶⁶ มาตรา 12 (4).

¹⁶⁷ มาตรา 13 (1).

¹⁶⁸ ดู The Supreme Court Practise 1985. Vol 2, Section

ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขออนุญาตต่อศาลก่อน และในประการที่สอง การอุทธรณ์เมื่ออนุญาตให้อุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และอุทธรณ์นั้นไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา อย่างไรก็ตามวิธีการอุทธรณ์ตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสองและสามนั้น ก็มีจุดที่แตกต่างไปจากวิธีการอุทธรณ์แบบ Leap-Frogging ของอังกฤษอยู่บ้าง คือไม่ใช้วิธีการให้คู่ความทุกฝ่ายตกลงยินยอมกัน และไม่ใช้วิธีการให้ศาลชั้นต้นมีดุลพินิจอนุญาต แต่ใช้วิธีให้ผู้อุทธรณ์ยื่นคำร้องขออนุญาตโดยตรงต่อศาลฎีกามาพร้อมกับคำฟ้องอุทธรณ์ เมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับสำเนาคำร้องและสำเนาคำฟ้องอุทธรณ์และคัดค้านหรือไม่คัดค้านอย่างไร ย่อมแสดงว่ายินยอมหรือไม่ยินยอมอยู่ในตัว ไม่ต้องมีการเจรจาทำข้อตกลงต่างหากระหว่างคู่ความเสียก่อน เพราะจะเป็นการเสียเวลาโดยไม่จำเป็นโดยการคัดค้านจะต้องกระทำภายในกำหนดเวลายื่นคำแก้อุทธรณ์ หากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้านภายในกำหนดดังกล่าว หลังจากที่ศาลชั้นต้นพิจารณาเห็นว่าคำฟ้องอุทธรณ์ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาแล้ว ให้อนุญาตคำร้องขอยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาทันทีหากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านก็ถือว่าคำฟ้องอุทธรณ์นั้นยื่นต่อศาลอุทธรณ์ตามปกติโดยศาลชั้นต้นไม่มีดุลพินิจเป็นอย่างอื่นใด ทั้งนี้ เป็นการลดปัญหาการโต้แย้งว่า ศาลชั้นต้นมีคำสั่งผิดพลาดในเรื่องปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย ดุลพินิจดังกล่าว เป็นของศาลฎีกาเท่านั้น แม้เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลฎีกาก็มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่าควรรับไว้พิจารณาหรือจะส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ชี้ขาด เป็นการให้อำนาจศาลฎีกาควบคุมนโยบาย เรื่องนี้เอง และทำให้คดีไปเสียไป เพราะความเข้าใจผิดของคู่ความ เรื่องปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

การเสนอหนทาง เพื่อมุ่งหวังในการแก้ปัญหาความคั่งค้างในศาลสูงโดยการบัญญัติวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 วรรคสองและสามในครั้งนี้ จึงนับว่าเป็นการเสนอแนวทางที่ดีสำหรับการแก้ปัญหา เนื่องจากวิธีการอุทธรณ์ข้ามชั้นศาลนี้ ได้เคยมีการศึกษาและอภิปรายถึงผลดีและผลเสียต่าง ๆ ระหว่างพิพากษาศาลสูงของอังกฤษ (The Lerts of Appeal in Ordinary) แห่ง The House of Lords¹⁾ จัตุลกะกรมการพิจารณาปรับปรุง

กฎหมายวิธีพิจารณา (The Committee on Supreme Court Practise and Procedure)¹⁶⁹

จนเป็นที่ยอมรับกันว่า วิธีดังกล่าวนี้ช่วยทუნ เวลาประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เพราะ
 อย่างน้อยก็ เป็นการช่วยลดค่าธรรมเนียม เบื้องต้นที่ผู้ความต้องเสียไปในชั้นศาลสูงนี้ อัน เป็นการ
 หนักแก่ผู้ความ เป็นอันมาก สำหรับประเทศไทยเราเองนั้นก็เช่นกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วใน
 ตอนต้นว่า การพิจารณาคดีแห่งในชั้นศาลอุทธรณ์บางครั้งอาจใช้เวลาจนถึงสิบสอง เดือน ฉะนั้น
 หากอุทธรณ์ข้ามชั้นศาลอุทธรณ์ไปเสียได้ ก็จะช่วยย่นระยะเวลาที่ต้องเนิ่นช้าออกไปให้รวดเร็ว
 ขึ้นได้ เป็นอันมาก แต่หากจะมองในด้านตรงกันข้ามก็อาจจะพบว่ามิชอบโต้แย้งที่น่าพิจารณา เหมือน
 กันว่า วิธีการดังกล่าวไม่ว่าจะสามารถมีผลลดคดีในศาลสูงได้ เพราะแม้จะอุทธรณ์เข้าไป
 ชั้นศาลอุทธรณ์ไปได้ศาลหนึ่งก็ตาม แต่การอุทธรณ์ด้วยวิธีการเช่นนี้จะไปเพิ่มภาระให้แก่ศาลฎีกา
 อีกทั้งในแง่ของความละเอียดถี่ถ้วนของการพิจารณาคดีนั้น ก็ควรจะให้คดีผ่านการพิจารณา
 ของศาลอุทธรณ์ เพราะการที่ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาถ้อยแถลงให้อีกชั้นหนึ่งก่อนที่สำนวนจะ
 ขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลฎีกานั้นน่าจะมีประโยชน์แก่ศาลฎีกา ทำให้ศาลฎีกามีจรรยาบรรณ
 ง่ายขึ้น¹⁷⁰ และแม้ในปัจจุบันจะมีคดีความมากแต่ก็ไม่อาจคาดได้ว่าคดีใดจะสิ้นสุดที่ศาลใด
 ดังนั้นการให้คดีได้รับการพิจารณาตามขั้นตอน แม้จะเข้าไปบ้างก็มิว่าได้ผลในแง่ความละเอียด
 รอบครอบ อันจะทำให้ผู้ความได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้นด้วย ทั้งขณะนี้ต้องยอมรับว่าผู้พิพากษา
 ศาลชั้นต้นประสพการณ์ไม่มากพอ การกลั่นกรองคดีจึงควรให้ศาลอุทธรณ์มีส่วนร่วมด้วย
 อย่างไรก็ดีแม้เหตุผลในทางตรงกันข้ามนี้จะมีแง่มุมที่น่าคิดอยู่ก็ตาม แต่ก็มีข้อที่น่าสังเกตว่า
 การพิจารณาในปัญหาข้อกฎหมายนั้น ผู้ความย่อมต่อสู้กันจนถึงชั้นศาลฎีกา และไปสิ้นสุดที่ศาลฎีกา
 อยู่แล้ว คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์เป็น เพียงส่วนประกอบการเข้าไปให้ศาลฎีกาวินิจฉัยเสียทีเดียว
 ไม่ทำให้สิทธิของผู้ความหรือความรอบคอบของศาลต้องถูกกระทบกระเทือน แต่จะทำให้ผู้ความ

¹⁶⁹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, "ข้อคิดคำนึงเกี่ยวกับสิทธิอุทธรณ์ และฎีกาในคดีแพ่ง,"
บทบัญญัติ, 21 (เมษายน, 2506) 2 : 558.

¹⁷⁰ ในประเด็นดังกล่าวนี้ได้เคยมีการเสนอเหตุผลในทำนองนี้มาแล้วเช่นกัน
 โดยท่านผู้พิพากษาศาลสูงของอังกฤษ เมื่อครั้งมีการอภิปรายระหว่างผู้พิพากษาศาลสูงสุด
 ของอังกฤษกับคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (รายละเอียด
 ดู เรื่องเดียวกัน, หน้า 561)

ทราบผลที่สุดแห่งคดีและสามารถบังคับคดีได้รวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนั้นสามารถลดภาระงานคดีของศาลอุทธรณ์ได้บางส่วน ศาลอุทธรณ์จะได้มีเวลาพิจารณาคดีในความรับผิดชอบมากขึ้น

เหตุผลที่กล่าวมาทั้งในแง่สนับสนุน และ เชิงคัดค้านวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดตามแนวทางที่ได้เสนอมานี้ ล้วนแล้วแต่เป็น เหตุผลที่น่ารับฟังและมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เท่าใดนัก ล้วนแต่คำนึงถึงความเป็นธรรมที่คู่ความจะได้รับแทบทั้งสิ้นสุดแต่จะมองในแง่ไหน แต่การที่จะหาทางออกในการแก้ปัญหาโดยกฎหมายนั้นก็ต้องคำนึงถึงระบบ หลักการและแนวความคิดพื้นฐานของกฎหมาย เรื่องนั้น ๆ เป็นสำคัญด้วย หากวิธีการใดก็ตามที่ได้ เสนอแนะมานั้นไม่ขัดต่อระบบหลักการและแนวความคิดพื้นฐานของกฎหมายนั้นแล้ว ก็น่าจะเป็นวิธีการที่น่ามาใช้ได้ ดังนั้นในการ เสนอวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดข้ามชั้นศาลอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา เพื่อลดปัญหาคดีความล่าช้าในชั้นศาลสูง เช่นนี้ เป็นเพียงวิธีการ เพื่อ เลือกสำหรับคู่ความที่เลือกใช้วิธีการนี้หรือไม่ แม้จะเป็นวิธีการที่ทำให้เมื่อคู่ความ เลือกใช้แล้วสิทธิในการอุทธรณ์จะ เหลือเพียงครั้งเดียว เพราะข้ามชั้นศาลอุทธรณ์ตรงยังศาลฎีกาทันที แต่ผู้เขียนก็ เห็นว่าวิธีการนี้ไม่ขัดต่อระบบสิทธิซึ่งถือ เป็นระบบที่วางหลักการอุทธรณ์ ฎีกา ในประเทศไทยอยู่ในขณะนี้ เพราะการ เลือก เป็นสิทธิของคู่ความที่ยอมจะสละสิทธิอุทธรณ์จากสองครั้ง เหลือเพียงครั้งเดียว เพื่อให้คดีของตนได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะลดระยะเวลาการพิจารณาในศาลอุทธรณ์ไปได้ และไม่ขัดต่อหลักการและแนวความคิดพื้นฐานของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักตกลง

ในการดำเนินคดีแพ่งนั้น โดยหลักการแล้ว เป็น เรื่องข้อพิพาทระหว่างเอกชน สาระสำคัญของคดีแพ่งจึงอยู่ที่ว่าคู่ความ เป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริงที่จะนำมาดำเนินคดีแพ่ง จึง เป็น เรื่องของหลักความตกลง¹⁷¹ อันคำนึงถึงความตกลงยินยอมระหว่างคู่กรณีเป็นสำคัญ ดังนั้นวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดที่กระทรวงยุติธรรมได้เสนอมานี้ จึงไม่เป็นการหาทางออกในการแก้ปัญหาที่ขัดต่อหลักการและแนวความคิดในการดำเนินคดีแพ่ง

¹⁷¹ คณิต ณ นคร กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528) หน้า 5.

แต่อย่างไรก็ตาม ตรงกันข้ามการที่อนุญาตให้คู่ความ เห็นฟ้องต้องกันในการมอบคดีต่อศาลฎีกาให้
 วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายนี้กลับ เป็นการสอดคล้องกับหลักการทางแห่ง เสียด้วยซ้ำ อนึ่ง
 แม้ระบบศาลของเราจะแบ่งออกเป็นสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา
 โดยให้สิทธิคู่ความในการอุทธรณ์ในการอุทธรณ์และฎีกาคดีแห่งได้ถึงสองระดับศาล ซึ่งเรา
 เห็นว่า เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของบ้าน เมือง เรามากที่สุดก็ตาม¹⁷² การบัญญัติเพิ่มเติม
 วิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดด เข้าไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223
 วรรคสองและสามนี้ ก็มีได้เป็นการขัดต่อระบบการอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งเราถือว่าให้เป็นสิทธิแก่คู่
 ความเป็นหลักแต่ประการใด เพราะอย่างไรก็ตามสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาของคู่ความยังมีอยู่
 เสมอภายใต้หลัก เกณฑ์ของกฎหมาย แต่การเสนอเพิ่มวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดด เข้ามานี้
 เป็นเพียงการนำวิธีการเพื่อ เลือก ไว้ให้คู่ความที่ประสงค์จะต้องการความสะดวกรวด เร็วทันใจ
 ในผลแห่งคดีนำมาใช้ หากคู่ความไม่ประสงค์ เลือกใช้สิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์ฎีกาไปตาม
 ลำดับชั้นก็คงยังมีอยู่อย่างเดิม วิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดนี้จึงมิใช่เป็นการบัญญัติเพิ่มเติม
 ขึ้น เพื่อนำมาจำกัดสิทธิของคู่ความแต่ประการใดและข้อสำคัญอย่างยิ่งก็คือ หากวิธีการนี้ได้ถูก
 นำมาใช้ผลที่ได้รับอย่าง เห็นได้ชัดและแน่นอนที่สุดคือ ลดเวลาในการดำเนินคดีในศาลอุทธรณ์ไป
 ได้ชั้นหนึ่ง ย่อม เป็นที่แน่นอนว่าเมื่อลด เวลา เน้นซ้ำที่ต้อง เสียไป ความรวดเร็วก็ย่อมจะมีแทนที่
 ดังนั้นถ้ามุ่งที่จะแก้ปัญหาความกั่งค้าง (โดยเฉพาะในศาลอุทธรณ์ซึ่งกำลัง เป็นปัญหามากที่สุด)
 ในคดีความในศาลอุทธรณ์ลดน้อยลงไปได้บ้าง โดยมองผลของกฎหมายในด้านปฏิบัติอัน เป็น
 ประโยชน์ในการทำให้คดีแห่งเสร็จ เด็ดขาดไปโดยรวดเร็วทันใจแล้ว วิธีการอุทธรณ์แบบก้าว
 กระโดดนี้ก็จัดว่า เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ เลวทางหนึ่ง อีกทั้ง เป็นผลดีแก่คู่ความที่ประสงค์โดย
 สุจริต จะให้ศาลสูงชี้ขาดคดีของตนใน ประเด็นข้อกฎหมาย เพราะทุกฝ่ายจะไม่ได้ประโยชน์
 จากความล่าช้าของคดีเลย

¹⁷² ธานินทร์ กรัยวิเชียร. "ข้อคิดคำนึงเกี่ยวกับสิทธิอุทธรณ์ และฎีกา ในคดี
 แพ่ง." หน้า 567.

ส่วนปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าใครจะ เสียสิทธิ์อันใดบ้าง หรือไม่นั้น จากการใช้วิธีอุทธรณ์แบบก้าวกระโดดหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะ เห็นว่าไม่น่า จะมีใคร เสียสิทธิ์อันใด เลย เพราะข้อพิจารณาด้านประโยชน์ได้เสียของคู่ความในคดีควรจะ เป็นข้อพิจารณาที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ส่วนข้อพิจารณาด้านผลประโยชน์ได้เสียของผู้ประกอบ วิชาชีพกฎหมายนั้นไม่น่าจะมี และถึงหากจะมีก็น่าจะ เป็นเพียงข้อพิจารณาส่วนอุปรณ์ข้อสุดท้าย เท่านั้น ¹⁷³

ในความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนนั้น เห็นด้วยกับการที่จะมี วิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดด ขึ้นมาไว้เป็นวิธี เมื่อเลือกสำหรับคู่ความในคดีแห่งอีกทางหนึ่ง เพื่อช่วยลดปัญหาความคั่งค้างในศาลสูง (โดยเฉพาะในศาลอุทธรณ์) ซึ่งเรากำลังประสบอยู่ ในเวลานี้ให้เบาบางลงไปบ้าง ทั้งนี้เพราะ เหตุว่า จริงอยู่ แม้ปัญหาหนึ่งจะมีทางแก้ได้หลายทาง แต่การแก้ปัญหาที่ควรจะทำทุกวิถีทาง เพื่อให้บรรลุผลและ เป้าหมายอย่างจริงจังให้ได้ มิให้ มองข้ามทางหนึ่งทางใดไปเสีย ในเวลานี้สิ่งที่เราต้องการคือ ความรวดเร็วเพื่อแก้ไขความ ล่าช้า トラบใดก็ตามวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายของเรานั้นไม่ขัดต่อหลักการและความชอบธรรม แล้วไซ้ วิธีการนั้นก็ย่อมใช้ได้ เพื่อผลอันคุ้มค่าที่เราจะได้รับแล้ว ก็ไม่ควรจะมองข้ามวิถีทาง ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่ควรจะเป็น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าวิธีการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดด หรือยกกระ โดดนี้ เป็นวิธีการแก้ปัญหาความคั่งค้างในศาลสูงทางหนึ่ง ที่กระทรวงยุติธรรมได้ พยายามศึกษาและนำมาเสนอ เอาไว้ เป็นวิธีการ เพื่อเรียก เพื่ออ่านนวยความสะดวกและรวดเร็ว ให้แก่คู่ความในคดีแห่ง ซึ่งมีทั้งจุด เด่นและข้อดีอันสอดคล้องกับหลักความตกลงทางแห่ง ปัญหาจึง อยู่ที่ว่าขณะนี้เราพร้อมที่จะรับวิธีการนี้หรือไม่ ทั้งนี้จะด้วยประการใด ๆ ก็ตาม สิ่งที่เราควร ตระหนักอยู่เสมอก่อนที่จะมีความคิด เห็น เป็นประการใดก็คือ สุภาชิตกฎหมายที่ว่า การให้ความ ยุติธรรมที่ล่าช้า เท่ากับปฏิเสธความยุติธรรม

¹⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 568.

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ยกขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ซึ่งปัญหาข้อใดอัน เกี่ยวด้วยความสงบ เรียบร้อยของประชาชนหรือถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพราะพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้หรือ เพราะ เกี่ยวด้วยมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกาคู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมอ้างอิงในปัญหา เช่นว่านั้นได้ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยยกเลิกความเดิมและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 249 ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่นฎีกานั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้อง เป็นข้อที่โต้แย้งว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งจะต้อง เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วยการวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดีข้อใด มิใช่ข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ให้กระทำโดยมติที่ประชุมของรองประธานศาลฎีกาทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงอำนาจของประธานศาลฎีกาตามมาตรา 140 วรรคสอง

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอัน เกี่ยวด้วยความสงบ เรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพราะพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือ เพราะ เหตุ เป็น เรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะอ้างอิงในปัญหา เช่นว่านั้นได้

ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือ เพียงแต่แก้ไข เล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อใดที่ไม่ เกี่ยวด้วยความสงบ เรียบร้อยของประชาชน เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้ง หรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ได้รับรองไว้หรือรับรองใน เวลาตรวจฎีกาว่ามี เหตุสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความ เห็นแย้งหรือคำรับรอง เช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกา เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์"

2) การแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาข้อ

กฎหมายดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249

เหตุผล

เนื่องจากวัตถุประสงค์หนึ่งของการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ ก็เพื่อที่จะให้ศาลฎีกา เป็นศาลที่ควบคุมนโยบายทางกฎหมาย มิใช่ศาลตรวจสอบข้อผิดพลาดของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แต่อย่าง เดียว จึงบัญญัติในอำนาจศาลฎีกาในการวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใดไม่ใช่ว่าข้อที่ควรจะได้รับ การวินิจฉัยจากศาลฎีกา เป็นการเปิดกว้างในดุลพินิจแก่ศาลฎีกาในอันที่จะไม่รับตัดสินคดีที่มีการฎีกา เพียงวัตถุประสงค์ในการประวิงคดี แต่ เพื่อ เป็นหลักประกันแห่งความชอบธรรม จึงให้บุคลากรซึ่ง เป็นผู้วินิจฉัยจะต้องประกอบด้วยรองประธานศาลฎีกาทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ ผลของการปรับปรุงแก้ไขอันนี้จะทำให้ศาลฎีกา ซึ่งขาดตัดสินคดีไปโดยรวดเร็ว คดีใดที่ฎีกาขึ้นมาโดยประสงค์จะประวิงความโดยยกข้ออ้างอิงคดีขึ้นมาโดยไม่มีเหตุอันควร ศาลฎีกาก็จะใช้ดุลพินิจไม่รับวินิจฉัยให้ได้ นอกจากนั้น ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นหรือ เพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยแล้ว ก็จะถูกฎีกาขึ้นมาได้ นอกจากนี้จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือ ได้รับอนุญาตภายใต้เงื่อนไขบางประการ¹⁷⁴

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับปัจจุบัน

มาตรา 249 ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่โต้แย้งขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้อง เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

¹⁷⁴ จิรนิติ หะวานนท์, "เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนะนำกฎหมายร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ศาลกำหนด คดีมิโนสาเร่ คดีไม่มีข้อยุ่งยากและการอุทธรณ์ ฎีกา," หน้า ๑๒.

ข้อพิจารณา

หลักการที่แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย คือการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในมาตรา 249 วรรคหนึ่ง ตอนท้ายที่กำหนดให้การวินิจฉัยข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดี แต่มิใช่เป็นข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกานั้น ให้กระทำโดยมติที่ประชุมของรองประธานศาลฎีกา

หลักการใหม่ที่นำมาบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 249 วรรคแรก ที่กำหนดให้ข้อกฎหมายใด เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่นั้น ให้กระทำโดยมติที่ประชุมของรองประธานศาลฎีกานี้ เป็นวิธีที่ผู้ร่างกฎหมายได้นำมาใช้เพื่อแยกคดีที่มีประเด็นไม่ เป็นสาระออกจากคดีที่มีประเด็นข้อสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพื่อให้การพิจารณาคดีในศาลฎีกา รวดเร็วขึ้น¹⁷⁵

ตามหลักกฎหมายปัจจุบัน ทุกคดีที่ฎีกาขึ้นมาอย่างถูกต้องภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายแล้วจะต้องได้รับการพิจารณาโดยวิธีเดียวกันทุกคดี ไม่ว่าจะ เป็นคดีที่มีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ หรือคดีที่ฎีกาขึ้นมา เพียงเพื่อขอให้แก้ไขคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เพียงเล็กน้อย หรือ แม้แต่คดีที่ฎีกาในประเด็นที่ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้แจ้งชัด และวินิจฉัยเป็นแนวเดียวกันมาตลอดแล้วก็ตาม ทำให้ศาลฎีกาต้องใช้เวลาในการพิจารณา

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในจุดนี้ ผู้ร่างกฎหมายจึงได้เสนอปรับปรุงกฎหมายให้มีวิธีการคัดเลือกคดีด้วยวิธีการแยกคดีที่มีประเด็นสำคัญ ๆ ออกจากคดีที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อย และใช้กระบวนการพิจารณาแยกต่างหากจากกัน เป็นคนละวิธี

วิธีคัดเลือกตามแนวทางของร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ได้แก่¹⁷⁶

(1) คู่ความที่ต้องการฎีกาต้องทำคำร้องขออนุญาตฎีกาแนบไปกับคำฟ้องฎีกาของตน ในขณะที่ยื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้น เพื่อที่ศาลชั้นต้นจะได้ส่งไปยังศาลฎีกา

¹⁷⁵

กระทรวงยุติธรรม, รายงานประชุมคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา, ครั้งที่ 5/2530, 1 เมษายน, 2530 หน้า 5.

¹⁷⁶

สัมภาษณ์กนก อินทรมพรรย์, ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา, 20 พฤศจิกายน 2530.

(2) รองประธานศาลฎีกาทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ ทำหน้าที่ตรวจดูและอ่านพิจารณา ส่วนวนและคำร้องขออนุญาตฎีกาทั้งหมด

ถ้าตรวจดูอ่านส่วนวนแล้วเห็นว่า เป็นเรื่องง่าย ๆ ที่เคยมีการตัดสินในท่านองเดียวกัน กับประเด็นที่คู่ความฎีกามาแล้ว และ เห็นได้ชัดว่าจะต้องตัดสินยืนตามศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ปัญหาที่ฎีกาขึ้นมานั้นไม่เป็นสาระหรือไม่เป็นข้อสำคัญอันควรได้รับการวินิจฉัย หลังจากอ่านคำพิพากษาและตรวจส่วนวนแล้วก็จะทำคำสั่งไม่รับฎีกา ซึ่งมีผลเท่ากับ เป็นคำพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์นั้นเอง¹⁷⁷

แต่ถ้าเห็นว่า เป็นปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยกลับแนว เดิมหรือ เป็นประเด็นที่มีปัญหาที่ตัดสินได้ยาก ก็จะทำให้ย้ายคดีไปพิจารณา เต็มรูปแบบตามวิธีการที่ใช้กันอยู่ เป็นปกติ กล่าวคือ จ่ายส่วนวนให้ผู้พิพากษาศาลฎีการับผิดชอบพิจารณาไปในแต่ละองค์คณะ

ข้อสั่ง เกิดจากร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 249

การแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ในครั้งนี้ มีข้อสั่ง เกิดที่น่าพิจารณาอยู่หลายประการ ซึ่งมีความสำคัญต่อการศาลอื่น เป็นหลักใหญ่ของการอ่านวดยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทั้งประเทศ ข้อสั่ง เกิดหลายประการนั้น ได้แก่

(1) มีปัญหาว่าการให้รองประธานศาลฎีกาทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้กลั่นกรองว่าปัญหาใด เป็นข้อสำคัญและ เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยนั้น เป็นการให้หลักประกันความยุติธรรม เพียงพอแก่ประชาชนหรือไม่

ปัญหานี้ได้มีการโต้แย้งกันมาแล้วว่า เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ซึ่งก็ได้มีการเสนอหลายวิธี สำหรับการวินิจฉัยว่าคดีใดควรรับไว้พิจารณาหรือไม่ ได้แก่ :-

วิธีที่ 1 กระทำโดยมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เป็นวิธีที่เสนอในชั้นแรก เมื่อครั้งที่มีการนำเสนอในการประชุมของคณะอนุกรรมการ เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธี

¹⁷⁷

สัมภาษณ์ จรรย์ ภักดีธนากุล, ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักส่งเสริมตุลาการ กระทรวงยุติธรรม 20 พฤศจิกายน 2530.

พิจารณาความแห่งและวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4/2530 เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2530 ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม¹⁷⁸ แต่ถูกโต้แย้งในที่ประชุมว่า การให้กระทำโดยมติที่ประชุมของศาลฎีกานั้น เป็นการสร้างภาระแก่ศาลฎีกามากเกินไป¹⁷⁹

วิธีที่ 2 กระทำโดยมติที่ประชุมผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา วิธีนี้ท่านประธานศาลฎีกาในขณะนั้นคือ ท่านอาจารย์จรัส เหมะจารุ ให้ความเห็นว่าเป็นภาระแก่ศาลฎีกา เช่นเดียวกับวิธีที่ 3 คือให้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของผู้พิพากษาและหัวหน้าคณะในศาลฎีกา ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 10 นาย (ซึ่งข้อนี้ท่านประธานศาลฎีกาเห็นว่ายังคงเป็นภาระแก่ศาลฎีกา)

วิธีที่ 3 ให้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่ท่านประธานศาลฎีกาได้วางไว้ ซึ่งวิธีนี้ท่านประธานศาลฎีกาไม่เห็นด้วย เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่ดังกล่าวขึ้นกับตัวบุคคล คือประธานศาลฎีกาแต่ละคน เป็นผู้กำหนด

ซึ่งในที่สุดท่านประธานศาลฎีกาได้เห็นชอบในการใช้วิธีที่เห็นสมควรให้รองประธานศาลฎีกาทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ร่วมกันวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้น¹⁸⁰

¹⁷⁸ เป็นความเห็นของท่านอาจารย์จรัส ภัคดีธนากุล ซึ่งได้แถลงในที่ประชุมว่าการยกวางให้หน้าที่การวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ให้กระทำโดยมติที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกานั้น มีแนวความคิดมาจากการบริหารคดีของศาลสูงในประเทศสหรัฐอเมริกา... ฯลฯ" (รายละเอียดดู กระทรวงยุติธรรม, "รายงานการประชุมกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่งและวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4/2530," 24 มีนาคม 2530.)

¹⁷⁹ เป็นความเห็นของท่านอาจารย์สวัสดิ์ โชติพานิช, ประธานอนุกรรมการคณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่งและวิธีพิจารณาความอาญา. (ดู เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.)

¹⁸⁰ กระทรวงยุติธรรม. "รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่งและวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4/2530," 24 มีนาคม 2530, หน้า 8.

อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีผล เป็นการกำหนดให้อำนาจ เฉพาะคดีแก่
รองประธานศาลฎีกา เป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะเจาะจง ทำให้มีปัญหาน่าคิดว่าประธานศาลฎีกา
ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในศาลฎีกาและปกติมีอำนาจลงชื่อ เป็นองค์คณะในคำสั่งหรือคำพิพากษา
ทุกเรื่องของศาลฎีกาได้ตามกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 10¹⁸¹ จะมีอำนาจ
ลงชื่อ เป็นองค์คณะในคำสั่งของรองประธานศาลฎีกาในกรณีเช่นนี้หรือไม่ เพราะเป็นบทบัญญัติ
เฉพาะพิเศษที่กำหนดให้เป็นอำนาจของรองประธานศาลฎีกาเท่านั้น

หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงอาจจะไม่สอดคล้องกับมาตรา 10 ของกฎหมายพระธรรมนูญ
ศาลยุติธรรม¹⁸²

¹⁸¹ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 10 บัญญัติว่า

"ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้ทำการ
แทนต้องรับผิดชอบในงานของศาลให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบที่จะใช้ระเบียบวิธีการต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมาย
หรือโดยประการอื่นให้เป็นไปโดยถูกต้อง เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาดไป
โดยรวดเร็ว

(2) ให้นำหน้าแก่ผู้พิพากษาในศาลของตนในข้อขัดข้อง เนื่องในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา

(3) ร่วมมือกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องถิ่น ในบรรดากิจการอัน
เกี่ยวกับการจัดวางระเบียบและดำเนินการงานส่วนธุรการของศาล

(4) ทำรายงานการคดีและกิจการของศาลส่งไปตามระเบียบ และให้มี
อำนาจดังต่อไปนี้

(1) นั่งพิจารณาและพิพากษาคดีใด ๆ ของศาลนั้น หรือ เมื่อได้
ตรวจสอบสำนวนคดีใดแล้ว มีอำนาจลงลายมือชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งได้

(2) สั่งคำร้องคำขอต่าง ๆ ที่ยื่นต่อตนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ว่าด้วยวิธีพิจารณาความ"

¹⁸²

วิชัย ดันติกุลานันท์, "ควรกำหนดอำนาจเฉพาะคดีแก่รองประธานศาลฎีกาหรือ
ไม่," สยามรัฐ, ปีที่ 38, ฉบับที่ 12701 (21 ตุลาคม 2530), หน้า 14.

เหตุที่ร่างกฎหมายฉบับใหม่นี้กำหนดให้รองประธานศาลฎีกา เป็นผู้สั่งในกรณีไม่อนุญาตให้ฎีกานั้นก็ เพื่อให้พิจารณาโดยรอบคอบ เนื่องจากการไม่อนุญาตให้ฎีกานั้น เป็นการตัดสิทธิของคู่ความ

จึงมีข้อนำคิดว่าหลักการดังกล่าวจะสามารถให้ความรอบคอบแก่คู่ความดีกว่าหลักการเดิมของศาลฎีกาที่ปฏิบัติอยู่ในทุกวันนี้หรือไม่

หลักการปฏิบัติของศาลฎีกาในขณะนี้นั้น คดีทุก เรื่อง เมื่อขึ้นไปสู่ศาลฎีกาแล้วย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของประธานศาลฎีกาตามกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ในขณะนี้มีหลักปฏิบัติโดยย่อดังนี้ :-

1. ประธานศาลฎีกาจะ เป็นผู้กำหนดให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาท่านหนึ่งท่านใด เป็นเจ้าของสำนวนรับผิดชอบในการพิจารณาตัดสินคดี เรื่องใด เรื่องหนึ่ง โดยกำหนดองค์ผู้พิพากษาศาลฎีกาอีก 2 ท่านให้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกรวมเป็นองค์คณะ 3 ท่าน ซึ่งจะเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาลฎีกา 1 ท่าน

ในกรณีดังกล่าว ประธานศาลฎีกาย่อมสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดตัวผู้พิพากษา และองค์คณะที่เหมาะสมแก่คดีแต่ละ เรื่อง

2. เมื่อผู้พิพากษาศาลฎีกาทั้ง 3 ท่านประชุมปรึกษาและเขียนร่างคำพิพากษาเสร็จแล้ว ต้องผ่านการตรวจสอบจากคณะผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งอาจจะทักท้วงหรือให้ข้อสังเกตบางประการก็ได้

3. หลังจากผ่านการตรวจสอบของคณะผู้ช่วยพิพากษาศาลฎีกาแล้วสำนวนและร่างคำพิพากษาดังกล่าวจะต้องผ่านการตรวจสอบของรองประธานศาลฎีกา ซึ่งอาจ ทักท้วงหรือให้ข้อสังเกตบางประการได้ เช่น เดียวกัน

4. หลังจากนั้นสำนวนและร่างคำพิพากษาพร้อมด้วยบันทึกข้อสังเกตของคณะผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาก็คือ หรือของรองประธานศาลฎีกาก็คือ จะถูกนำไปเสนอต่อประธานศาลฎีกา เพื่อตรวจสอบ เป็นขั้นสุดท้าย และประธานศาลฎีกามีอำนาจที่จะลงชื่อในคำพิพากษานั้นได้ หรือ

จะนำคดีนั้น เข้าสู่การพิจารณาตัดสิน โดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา คือให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาทุกคน ลงมติตัดสินคดีนั้นก็ได้

จึง เห็นได้ว่าคำพิพากษาศาลฎีกาแต่ละ เรื่องนั้น จะได้รับการพิจารณากลับกรองอย่าง ละ เอียงรอบคอบดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์อย่างยอดเยี่ยมถึง 4 ฝ่ายด้วยกัน น่าจะ เป็นหลักประกันว่าคดีที่ขึ้นมาสู่การวินิจฉัยของศาลฎีกานั้น จะได้รับการพิจารณาอย่างดีที่สุด

การแก้กฎหมาย มาตรา 249 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังกล่าว โดยกำหนดให้อ่านาจอ เฉพาะคดีแก่รองประธานศาลฎีกาในการวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดี เรื่องใดไม่ควร อนุญาตให้ฎีกา เช่นนี้ จะดีกว่าระบบการพิจารณาตัดสินในศาลฎีกาอย่าง เช่นที่ปฏิบัติอยู่ในทุกวันนี้ หรือไม่ ¹⁸³

เป็นข้อที่น่าจะต้องพิจารณาโดยรอบคอบ

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ในศาลฎีกานั้นมีตำแหน่งรองประธานศาลฎีกาอยู่ เพียง 3 ท่าน ซึ่งปกติต้องตรวจสอบและร่างคำพิพากษาของผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนมากมาย อยู่แล้ว ดังนั้นทรองประธานศาลฎีกาท่านใดท่านหนึ่งไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่หรือไม่อาจจะมาปฏิบัติ หน้าที่ได้แล้ว ก็อาจจะเกิดปัญหาคือ ไม่สามารถพิจารณาและมีคำสั่งคดีตามมาตรา 249 ดังกล่าว เพราะองค์คณะของผู้พิพากษาศาลฎีกาที่จะทำคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นจะต้องมีอย่างน้อย 3 คน เสมอ ตามกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และต่อไปคดีตามมาตรา 249 จะมีขึ้นมาสู่ ศาลฎีกาจำนวนมาก จึงอาจเป็น เหตุทำให้เกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของรองประธานศาล ฎีกาก็ได้ และคดีกลับจะล่าช้าลง

ปัญหาดังกล่าวนี เป็นสิ่งที่ผู้ร่างกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมคำนึงถึง เช่นกัน และ ได้คิดหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีไว้แล้ว โดยการศึกษาเทียบเคียงจากแนวทางปฏิบัติที่ใช้อยู่ ในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากวิธีการที่กระทรวงยุติธรรมนำมา เสนอปรับปรุงแก้ไข ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 นี้ได้แนวทางมาจากวิธีการขออนุญาตฎีกา ต่อศาลสูงสุด (The U.S. Supreme Court) ของสหรัฐอเมริกา และในการเลือกรับคดี ไว้พิจารณานั้นก็มีคดีขึ้นมาสู่ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกา มากมาย ซึ่งในการพิจารณาว่าคดีใดสมควร

จะรับไว้พิจารณาได้นั้นก็จะต้องมีการตรวจดูทุกคดีที่ขออนุญาตขึ้นมา จึงต้องมีการสร้างกลไกขึ้นรองรับวิธีการคัดเลือกคดีเช่นนี้โดยการให้เสมียนกฎหมาย (Law Clerk) ทำหน้าที่นี้เพื่อกลั่นกรองคดีในชั้นแรกโดยการตรวจสอบจำนวน วิเคราะห์และสรุปข้อเท็จจริงที่คู่ความนำเสนอรับกัน และที่ยังได้เถียงกันอยู่ การกำหนดประเด็นในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และทำการค้นคว้าตัวบทกฎหมายและคำพิพากษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในคดี เพื่อให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนใช้ประกอบในการประชุมปรึกษาและวินิจฉัยกับองค์คณะ¹⁸⁴

ประธานศาลสูงสุดคือนายชัชหลิ. เริ่มนำเอาวิธีการที่ให้เสมียนกฎหมาย (Law Clerks) ของตนคัดเลือกคดีที่เข้ามาสู่ศาลแล้วกำหนดคดีที่เขาคิดว่าไม่ควรค่าแก่การพิจารณาในศาลสูงไว้ในบัญชีพิเศษ (Special Lists) คดีเหล่านี้ถ้าไม่มีผู้พิพากษาอื่นคัดค้าน ก็จะถือว่าศาลสูงปฏิเสธโดยไม่ต้องมีการพิจารณา ต่อมาในระหว่างทศวรรษที่ 1970 วิธีการดังกล่าวถูกแก้ไขไปในการตรงกันข้าม วิธีใหม่จะให้ประธานสูงสุดบรรจุคดีที่คิดว่าควรแก่การพิจารณาเข้าไปในบัญชีพิจารณา (Discuss List) คดีใดมิได้รับการบรรจุไว้ก็จะถือว่าถูกปฏิเสธไม่รับไว้พิจารณาโดยปริยาย เว้นแต่จะมีผู้พิพากษาอื่นคัดค้านว่าคดีดังกล่าวควรจะบรรจุไว้ในบัญชีพิจารณาด้วย¹⁸⁵

จากการศึกษาถึงแนวทางดังกล่าวนี้ จึงอาจปรับปรุงวิธีการดังกล่าวนำมาใช้เพื่อรองรับปัญหาเกี่ยวกับข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของรองประธานศาลฎีกาในการวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีเรื่องใดสมควรอนุญาตให้ฎีกาโดยการสร้างกลไกรองรับปัญหา ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ด้วย

(1) นำวิธีการเพิ่มหน่วยงานผู้ช่วยทางกฎหมายที่เรียกว่า "เสมียนกฎหมาย" (Law Clerk) มาใช้ โดยการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพกฎหมายยอมรับหน้าที่ดังกล่าว เพื่อให้รองประธานศาลฎีกามีเวลาที่จะทำการพิจารณาคดีได้รวดเร็วขึ้น

¹⁸⁴ ชัยชาญ วิบูลศิลป์, "การเพิ่มหน่วยงานผู้ช่วยทางกฎหมาย (Law Clerk) "

ตุลพาท 31(พฤษภาคม-มิถุนายน, 2527) 3 : 56-57.

¹⁸⁵ นพพร โพธิ์ริงลิยากร, "บทบาทของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา: การเลือกรับ

คดีขึ้นพิจารณา," หน้า 92.

(2) เพิ่มกำลังอัตราของผู้ช่วยพิพากษาศาลฎีกา เพื่อช่วยงานของประธานศาลฎีกา ทั้งสามท่าน เพื่อช่วยกลั่นกรองคดีในเบื้องต้น แยกเสียครั้งหนึ่งก่อน โดยการตรวจสอบว่า วิเคราะห์ ข้อเท็จจริงที่คู่ความนำสืบรับกัน และที่ยังได้เถียงกันอยู่ กำหนดประเด็นในชั้นอุทธรณ์ฎีกา ทั้งใน ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ทำการค้นคว้าตัวบทกฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในคดี

โดยความเห็นของผู้เขียนแล้ว เห็นว่าควรจะใช้วิธีที่ 1 คือการเพิ่มหน่วยงานผู้ช่วย ทางกฎหมายที่เรียกว่า เสมียนกฎหมาย (Law Clerk) เพราะเหตุว่าปัจจุบันไม่มีคำสั่งเจ้า พนักงานมาเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือผู้พิพากษา ทำให้ผู้พิพากษาไทยต้องทำงานและรับผิดชอบ หนักโดยไม่จำเป็น ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการบริหารงานบุคคล และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ ผู้เขียน เห็นว่าควรเลือกใช้วิธีการนี้ เพราะเหตุว่าหากใช้วิธีการเพิ่มกำลังอัตราของผู้ช่วย ผู้พิพากษานั้น จะทำให้รัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจ่ายเงินเดือนผู้พิพากษาเป็นจำนวนมาก สูง มากกว่าการจ้าง เสมียนกฎหมาย¹⁸⁶ แต่ก็มีสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะละเว้นเสียมิได้ก็คือ ก่อนที่ เสมียนกฎหมายจะ เริ่มปฏิบัติหน้าที่ ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมให้ทุกคนได้ เรียนรู้ถึงความรับ รับผิดชอบและสภาพของตนที่ตนจะได้รับมอบหมายตามหัวข้อที่จะกำหนดให้ระยะหนึ่ง นอกจากเป็นการ ปรับปรุงความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพทางกฎหมายแล้ว ยังเป็นการ เน้นให้ทุกคนตระหนักถึงความ รับผิดชอบอันสำคัญด้วย

2. การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 249 ที่แก้ไขใหม่นี้ กำหนดให้ปัญหากฎหมาย นั้นต้อง เป็นสาระแก่นักคดีและเป็นข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา จึงจะสามารถได้รับอนุญาต ให้ได้รับการพิจารณาคดีในศาลฎีกาได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ไว้สั้น ๆ ไม่มีคำอธิบาย ขยายข้อความดังกล่าวให้ทราบแน่ชัดว่าปัญหาข้อกฎหมายใดจะเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่นัก คดีและสมควรได้รับการวินิจฉัย ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรองประธานศาลฎีกาทุกท่านที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ จะเห็นสมควรจึงทำให้เกิดความไม่แน่นอนและไม่มีแนวทางที่กระจ่างชัด เช่นนี้แล้วรองประธาน ศาลฎีกาทุกท่านที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่จะดุลพินิจอย่างไร และมีการควบคุมการใช้ดุลพินิจอย่างไร

¹⁸⁶ ชัยชาญ วิบูลศิลป์, "การเพิ่มหน่วยงานผู้ช่วยทางกฎหมาย," หน้า 61-62

ในปัญหาดังกล่าวนี้อาจจะเทียบเคียงแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลสูงสุดที่ทำหน้าที่ใช้ดุลพินิจอนุญาตให้อุทธรณ์ครั้งที่สองหรือการฎีกานี้ในต่างประเทศได้ดังนี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุด (The Supreme Court) มักจะเสนอแนวทางแคบ ๆ ว่าเหตุใดจึงเลือกรับพิจารณาคดี บางครั้งศาลก็อาจจะอธิบายเหตุผลในการรับคดีไว้อย่างละเอียด แต่ส่วนใหญ่แล้วศาลมักจะไม่อธิบายเหตุผล และจะกล่าวคำรับวินิจฉัยสั้น ๆ ยิ่งหาศาลปฏิเสธไม่ยอมรับคดีแล้วยิ่งไม่มีคำอธิบายใด

อย่างไรก็ตามมีแนวทางบางประการซึ่งศาลกำหนดไว้สำหรับพิจารณาคำร้องไว้ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวประกอบด้วย¹⁸⁷

- ก. ความมีอยู่ของปัญหาข้อกฎหมายสำคัญที่ศาลยังมิได้วินิจฉัย เป็นบรรทัดฐานไว้
- ข. ข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้แตกต่างกัน
- ค. คำวินิจฉัยของศาลล่างที่ตัดสินขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดที่ได้วางเป็นบรรทัดฐานไว้
- ง. การปฏิบัติของศาลล่างที่ไม่ตรงกับคามยอมรับหรือหลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณา

นอกจากหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นแนวทางที่ศาลกำหนดไว้สำหรับพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกานั้น ยังมีสิ่งอื่น ๆ ที่จูงใจศาลในการที่จะใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ฎีกาได้ ได้แก่

- (1) ต้องเป็นคดีที่เสนอถูกต้องตามวิธีพิจารณาความ
- (2) เป็นปัญหากฎหมายที่ศาลตีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของปัญหานั้น ๆ ด้วย
- (3) เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชนหมู่มาก และเกี่ยวกับนโยบายสำคัญการสำรวจพบว่าปัญหาเกี่ยวกับระบบสหรัฐและเสรีภาพของเอกชนมักได้รับการพิจารณา
- (4) เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่ศาลสูงสุดต้องการกำหนด เช่น แนวอนุรักษนิยมกับแนวก้าวหน้า ซึ่งมักจะขัดแย้งกันเสมอ

¹⁸⁷

นพพร โปธิสังขยากร, "บทบาทของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา : การเลือก
รับคดีขึ้นพิจารณา," หน้า 96.

(5) ลักษณะเฉพาะตัวของผู้ขออนุญาตอุทธรณ์ คู่ความที่มีบทบาทสำคัญให้ศาลสูงสุด
รับคดีไว้พิจารณามากที่สุด คือรัฐบาลกลางสหรัฐนั่นเอง

(6) ศาลสูงสุดอาจหลีกเลี่ยงการพิจารณาคดีที่สร้างปัญหาได้ เช่น คดีที่ข้อเท็จจริง
เคลือบคลุมเกินไป หรือคดีที่อาจมีผลทางลบแก่ศาล เช่น ศาลสูงสุดเคยไม่รับพิจารณาคดีที่มี
ประเด็นว่าการส่งทหารไปร่วมรบในสงคราม เวียดนาม เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่¹⁸⁸

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 249 ที่แก้ไขใหม่นี้
ผ่านขั้นตอนการพิจารณาของรัฐสภา และประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายในภายหน้า อาจเกิด
ปัญหาในเรื่องการใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาของรองประธานศาลฎีกาได้ เพราะ
กฎหมายบัญญัติวางหลักเกณฑ์ไว้สั้น ๆ โดยไม่มีคำอธิบายขยายข้อความดังกล่าว ให้ความแน่ชัด
ว่าปัญหาข้อกฎหมายใดจะเป็นข้อที่เป็นสาระแก่นักคดีและสมควรได้รับการวินิจฉัย อันจะทำให้
รองประธานศาลฎีกาทั้ง 3 ท่าน มีคำสั่งไม่รับฎีกา ซึ่งมีผลเป็นการวินิจฉัยยกฎีกาของคู่ความ
ที่ฎีกาขึ้นสู่ศาลฎีกานั้น ดังนั้น จึงควรมีหลักเกณฑ์พอเป็นแนวทางเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจของ
รองประธานศาลฎีกา หลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจจัดทำในรูปของประกาศคำสั่งประธานศาลฎีกา
ซึ่งประธานศาลฎีกามีอำนาจออกประกาศคำสั่งดังกล่าวนี้ได้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม
มาตรา 1

188—

นพพร ไพธิรังสิยากร, "บทบาทของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา : การเลือก
รับคดีขึ้นพิจารณา," หน้า 97-106.